RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920. Andra kammaren. Nr 80.

Tisdagen den 15 juni, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogos vart för sig statsutskottets memorial:

nr 235, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

nr 236, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till nordiska museet för beredande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt viss personal jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 3.

Bankoutskottets härpå föredragna memorial nr 92 bordlades åter.

§ 4.

Ang. låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag jämte i ämnet väckta motioner; och yttrade därvid:

Herr Lovén: Herr talman, mina herrar! Järnvägsfrågor av stor betydelse för vårt land hava ofta behandlats av denna kammare och av riksdagen över huvud taget, men det har alltid gällt järnvägar, som skulle byggas som statsbanor redan från början. Här föreligger ett ärende om statslån till en järnväg, som redan från början

Ang. låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag. (Forts.)

varit i enskild ägo, och som, efter vad som nu föreligger åtminstone, även såsom färdig skall trafikeras i enskild ägo.

Det är klart, att denna järnvägsfråga är av stort intresse för Norrland, och man kan natuligtvis icke förneka, att denna järnväg har ett stort nationellt intresse. Men fråga är, huruvida planläggandet av detta järnvägsföretag redan från början varit sådant, att man med gott samvete kan gå att etapp efter etapp bevilja några miljoner då och några miljoner då för att en gång få järnvägen färdig till ett pris, som överstiger, vad denna järnväg någonsin kan komma att förränta. Det hade varit riktigare, att innan staten på något sätt ekonomiskt inblandat sig i detta företag, en bestämd ekonomisk plan utarbetats som visat, varthän det ledde i fråga om kostnaderna för denna järnväg, när den blir färdig, och vad denna järnväg slutligen kunde förränta.

Nu är det riktigt, att utskottet icke gått längre, än vad Kungl. Maj:t föreslagit, men om utskottet hade kommit med förslag i enlighet med de motioner, som avlämnats av herr Kvarnzelius m. fl. och herr Lindman m. fl., hade staten alldeles säkert bundit sig på ett sådant sätt, att den näppeligen kunnat komma ekonomiskt skadeslös ifrån detta företag. Jag undrar, om det egentligen är riktigt, när man från riksbankshåll varnar för att binda allt för stora summor i nya och improduktiva företag, att staten går och binder så pass stora summor, som här föreslagits, utan att tänka på den oavvisliga konsekvensen av detta beslut för framtiden, då detta företag, Ostkustbanan, alldeles säkert icke kan bliva något produktivt företag i den bemärkelsen, att det kan tillföra staten några inkomster under de närmaste åren. Det är klart, att det är ett indirekt produktivt företag, därför att man tänker sig, att industri skall uppblomstra längs järnvägen och att de företag, som där finnas, komma att få gagn av denna järnväg. Men det finnes dock andra ställen i vårt land, där dessa stora summor kunde insättas och för de närmaste åren mera produktivt hjälpa upp statens finanser. Det kan icke förnekas, att då man icke har någon säkerhet för, att denna järnväg i en snar framtid skall bli en statens järnväg, det blir en av de största konkurrenter som statens järnvägar någonsin haft, vilken staten här själv understöder, för att den skall komma till stånd.

Det sägs visserligen i utskottets motivering, att en utredning bör igångsättas om villkoren för en eventuell statsinlösen av Ostkustbanan och Uppsala—Gävle järnväg. Beträffande Uppsala—Gävle järnväg föreligger en preliminär utredning om dess inlösen, som av 1918 års kommitté avlämnats till Kungl. Maj:t. Det är då det resultat, som hittills föreligger. Jag tror emellertid icke, att det varit omöjligt att ordna denna sak, om den kommit till realbehandling i denna kammare. Men huruvida man skall kunna komma till något resultat i fråga om Ostkustbanans inlösande av staten, när man går till väga på sådant sätt, att man beviljar 3 miljoner för det ena året och kanske 3 miljoner det andra året, det kan sättas i fråga. När järnvägen är färdig, så är det icke staten, som dikterar villkoren för inlösen av denna järnväg, utan helt andra faktorer.

Ang. lån understöd åt Östkustbanans aktiebolag. (Forts.)

Men för staten betyder det nästan ingenting, att den får Östkustbanan i sin hand, om den icke samtidigt får Uppsala—Gävle järnväg. Jag undrar, om det egentligen är en klok järnvägspolitik, att staten i den utsträckning, som här är ifrågasatt, för framtiden lämnar bidrag till konkurrenter till dess egna företag, när man betänker, att det i tidningspressen och annorstädes klagas över statens järnvägars dåliga finanser, och man klandrar statens järnvägar för allt, vad de taga sig till, därför att man icke kan få finanserna att gå ihop, medan riksdagen samtidigt fattar beslut som drager ifrån statens järnvägar den trafik man förskaffat sig. Ingen kan förneka, att om Östkustbanan och Uppsala—Gävle järnväg komma att stanna i enskild ägo för framtiden, då blir den norrländska stambanan, åtminstone den bit, som ligger mellan Långsele och Uppsala, av noll och intet värde, därför att den huvudsakliga trafiken kommer att gå andra vägar. Även om det kan vara fråga om, huruvida, i händelse Östkustbanan kommer i statens händer, det blir ekonomiskt bärkraftigt att ha två jämnlöpande statsbanor, så låge frågan på annat sätt, om det funnes säkerhet för att Östkustbanan bleve en statsbana liksom även järnvägen Uppsala—Gävle på rimliga villkor. Men när man kanske byggt Östkustbanan ned till Söderhamn, då kan det hända, att man ingår på verkliga förhandlingar om inlösen av järnvägen Uppsala—Gävle, men då kommer nog staten att få betala ett annat pris än i närvarande stund.

Jag undrar, om det icke varit lämpligare, att den nu föreslagna utredningen verkställts, innan staten beviljat några anslag. Jag tror, att om denna utredning kommit till stånd och vi fått en verklig plan för denna järnväg i ekonomiskt och trafiktekniskt avseende framlagd, så hade vi på ett annat sätt kunnat gå och besluta om Östkustbanan, som jag tror en gång kommer att bliva riksdagens sorgebarn, om vi skola fortgå på denna väg och etapp efter etapp bygga med statens medel en järnväg, som planerats så huvudlöst, att kostnaderna för densamma från början beräknats till en minimal summa mot vad de sedermera gått till. Det hjälper icke att säga, att det är kristiden som gjort, att denna summa sprungit upp, ty om man fått se i papperen, så har man kunnat finna, att planläggningen av Östkustbanan från början icke varit så stabil, som man kan begära i fråga om ett järnvägsföretag av den räckvidd, som Östkustbanan har.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men då jag varit i tillfälle att på annat ställe sätta mig in i saken och se på de papper, som röra Östkustbanan och järnvägen Uppsala—Gävle, har jag icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle säga, vad jag nu anfört, samtidigt som jag icke har något yrkande.

Herr Andersson i Gävle: Den föregående talaren hade icke något yrkande. Jag skall emellertid be att få yrka bifall till statsutskottets förslag i detta ärende. Då jag gör detta, kanske jag också har rätt att säga, att det förslag, som här föreligger, är egentligen en stor kompromiss, som det åtminstone för mig varit ytter-

Ang. lån-understöd åt Ostkustbanans aktiebolag. (Forts.)

ligt svårt att gå med på, ty den landsdel det här gäller, nämligen Gävleborgs län, har icke blivit tillgodosedd i den utsträckning, som jag anser önskvärd.

Jag vill också till herr Lovén säga, när han talar om de stora uppoffringar, som här gjorts av staten, att det finns kanske icke något järnvägsföretag, där enskilda, kommuner, städer och landsting offrat så mycket pengar, som man gjort på denna järnväg. Man har offrat i det närmaste 20 miljoner kronor. Jag tror icke, att det finns någon motsvarighet härtill på annat håll.

Jag är således icke nöjd med statsutskottets förslag i detta fall, men jag föreställer mig, att den utredning, som utskottet föreslagit och som väl kommer att äga rum, skall visa, att järnvägen bör erhålla just den utsträckning, som avsågs i den ursprungliga koncessionen, och då jag alltså ställer mitt hopp till att utredningen skall visa, att denna järnväg bör komma till stånd, yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lovén: Gentemot herr Andersson i Gävle vill jag blott säga, att det är riktigt, att kommunernerna i Norrland offrat stora summor för denna järnväg, men det hedrar dem icke, att de gått huvudlöst tillväga och skuldsatt sig för ett företag, som man icke har säkerhet för att det kommer att bära sig. Söderut ha också stora summor offrats för byggande av enskilda järnvägar, och kommunerna ha måst skuldsätta sig, men de statsanslag, som landet söderut fått, äro sannerligen mycket blygsamma. Denna kammare har visat sig mycket frikostig beträffande statsbanebyggnader i Norrland, och det har varit nödvändigt, men det är icke därför lämpligt, att staten även skall hjälpa till att bygga enskilda järnvägar. De böra byggas med andra medel än statsmedel.

Herr Lindman: Herr talman! Jag kan icke underlåta att inlägga en liten gensaga emot vad den siste talaren yttrade i sitt första anförande, då han tillät sig kritisera detta företag såsom huvudlöst planerat redan från början. Jag skulle våga säga, att jag tror icke, att den ärade talaren då har följt detta företag under dess olika utvecklingsskeden under alla de 22 år, som arbetet nu pågått. Om han gjort det, skulle han ha funnit, att det varit utomordentligt starka intressen, som motiverat tillkomsten av denna järnväg. Man behöver blott tänka på, att järnvägen berör icke mindre än 5 städer, som ha mycket dåliga komunikationer med varandra, och dessutom stora distrikt med stor industri och bördiga jordbruksområden. Att de beräkningar angående kostnadssumman, som gjordes, då järnvägen planerades, icke sedan visat sig hålla streck, kan väl icke herr Lovén förebrå dem, som sysslat med järnvägsarbetet, ty icke kunna väl de hjälpa, att det varit krig i fem år, och att alla värden vänts upp och ned på grund härav. Att företaget nu kostar något helt annat än från början var beräknat, be-

höver icke föranleda till att man utslungar den beskyllningen, att hela saken är huvudlöst planerad.

Ang. låneunderstöd åt Östkustbanans aktiebolag. (Forts.)

Jag kan icke förneka, att jag anser, att man bör ändå taga hänsyn till vad hela den stora ortsbefolkningen i de områden, som beröras av denna järnväg, tänkt och velat åstadkomma i detta avseende. Efter min uppfattning är det något ytterst ovanligt, kanske enastående, i vårt land, att ett järnvägsföretag sådant som detta kunnat lyckas sammanföra intressen från alla städerna, båda landstingen och, jag skulle nästan kunna säga, samtliga kommuner, som beröras av järnvägen, samt dessutom en hel mängd enskilda intressen, och icke blott väckt dessa intressen till liv utan även hållit dem vid liv i 22 år, så att under dessa år teckningen ökats undan för undan. Man har låtit den växa, i förhoppning om att man dock skulle kunna lyckas åstadkomma denna järnväg, som man anser vara av så utomordentligt stort intresse. Det betyder väl ändå något, att alla dessa nu stå redo och säga: här ligga våra 20 miljoner, som vi ha samlat ihop för att få denna järnväg, under det att andra orter mången gång ha fått en statsbana utan att det kostat något. Jag menar, att detta är något, som man har skyldighet att fästa sin uppmärksamhet vid, och om då staten hjälper till, är det väl icke så utomordentligt betänkligt, som den siste talaren ville göra gällande.

Vad den statsfinansiella sidan av saken beträffar, vill jag säga, att om man skall avgöra, huruvida man skall offra de 9 miljoner kronor, som äro nedlagda i företaget, eller fullborda detsamma, lär det kunna ifrågasättas, om icke just från statsfinansiell synpunkt allt talar för att här bör man göra något. Det är möjligt, att herr Lovén skall kunna driva den satsen, att om ingenting vore gjort, man skulle skjuta upp arbetet i förhoppning på billigare tider, men jag tror icke, att vi ha så stor förhoppning om att dessa billigare tider skola komma.

Emellertid hade herr Lovén intet yrkande, och jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Lindley*, *Edbom*, *Granath*, *Karlsson* i Gasabäck, *Karlsson* i Gävle och *Söderhielm*.

Herr Anderson i Råstock: Ja, herr talman, jag har icke nu mycket att tillägga, men jag vill säga till herr Lovén, att hans anmärkning om, att denna bana varit huvudlöst planlagd, i viss mån även träffar riksdagen, alldenstund riksdagen redan år 1913 tagit ställning till förslaget.

Dessutom vill jag säga, att även om man har all anledning att vara försiktig och tillhör de allra försiktigaste, tror jag icke, att man i detta fall kan förebrå statsutskottet att gå fram med ovarsamma händer och att rusa i väg, ty det har just verkställt utredning på alla de punkter, som kunna vara av någon betydelse

Ang. låneunderstöd åt Östkustbanans aktiebolag. (Forts.)

för företaget i fråga. Då herr Lovén tillåter sig att slunga fram, att detsamma är huvudlöst planlagt, vill jag verkligen säga, att man bara behöver se på Skånes järnvägskarta för att få en alldeles utmärkt illustration till, hur det går, om man försummar att planlägga ett kommunikationsnät i stort sett. Man har i detta fall, såvitt jag kan bedöma, gjort sig skyldig till ungefär samma fel, då man skulle bygga norra stambanan, i det att man tagit fullkomligt missriktade strategiska hänsyn och i stället för att lägga banan, där det verkligen fanns folk, har man dragit fram den i skogarna, där i stort sett ingen människa bodde den tid, då banan byggdes. I det föreliggande fallet anser jag, att ortsbefolkningen verkligen visat sig så pass intresserad för att få ett rationellt kommunikationsnät till stånd, att man bör taga all möjlig hänsyn härtill och icke låta denna stora befolkning för all framtid lida av att man fattade ett beslut enligt oriktiga principer, då man skulle bygga norra stambanan.

Det är med dessa ord, som jag, herr talman, velat motivera, varför jag ställt mig på utskottets ståndpunkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. statsbidrag åt vissa skolpliktiga distrikt på landsbygden.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 234, i anledning av väckta motioner om statsbidrag åt mindre bärkraftiga skoldistrikt på landsbygden för uppförande av skolhus jämte lärarebostäder begärdes ordet av

Herr Osberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke göra något yrkande, som icke överensstämmer med utskottets framställning, utan jag vill endast hos regeringen hemställa, att den är vänlig att låta den av riksdagen begärda utredningen komma till stånd så skyndsamt som möjligt, så att man till nästa riksdag kan förvänta proposition i ärendet. Det är alldeles omöjligt för landskommunerna i stort sett och i synnerhet för sådana, som äro mycket skattetyngda, att ens nöjaktigt kunna ombesörja byggnadsverksamheten, om icke statsmakterna komma dem till hjälp.

Det är endast denna erinran, herr talman, som jag velat göra, och jag hoppas, att vi, som sagt, kunna påräkna ett förslag till nästa riksdag.

I detta yttrande instämde herrar *Moberger*, *Nilsson* i Antnäs och *Molin* i Aspa.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Till avgörande förelåg härpå andra särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m. jämte i ärendet väckta motioner.

Ang. den kommunala beskattningen.

I en den 12 mars 1920 till riksdagen avlåten, till dess andra särskilda utskott överlämnad proposition, nr 191, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till kommunalskattelag.

Vidare hade Kungl. Maj:t i särskilda till riksdagen avlåtna och till dess andra särskilda utskott överlämnade propositioner föreslagit riksdagen att antaga vissa av förslaget till kommunalskattelag betingade förslag till författningsändringar, nämligen:

i proposition nr 216, förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, samt

2:o) lag om ändrad lydelse av § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

i proposition nr 222, förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

2:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862,

3:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

4:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862, samt

5:o) lag om ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918;

i proposition nr 223, förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911;

i proposition nr 224, förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning,

2:o) lag om ändring i lagen den 16 oktober 1908 angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, samt

3:o) lag om ändrad lydelse av § 9 mom. 6 i lagen den 31 maj 1889 angående dövstumundervisningen;

varjämte Kungl. Maj:t i samma proposition föreslagit riksdagen att lämna medgivande därtill att, när inom någon till svenska kyrkan hörande församling medlemmar av sådan i riket befintlig församling av främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, vilken ägde rätt

Ang. den kommunala beskattningen (Forts.)

till offentlig religionsövning, borde, i enlighet med vad därom i den föreslagna lagen om ändring i lagen angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning vore stadgat, komma i åtnjutande av lindring vid utgörande av de avgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som å dem belöpte för inkomst, och det avgiftsbelopp, från vilken befrielse sålunda åtnjötes för året uppginge till sammanlagt minst femtio kronor, den till svenska kyrkan hörande församlingen finge av allmänna medel undfå ersättning med motsvarande belopp;

i proposition nr 225, förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen om skogsaccis och om virkestaxering den 11 oktober 1912;

i proposition nr 227, förslag till

1:o) förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.,

2:o) förordning angående ändrade grunder för utgörande av vissa avgifter, samt

3:o) förordning angående gäldande av utlagor, vilka bestämts att utgå efter de för utgörande av kommunalutskylder i allmänhet stadgade grunder;

varjämte Kungl. Maj:t i samma proposition föreslagit riksdagen att vid uppgörande av statsreglering för år 1921 ur riksstaten utesluta i Kungl. Maj:ts förslag till statsreglering upptagna inkomsttiteln »bevillning av fast egendom samt av inkomst» och utgiftstiteln »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting», båda till ett belopp av 4,600,000 kronor;

i proposition nr 357, förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken, samt

2:o) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 23 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

i proposition nr 358, förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, samt

i proposition nr 400, förslag till förordningar om ändring i vissa delar dels av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarande vid taxering.

I samband med propositionerna hade utskottet till behandling förehaft följande med dem sammanhängande och till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 52 av herr J. B. Johansson,
» 258 » » Östberg,
» 259 » » Kvarnzelius m. fl.,

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

nr 260 av herr Rosén, med instämmande i motionens syfte av herr Vindahl m. fl.,
» 261 och 262 av herr Rosén,
» 271 av herr Trygger m. fl.,
» 272—280 av herr Trygger,
» 281 av herr Clason,
» 282 » herrar Wohlin och J. Johansson i Friggeråker,
» 283 » herr Björnsson,
» 284 och 285 av herr G. Nilsson,
» 286 av herr V. E. Larson, och
» 287 » » Lindhagen, samt

inom andra kammaren:

nr 140 av herr Alvin,
» 244 » » Hallén m. fl.,
» 361 » » Magnusson i Skövde,
» 393 » » Edén m. fl.,
» 394 » » Hamrin,
» 395 » » Lindman m. fl.,
» 396—404 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
» 405 av herrar Hage och Alvin,
» 406 » » Andersson i Grimbo och Ericson i Oberga,
» 407 » herr Forssell m. fl.,
» 408 » » Sköld,
» 409 » » Karlsson i Gasabäck,
» 410 » » Osberg, och
» 411 » » Ljungkvist med instämmande i motionens syfte av herr Skagerberg m. fl.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts i nedannämnda propositioner framlagda förslag, nämligen

i proposition nr 191, förslag till kommunalskattelag,

i proposition nr 216, förslag till ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.,

i proposition nr 222, förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.,

i proposition nr 223, förslag till ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan angående skjutsväsendet den 22 juni 1911,

i proposition nr 224, förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 m. m.,

i proposition nr 225, förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

3 §§ i lagen om skogsaccis och om virkestaxering den 11 oktober 1912,

i proposition nr 227, förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.,

i proposition nr 357, förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.,

i proposition nr 358, förslag till ändring av vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

icke kunnat av riksdagen bifallas, samt

att Kungl. Maj:ts i proposition nr 400 framlagda förslag till förordningar om ändring i vissa delar dels av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen antagas,

i avvaktan på en fullständig kommunalskattereform måtte antaga följande av utskottet upprättade, såsom bilagor till utlåtandet fogade förslag:

A. till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst (bil. 1);

B. till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt (bil. 2);

C. till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering (bil. 3);

D. till förordning om kommunal progressivskatt för åren 1921—1924 (bil. 4);

E. till förordning angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m. (bil. 5); och

F. till förordning angående beräkning av utlagor, som skola utgå i förhållande till 1921—1924 års taxering till bevillning för inkomst eller efter de för utgörande av kommunalutskylder stadgade grunder (bil. 6);

II. att riksdagen måtte medgiva, att det av riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 maj 1908 nr 190 lämnade medgivande om ersättning i vissa fall av allmänna medel åt till svenska kyrkan hörande församlingar på grund av lindring för främmande trosbekännare vid utgörande av vissa avgifter, som belöpte å inkomst av kapital eller arbete, måtte gälla även för det fall, att skattelindringarna avsåge avgifter för inkomst av fast egendom, kapital eller arbete;

III. att riksdagen måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes med beaktande av de synpunkter utskottet i särskilda avseenden framhållit, föranstalta om

A. förnyad, skyndsam och allsidig prövning av frågan om en reformerad kommunalskattelagstiftning samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill denna prövning kunde föranleda;

B. särskild och skyndsam, förnyad utredning av frågan om den kommunala beskattningen av skog med aktgivande å ena sidan på kommunernas behov av säkra och stadigvarande skattekällor, å andra sidan av angelägenheten att främja ett uthålligt skogsbruk, varvid borde tagas i övervägande, huruvida och i vad mån den kommunala skogsbeskattningen skulle kunna ske i form av en fastighetsskatt grundad på skogsmarkens värde jämte inkomstskatt eller skogsaccis i sammanhang med skogens avverkning, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

C. skyndsam utredning angående ändrade grunder för dels beskattningsnämndernas organisation och taxeringsförfarandet dels uppskattning av fast egendoms värde, avsedda att lända till efterrättelse vid den allmänna fastighetstaxering, som enligt utskottets mening borde verkställas under år 1922, samt för 1921 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

D. skyndsam utredning om ordnande av frågan om skattskyldigs rätt till avdrag från de på grundval av bevillningstaxerad inkomst av fast egendom påförda utskylder till den borgerliga och kyrkliga kommunen för belopp, motsvarande erlagd skogsaccis, samt för 1921 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; och

E. förnyad utredning av frågan om beskattning av moder- och dotterföretag med särskild hänsyn till beskattning av utländska dotterföretag i Sverige samt den kommunala beskattningen av moder- och dotterföretag, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

IV. att följande i utlåtandet behandlade motioner, nämligen:

a) I:258 av herr Östberg,
b) I:259 av herr Kvarnzelius m. fl.,
c) I:260 av herr Rosén,
d) I:261 av herr Rosén,
e) I:262 av herr Rosén,
f) I:271 av herr Trygger m. fl.,
g) I:272 av herr Trygger,
h) I:273 av herr Trygger,
i) I:274 av herr Trygger,
j) I:275 av herr Trygger,
k) I:277 av herr Trygger,
l) I:279 av herr Trygger,
m) I:280 av herr Trygger,
n) I:281 av herr Clason,
o) I:282 av herrar Wohlin och J. Johansson i Friggeråker,
p) I:283 av herr Björnsson,
q) I:284 av herr G. Nilsson.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

r) I:285 av herr G. Nilsson,
s) I:286 av herr V. E. Larsson,
t) I:287 av herr Lindhagen,
u) II:140 av herr Alvin,
v) II:361 av herr Magnusson i Skövde,
x) II:393 av herr Edén m. fl.,
y) II:394 av herr Hamrin,
z) II:395 av herr Lindman m. fl.,
å) II:396 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ä) II:397 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ö) II:398 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
aa) II:399 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ab) II:401 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ac) II:403 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ad) II:404 av herrar Lindman och Nilsson i Bonarp,
ae) II:405 av herrar Hage och Alvin,
af) II:406 av herrar Andersson i Grimbo och Ericson i Oberga,
ag) II:407 av herr Forssell m. fl.,
ah) II:408 av herr Sköld,
ai) II:410 av herr Osberg,
aj) II:411 av herr Ljungkvist och
ak) II:244 av herr Hallén m. fl.:

i den mån de icke blivit av utskottet beaktade eller tillstyrkta, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade

dels reservationer beträffande utskottets utlåtande i dess helhet

av herrar *G. Nilsson, Örne, Möller, Wigforss, Kristensson, Bärg, Lindqvist* i Kosta, *Sjöblom* och *Engberg;*

av herrar *J. Johansson* i Kälkebo och *Svedberg;* och

av herr *Swartz;*

dels ock åtskilliga reservationer i fråga om särskilda paragrafer i de av utskottet framlagda förslagen.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr E d é n, som yttrade: Herr talman: I avseende å föredragningen av andra särskilda utskottets förevarande betänkande tillåter jag mig hemställa,

att betänkandet punktvis föredrages till avgörande,

att vid behandlingen av punkten I först må föredragas 1 §, 2 § och 3 § 1 mom. i den under E behandlade förordning angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m. och att vid behandlingen av dessa paragrafer diskussionen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att, därest dessa paragrafer oförändrade eller i huvudsak av

kammaren godkännas, utskottets utlåtande lägges till grund för ärendets fortsatta behandling med föredragning av de olika punkterna från början i den ordning, vari de i utlåtandet återfinnas, och att vederbörande författningsförslag, där så erfordras, föredragas paragrafvis;

att därest i stället för ovanberörda 1 §, 2 § och 3 § 1 mom. i förordningen angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allänna kommunalutskylder vissa paragrafer i något av de reservationsvis framställda författningsförslagen oförändrade eller i huvudsak av kammaren godkännas, detta förslag lägges till grund för den fortsatta överläggningen med föredragning av de olika punkterna från början i den ordning, vari de i förslaget återfinnas, och att vederbörande författningsförslag, där så erfordras, föredragas paragrafvis;

att förslagens text ej må behöva uppläsas i andra delar än sådana, beträffande vilka uppläsning begäres;

att för den händelse något av författningsförslagen kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, vilka blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; ävensom

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Punkten I.

I enlighet med kammarens beslut angående föredragningsordningen företogos först till behandling *1 och 2 §§ samt 3 § 1 mom. i utskottets under E omförmälda, vid utlåtandet såsom bilaga 5 fogade förslag till förordning angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m.*

Ifrågavarande författningsrum skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

1 §.

För utgörande av vart och ett av 1921—1924 års allmänna utskylder till kommuner, församlingar och skoldistrikt skola, utan hinder av vad i förordningarna den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet och i stad, förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm, förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, ävensom förordningen den 20 november 1863 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm stadgas, gälla nedan angivna särskilda grunder.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

2 §.

Vad i de förordningar, som angivas i 1 §, är stadgat om »inkomst av kapital och arbete» skall i stället gälla »inkomst av fast egendom, kapital och arbete».

3 §.

1 mom. Kommunal progressivskatt i enlighet med förordningen om kommunal progressivskatt för åren 1921—1924 skall i den utsträckning, varom nedan stadgas, uttaxeras till täckande av kommuns, församlings och skoldistrikts skattebehov.

Herr *G. Nilsson m. fl.* hade uti sin vid utlåtandet fogade reservation under punkten I D framlagt förslag till lag med särskilda bestämmelser att för viss tid gälla i stället för vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, vari åt nedan nämnda paragrafer givits denna lydelse:

§ 57.

Allmän bidragsskyldighet till täckande av kommunens skattebehov fullgöres genom fastighetsskatt, näringsskatt, kommunal inkomstskatt och kommunal progressivskatt på sätt i kommunalskattelagen samt i §§ 58 och 59 av denna förordning närmare bestämmes.

Skyldig att till kommunen erlägga fastighetsskatt, näringsskatt, kommunal inkomstskatt eller kommunal progressivskatt är var och en, som under löpande år därstädes taxerats till dylik skatt.

§ 58.

Av de i nästföregående paragraf omförmälda skatter skall i första hand uttaxeras kommunal progressivskatt i den utsträckning, varom stadgas i kommunalskattelagen.

Den del av kommunens skattebehov, som icke täckes medelst kommunen tillkommande progressivskatt, må fyllas medelst uttaxering av fastighetsskatt, näringsskatt och kommunal inkomstskatt.

§ 59.

Fastighetsskatt, näringsskatt och kommunal inkomstskatt utgöras i förhållande till det antal skattekronor eller skatteören, som belöper å varje skattskyldig efter följande grunder:

sex skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendoms jordbruksvärde,

tre skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendoms skogsvärde,

fyra och ett halvt skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendom åsatt annat värde,

tre skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av uppskattat näringsskattekapital,

ett skatteöre beräknas å varje krona av till kommunal inkomstskatt beskattningsbart belopp.

Etthundra skatteören bilda en skattekrona.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vidare hade herrar *J. Johansson* i Kälkebo och *Svedberg* samt herr *Swartz* uti sina reservationer likaledes under punkten I D i respektive reservationer framlagt särskilda förslag till lag med särskilda bestämmelser att för viss tid gälla i stället för vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, enligt vilka lagförslag §§ 57, 58 och 59 skulle erhålla följande lydelse, nämligen

enligt herrar J. Johanssons i Kälkebo och Svedbergs förslag:

§§ 57 och 58.

lika med herr G. Nilssons förslag.

§ 59.

Fastighetsskatt, näringsskatt och kommunal inkomstskatt utgöras i förhållande till det antal skattekronor eller skatteören, som belöper å varje skattskyldig efter följande grunder:

två skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendoms jordbruksvärde,

ett och ett halvt skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendoms skogsvärde,

två skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendom åsatt annat värde,

två skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av uppskattat näringsskattekapital,

ett skatteöre beräknas å varje krona av till kommunal inkomstskatt beskattningsbart belopp.

Ett hundra skatteören bilda en skattekrona; samt

enligt herr Swartz' förslag:

§§ 57 och 58.

lika med herr G. Nilssons förslag.

§ 59.

Fastighetsskatt, näringsskatt och kommunal inkomstskatt utgöras i förhållande till det antal skattekronor eller skatteören, som belöper å varje skattskyldig efter följande grunder:

fyra skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendoms jordbruksvärde,

tre skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av fast egendom åsatt annat värde,

två skatteören beräknas å varje ett hundra kronor av uppskattat näringsskattekapital,

ett skatteöre beräknas å varje krona av till kommunal inkomstskatt beskattningsbart belopp.

Etthundra skatteören bilda en skattekrona.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Sedan utskottets förslag i föreliggande delar föredragits, anförde:

Herr statsrådet Sandler: Herr talman, mina herrar! Då finansministern beklagligtvis av sin långvariga sjukdom fortfarande är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet och sålunda icke heller är i tillfälle att här företräda det kommunalskatteförslag, som har tillkommit på hans initiativ och med rätta bär hans namn, har jag tillåtit mig att nu begära ordet för att till granskning upptaga det utlåtande, som föreligger från andra särskilda utskottets sida.

En verklig diskussion mellan de olika ståndpunkterna förutsätter ju alltid, att det finns någon gemensam utgångspunkt, och att enighet råder åtminstone om vad som skall diskuteras. Så till vida har ju utskottet lagt en grund för debatten i denna fråga, att utskottet inleder den principiella delen av sitt yttrande med att konstatera, att det finns en sådan gemensam utgångspunkt. Missförhållandena på det förevarande området vitsordas och det förklaras, att ett ingripande till rättelse ofördröjligen bör ske. Den allmänna anslutningen till denna uppfattning är ju i och för sig glädjande, icke minst därför att den vittnar, synes det mig, om ett avgjort framsteg, jämfört med kommunalskattefrågans läge för blott ett år tillbaka. Jag skall icke tillåta mig utala något omdöme om anledningen till denna förändring i läget, jag endast konstaterar, att förskjutningen är avgörande och påfallande.

Enigheten är sålunda fullständig om det trängande behovet av en reform, men — om jag får följa utskottets uppläggning av frågan — meningarna gå sedan isär beträffande reformens omfattning och beskaffenhet. Utskottet fastslår därvid först och främst, att reformen nu icke kan göras definitiv, utan att det måste stanna vid ett provisorium.

För att icke detta tal om definitiv eller provisorisk lösning blott skall bli en lek med ord, är det väl skäl i att man gör klart för sig, vilken innebörd som ligger bakom dessa bägge slagord. Vad som ursprungligen legat i denna motsättning tror jag bäst kommer fram genom att försöka klargöra, hurudant sakläget var vid den tidpunkt, då arbetet begyntes med den nu föreliggande propositionen, alltså för något över ett år sedan. Läget var då i korthet följande:

1917 års bägge förslag till reform av kommunalskatteväsendet hade nära nog avslutat sin långa vandring på remisser ut till olika myndigheter, och man närmade sig slutstadiet, beredningen i departementet. Samtidigt erkändes det ju också på alla håll, att behovet av en snar och genomgripande reform under kristiden hade blivit långt mera trängande än vad tidigare hade varit fallet. Man stod då inför ett val. Man hade att bestämma sig för, *antingen* att nu göra ett försök att med utgångspunkt från de mycket långvariga förarbeten, som skett i detta ärende, grundlägga ett verkligt nytt system för vår kommunala beskattning, i de delar naturligtvis, där förarbeten hade hunnit verkställas, *eller* också att avstå från att göra detta försök till ombyggande av vår kommunalbeskattning och i stället begränsa sig till att endast göra vissa modifikationer med bibehållande av det gamla, från

alla håll i själva verket utdömda systemet. Det var den första vägen, som då fick beteckningen *definitiv lösning* i motsats till det andra alternativet, som fick beteckningen *den provisoriska linjen*.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Det borde icke behöva särskilt anmärkas, att definitiv lösning i detta sammanhang naturligen aldrig har inneburit någon slutgiltig lösning av hela det vidlyftiga kommunala skatteproblemet. Det kunde icke vara det, och det har aldrig gjorts anspråk därpå redan därför, att vissa delar av detta problem alls icke då voro färdiga att infogas i ett sammanhängande skattesystem. Jag erinrar om den vägkommunala frågan, om landstingskommunerna och om den slutliga ordningen beträffande skatteutjämningen. Det var också fullständigt klart att även på de områden, där förarbetena hade hunnit till den punkt, att man kunde göra försök, nämligen beträffande frågan om primärkommunernas skattesystem, var med all säkerhet ett förslag väl i behov av den justering, vartill endast erfarenheten kan ge den rätta ledningen. I det föreliggande regeringsförslaget har det också tydligt getts uttryck åt denna uppfattning, då departementschefen förklarat, att förslaget beträffande t. ex. repartitionstal och skalor borde underkastas en förnyad omprövning, sedan det under någon tid varit i tillämpning. Och för övrigt, om det behöver sägas, vem skulle verkligen i våra dagar våga pretendera på att framlägga skatteförslag, som skulle vara slutgiltiga i den meningen, att ingen vidare ändring skulle behöva ske?

Det definitiva i kommunalskatteförslaget låg ingalunda i någon tilltro till obegränsad giltighet utan däri, att det innebar ett försök att avlösa det nuvarande kommunalskattesystemet med ett verkligt nytt system. I denna mening tror jag, att jag vågar säga, att anspråken för regeringsförslagets vidkommande upprätthållas i fullt samma utsträckning som tidigare. Det vågar ställa sig under kritik såsom ett försök att bygga upp ett nytt kommunalskattesystem inom det begränsade område, som jag förut antytt — begränsat sålunda till primärkommunernas skatteväsende. Och det finns för regeringsförslagets vidkommande alls icke någon anledning att utbedja sig någon förmildring i kritiken t. ex. efter det mönster, att det blott gäller ett litet provisoriskt försök, på vilket anspråken icke böra ställas så höga. För min del vågar jag säga, efter att hava tagit del av utskottets granskning, att de anspråken på regeringsförslaget tror jag man lugnt kan vidmakthålla den dag, som i dag är.

De båda uttrycken, definitiv och provisorisk lösning, ha emellertid fått en helt annan betydelse vad tiden lidit. Från utskottets sida presenteras nu fyra olika provisorier men ingen definitiv lösning, och ändock ligga bakom tre av reservationerna ett accepterande av regeringsförslaget i princip i väsentliga delar och bakom en reservation en så gott som fullständig anslutning till regeringsförslagets principer. Detta ger vid handen, att det ligger något annat bakom denna term, provisorisk lösning. Det som ligger bakom ordet provisorium, det gemensamma för alla fyra förslagen från utskottet, är ingalunda, att de samtliga resignerat avstå från att åstadkomma en systematisk ombyggnad av vårt kommunalskatteväsen utan helt enkelt det förhållandet, att alla dessa förslag äro *tidsbegränsade*. Det finns ingen som helst

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

anledning att i den meningen motsätta sig, att icke även regeringsförslaget framträder i tävlan såsom ett provisorium. Även den, som må vara aldrig så övertygad om riktigheten hos de principer, på vilket förslaget bygger, måste nämligen finna det vara en fullkomlig plausibel anordning att ge förslaget karaktären av en försökslagstiftning under någon tid för att därmed ytterligare markera, att det är erfarenheten såsom den bästa läromästaren, som till sist skall ge de behövliga fingervisningarna på vilka punkter justeringar och förbättringar må behöva ske.

Att tvekan råder inför antagandet av ett så omfattande skatteförslag som det här till riksdagens prövning föreliggande, finner jag för min del helt naturligt. Jag vågar emellertid erinra därom, att en sådan tvekan inför det nya i förslaget alltid kommer att göra sig gällande. Även om förslaget nu skulle skickas till en ny utredning och om några år ett motsvarande förslag lades på riksdagens bord, skulle naturligtvis samma tvekan då också föreligga inför det nya. Och det är t. o. m. att befara, att denna tvekan om några år skulle kunna bli betydligt större än nu, därför att förslaget då antagligen skulle vara ytterligare komplicerat genom sammanvävnaden med åtskilliga andra problem, som vid den tidpunkten måhända kunna vara färdiga att framföras till riksdagens behandling. För min del vågar jag därför tro, att det vore en klokare och försiktigare väg, man nu beträdde, ifall man lät förslaget undergå en prövning i den praktiska verkligheten istället för att hänvisa frågan om huru ett nytt skattesystem skall se ut helt och hållet till en ny utredning.

Av vad jag nu anfört följer, att jag för min del ansluter mig till den tankegången, att man nu icke fattar ett beslut för mer än en begränsad tidsperiod. Jag finner den av utskottet valda perioden lämplig. Det skulle säkert befordra klarheten i diskussionen, ifall, då sedermera här termerna virvlas om varandra, definitiv och provisorisk lösning, man alltid vore fullt på det klara med vad vederbörande inlägger för betydelse i dessa uttryck. Om jag i fortsättningen kommer att använda ordet provisorium, kommer att däri endast läggas den betydelsen, att det är fråga om en tidsbegränsad försökslagstiftning. Med den nu från alla håll inom utskottet accepterade anordningen med försökslagstiftning, som även för regeringsförslagets vidkommande biträdes, synes den naturliga problemställningen vara ungefär denna: 1:o) huru skall man anordna kommunalbeskattningen under de fyra närmaste åren för att råda bot på erkända missförhållanden och över huvud få denna beskattning så rationell som möjligt? och 2:o) huru bör ett rationellt nytt kommunalskattesystem över huvud taget vara beskaffat? Den förra frågan måste ju utmynna i ett beslut; den senare däremot i ett mer eller mindre preciserat uttalande om beskaffenheten av ett nytt kommunalskattesystem. Jag förmodar, att man utan vidare kan få förutsätta enighet därom, att även en försökslagstiftning bör vara så rationell som man under förhandenvarande förhållanden kan göra densamma. Då är det självfallet, att den uppfattning, man har om det rationella kommunalskattesystemet, måste påverka utformningen även av en försöksanordning på detta område. Det som man anser

vara det rationella om fyra år, vill man naturligtvis gärna få provisoriskt, om det sig göra låter, därest man icke räknar med något alldeles nytt förhållande, som man för ögonblicket icke anser sig kunna taga hänsyn till. Detta gäller, även om man från alla sidor gör det uttryckliga förbehållet, att erfarenheten skall till sist tagas till råds, innan man tar bort försöksstämpeln från denna lagstiftning. Det kan följaktligen nu en gång icke undgås, att de bägge frågorna ibland flyta tillsammans.

Att även utskottet ibland tar de bägge frågorna i ett svep, framgår av den omständigheten, att i början pointerar visserligen utskottet kraftigt skillnaden mellan att nu taga en definitiv lösning och att göra ett provisorium, och då utskottet talar om sin egen provisoriska linje, antydes det vidare, att anspråken på detta provisorium icke får ställas lika höga som om det gällde en utformning av en s. k. definitiv lösning. Men då utskottet går att avvisa regeringsförslaget, icke blott såsom s. k. definitiv lösning utan även såsom ett provisorium, anges såsom den avgörande anmärkningen följande: »Samma skäl, som anförts mot ett godtagande av den kungl. propositionen såsom definitiv reform måste givetvis också tala mot dess antagande såsom provisorium.» Och vidare säger utskottet: »Finner man den kungl. propositionens grundvalar så långt det varit möjligt att pröva dem icke hållbara för en slutgiltig lösning, så vore det ett otillåtligt experimenterande på ett så betydelsefullt och ömtåligt område att godtaga dem i en försökslagstiftning.» Alltså: duger förslaget icke såsom ett nytt skattesystem, duger det enligt utskottets uppfattning icke heller på försökskstadiet. Förutsättningen för att bedöma provisoriet är alltså dess hållbarhet såsom skattesystem. Denna måttstock har man visserligen icke använt på sitt eget förslag till provisorium, och denna artighet, som från utskottets sida sålunda visas regeringsförslaget, genom att det ställes i en klass för sig, uppskattar jag till fullo. Det skulle ju vara en oartighet från min sida om jag icke ville använda samma måttstock på utskottets förslag, som utskottet velat lägga på regeringsförslaget. De bägge frågorna hållas emellertid här från utskottets sida och även i reservationerna alltid på det viset isär, att alla förslag utmynna dels i ett beslut för de fyra årens vidkommande och dels i en skrivelse om vad som skall komma därefter. Det kan då också från min sida vara i sin ordning att först jämföra försöksperiodens provisorier med hänsyn till kända praktiska verkningar och därefter jämföra dem såsom grundvalen för det nya skattesystemet. Jag skall göra denna jämförelse endast mellan å ena sidan regeringsförslagets principiella delar, som ju biträdas i allt väsentligt av den socialdemokratiska reservationen, till vilken jag ger min anslutning, och å andra sidan utskottsförslaget.

Utskottet avvisar regeringsförslaget både såsom provisorieförsök och såsom det nya rationella skattesystem, man väntar. Innan jag upptager skälen för detta avvisande, är det kanske lämpligt att precisera vad som avvisas i regeringsförslaget. Det är nämligen icke hela regeringsförslaget, som faller under denna dom, ty av regeringsförslagets fyra skatteformer har utskottet i sitt förslag till provisorium

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

plockat ut alla väsentliga delar av inkomstskatten och dessutom också godkänt infogandet av den progressiva skatten i den kommunala beskattningen.

Utskottet har visserligen beträffande den progressiva skatten gjort vissa förändringar, förändringar, som delvis gå igen i samtliga de förslag, som föreligga från utskottets sida. Det gäller den föreslagna anordningen, att den progressiva skatten skall liksom inkomstskatten slås ut på de olika kommunerna. Den anordningen har godtagits även i den socialdemokratiska reservationen, ehuru det sägs, att det sker med tvekan beträffande de praktiska svårigheter, som komma att möta. För min del måste jag starkt understryka dessa betänkligheter. Några principiella skäl, varför man icke skulle kunna acceptera en sådan anordning, kan jag icke se föreligga, men att en sådan anordning praktiskt kommer att vålla mycket betydande svårigheter, tror jag icke, att man kan dölja för sig. Jag vågar verkligen hålla före, att taxeringsmyndigheterna komma att få bra mycket mera besvär av denna utslagning än vad taxeringsmyndigheterna skulle få genom en tillämpning av regeringsförslaget angående näringsskatten.

Utskottet har för övrigt också ändrat skalan. Jag skall i detta sammanhang icke närmare inlåta mig på den frågan. Jag gör blott en erinran, att samtidigt som man minskar intäkterna, åstadkommer man en anordning, varvid jag särskilt tänker på bolagens skatteskala, som för handhavande av denna lagstiftning kommer att bli — det tror jag, att erfarenheten kommer att ge mig rätt uti — mycket besvärlig och betungande.

Det som verkligen underkänts av regeringsförslaget är såsom var och en vet *de fristående objektskatterna*, och det är följaktligen om dem, som den principiella diskussionen kommer att föras.

Jag har redan anfört, att utskottet ansett samma skäl föreligga för att förkasta förslaget både som provisorium och som s. k. definitiv lösning. Vilka äro då dessa skäl? Utskottet har klassificerat dem i två grupper: först en del anmärkningar, som äro så att säga mera formella, och sedan materiella anmärkningar mot själva systemets beskaffenhet. De mera formella anmärkningarna äro desamma som tidigare ha förekommit vid remissen och i motioner. Det är anmärkningar för bristfällig beredning av förslaget och bristfällig statistik och om att vårt taxeringsväsen befinner sig i ett så bristfälligt skick, att man därför icke vågar sig på att taga förslaget. Jag skall icke här återupptaga de tidigare debatterna om de angivna bristerna i fråga om ärendets tidigare behandling, som skulle bestå däri, att utlåtanden icke infordrats i större omfattning, att remisser icke skett o. s. v. I utskottets utlåtande återkomma dessa tidigare gjorda och tidigare bemötta anmärkningar, men som en svagare återklang av vad som tidigare hörts.

Jag skall på denna punkt begränsa mig till ett par anmärkningar, som närmast gäller den betydelse, som utskottet tillmäter dessa utlåtanden. Utskottet säger sig ha känt en saknad efter uteblivna yttranden. Det nämnes olika punkter och bland dem också i fråga om fristående fastighetsskatter. Var och en, som följt detta ärendes

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

behandling från början, vet emellertid, att på den punkten ha ju förelegat i ymnig utsträckning utlåtanden från vederbörandes sida. Jag kan icke se annat än att utskottet har till den grad känt saknad efter vissa utlåtanden, att intresset för att studera de verkligen avgivna utlåtandena har försvagats därav. Eljest borde utskottet, synes det mig, hava märkt, huru man just i denna kärnpunkt av problemet har bakom förslaget mycket bestämda och mycket positiva yttranden från sakkunniga myndigheter. Jag kan också få göra den erinran, att utskottet, som ju har framställt ett eget förslag till anordning av fastighetsbeskattningen under de fyra åren, icke synes ha hyst något intresse för att taga del av de yttranden, som tidigare ha avgivits över en förolyckad föregångare till detta utskottets förslag. Det är väl bekant, att 1900 års kommunalskattekommitté avgav ett förslag, i samma riktning som det utskottets majoritet nu tillstyrkt. Det bör också numera vara väl bekant, att kammarrätten över detta förslag avgav på sin tid ett yttrande, vari förslaget principiellt underkändes.

Det är på sitt sätt rätt så anmärkningsvärt, att medan utskottet uttalar sin saknad över vissa uteblivna utlåtanden, så har utskottet icke haft något intresse av att vare sig återgiva detta kammarrättens yttrande över dess eget förslag eller ens erinra om detta utlåtandes existens.

Det är vidare de förut kända anmärkningarna om bristande statistik och bristfälligt taxeringsväsen. Ja, jag må säga, att om detta är ett skäl mot att antaga regeringens förslag även såsom provisorium, huru kan utskottet då över huvud taget våga föreslå sitt eget provisorium? Det förefaller dock vara så, att om den framställda statistiken lämnar något övrigt att önska ifråga om möjligheten att bedöma verkningarna av regeringsförslaget, så äro de bristande möjligheterna precis desamma då det gäller att bedöma verkningarna av utskottets eget förslag. Statistiken säger i vart fall litet mera om regeringsförslagets verkningar än om utskottsförslagets, alldenstund man på grund av detta förslags anordning icke ens är i tillfälle att räkna ut, huru detta förslag skulle ha verkat vid 1918 års taxering. Naturligtvis är det riktigt, att om man bygger på statistisk utredning ur det förflutna, så kan det statistiska siffermaterialet från gången tid icke direkt avslöja framtidens förhållanden. Det är något så naturligt, att det är förvånande att man fortfarande uppehåller sig vid att konstatera detta.

Det är ju fullkomligt riktigt, att det försiggått djupgående ekonomiska förändringar under de sista åren. Mig förefaller då vara den enda rimliga metoden för att undersöka ett förslags beskaffenhet, att man först och främst skaffar sig ett statistiskt material, så färskt som man över huvud kan åstadkomma det. Detta har skett. Att man vidare beträffande de förändringar, som sedermera ha kunnat förekomma, begagnar sitt sunda förnuft för att resonera om i vilken riktning dessa förskjutningar månne ha kunnat gå, och vilken förändrad bild av resultatet därav kan uppstå. Jag måste fästa mig vid, att utskottet i sin behandling av denna punkt har stannat vid

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

att bara konstatera, att det skett en förändring i de ekonomiska förhållandena men avstått från att föra något resonemang om i vilken riktning de förändringarna gått och vad de kunnat betyda för bedömandet av det statistiska resultatet.

Så slutligen taxeringsfrågan. Där gäller ju spörsmålet: i vilken ordning skall man taga dessa frågor? Skall man först omorganisera taxeringsväsendet och fastställa nya taxeringsgrunder och sedan besluta om ett nytt kommunalt skattesystem, eller skall man först bestämma, vilka skatteformer som skola finnas, huru systemet skall vara beskaffat och därefter inrätta taxeringsväsendets organisation? Ja, man kan naturligtvis diskutera dessa olika alternativ, men mig förefaller det verkligen, som hade finansministern haft mycket goda skäl för sin ståndpunkt, då han har ansett den rimligaste vägen vara att nu lägga fram ett förslag till ett nytt kommunalskattesystem och sedan omedelbart upptaga frågan om taxeringsverkens organisation med kännedom om den ställning, riksdagen intagit till frågan om skatteformerna. Jag måste för min del göra gällande, att det var ett riktigt grepp av finansministern att välja den ordningen att avvakta riksdagens beslut i skattefrågan, och jag tror för övrigt också, att det var fullkomligt riktigt av den *dåvarande* regeringen att giva sin anslutning till denna finansministerns uppfattning, den 31 oktober föregående år.

Såsom saken nu ligger, måste naturligtvis, huru än riksdagens beslut utfaller i fråga om skattesystemet, taxeringsreformen omedelbart tagas upp. Om den saken kunna icke finnas några delade meningar, och det råder ju också på alla håll inom utskottet full samstämmighet i den delen. I vad det ankommer på den nuvarande regeringen tror jag för min del, att ett sådant igångsättande av arbetet på taxeringsreformen skulle komma att ske alldeles oberoende av huruvida riksdagen uttryckligen begär ett sådant förfarande eller icke.

Jag övergår härmed till de materiella anmärkningarna, som från utskottets sida äro gjorda gent emot regeringsförslaget.

Utskottet säger sig ha vissa sakliga anmärkningar att göra mot viktiga delar av förslaget. Jag finner i denna avdelning av utskottets yttrande först en kantrubrik, i vilken det heter: Intresseprincipen icke hållbar beskattningsgrund. Och detta utföres så i texten: Intresset är omöjligt att på ett tillförlitligt sätt gradera. Det vore av värde att veta, huruvida detta uttalande innebär från utskottets sida ett underkännande av intresseprincipen som teoretisk motivering för ett system av objektsbeskattning. Uttryckligen säges därom intet i texten men måhända skall man tolka kantrubriken så, att den innebär ett underkännande. Det som står i texten, att man icke kan på tillförlitligt sätt gradera intresset är ju så sant, så att jag ber att få giva min livligaste anslutning till detta uttalande. Det är lika sant, som att det är omöjligt att gradera skatteförmågan, vilken princip utskottet oförbehållsamt ger sin anslutning.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag skall be att att få taga ett parallellfall. Från regeringens sida har framlagts förslag till viss progressiv skatteskala. Därvidlag har det ju gällt att avväga beskattningen efter förmåga, och därför ha olika trappsteg och skattesatser fastställts i skatteskalan. Så har, som kammaren väl känner, av utskottet gjorts en förändring i den progressiva skatteskalan både i fråga om enskilda och bolag. Jag skulle vilja fråga herr Edén och herr Lindman, som tillsammans gjort den nya progressiva skatteskalan: vilket instrument ha herrarna haft att använda för att på tillförlitligt sätt omgradera skatteförmågan och göra en ny skatteskala, som skiljer sig från den av Kungl. Maj:t föreslagna? Om det finnes något sådant instrument, vore det synnerligen önskvärt, att detta instrument finge överlämnas till finansdepartementet, som säkerligen många gånger skulle ha behov att ha någon sådan anordning för att på ett tillförlitligt sätt gradera skatteförmågan. Förhåller det sig icke i verkligheten så, att på detta område som på så ofantligt många andra, där vi måste fatta beslut, att det icke finnes någon möjlighet till en exakt matematisk gradering? Man får fatta sitt beslut på känn efter sitt sunda omdöme om vad som åstadkommer det skäligaste resultatet. Detta gäller i fråga om skatt efter förmåga och det gäller i fråga om intresseprincipen. Jag vet alltså icke, huruvida utskottet underkänt intresseprincipen. Kanske ändå till sist — och jag tror för övrigt, att detta skulle vara ganska klokt — att utskottets rätt så svårtydbara uttryck få anses innebära, att man håller någon liten dörr öppen för att tillgripa intresset såsom sista tillflykt, då man icke eljest kan förklara, varför man beskattar på det ena eller det andra sättet.

Utskottet har emellertid gjort en mycket intressant vändning. Intresseteorien vill man gärna tala illa om, men objektbeskattningen är någonting helt annat. Utskottet förklarar, att så fort man talar om objektbeskattning, har man skapat en mindre omstridd utgångspunkt för hela denna frågas behandling. Ja, det är rätt överraskande att här finna detta uttryckssätt för den, som gått igenom den äldre litteraturen rörande specialskatter, som finnes här i landet. Sedan gammalt har man rört sig med båda dessa begrepp på en gång: intressebeskattning och objektbeskattning. Nu är det visserligen fullkomligt riktigt, att objektbeskattningen kan motiveras både på det ena och på det andra sättet, både med utgångspunkt från skatteförmåga och med utgångspunkt från intresse. Och för den teoretiskt intresserade är det naturligtvis synnerligen lockande att fördjupa sig i denna fråga. För min del har jag personligen den uppfattningen, att man icke kommer till botten med saken utan att man tillgriper även intresseteorien. Men jag skall verkligen icke närmare ingå på denna sak, därför att det finnes en annan fråga, som först bör framställas, och det är den: är det verkligen denna fråga om huru skatten skall teoretiskt härledas, som utskottet anser böra vara avgörande för riksdagens ställningstagande till detta förslag? Låt mig även till den frågan göra en parallell. Den progressiva be-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skattningen har plägat teoretiskt motiveras genom den s. k. gränsnytteorien. Nu vill jag bara göra den frågan: skall riksdagen göra sin ställning till den progressiva beskattningen beroende av att meningarna äro delade beträffande gränsnytteteorien?

För min del ber jag få säga, att jag finner det vara av långt större praktisk betydelse vad utskottet sedermera säger i sitt utlåtande, då utskottet faktiskt, ehuru i försiktiga vändningar, erkänner, att som det heter »en viss objektbeskattning i kommunerna kan vara behövlig och berättigad vid sidan av skatt på personlig inkomst». Det förefaller mig, som man härmed hade kommit in på kärnpunkten av det föreliggande problemet. Det hade varit önskvärt, om utskottet uttryckt sig litet tydligare rörande sin uppfattning om den berättigade och behövliga objektbeskattningen. Vad man vet är, att utskottet självt föreslagit en objektbeskattning — ty den anordning av fastighetsbeskattning, som här föreslagits, är ingenting annat än en viss form av objektbeskattning — och man ser dessutom av utskottets yttrande, att man även teoretiskt erkänner den vara behövlig och berättigad. Varför har utskottet självt ansett en objektbeskattning vara påkallad? Det antydes, fast man lägger resonemanget i andras mun, att man kan tänka sig motivera denna objektbeskattning dels med behovet av fasta skattekällor och dels med att en särskild skattekraft följer med vissa objekt. Det första skälet är det gamla skäl, som alltid brukar anföras till förmån för objektbeskattningen: kommunerna måste hava en viss stabilitet i sin ekonomi. Men har man utgått ifrån denna tes, så kan man icke komma förbi att besvara frågan: varför är det just fastighetsägarna, som skola betala fiolerna för detta behov av stabila skattekällor? Varför skall denna objektbeskattning läggas just på dem för att det skall bliva stabilitet i kommunernas ekonomi? Om det nu är så, att kommunerna måste hava vissa garanterade minimiinkomster att bygga beskattningen på, och att man får lov att göra det till huvudskälet och icke behöver taga hänsyn till, huru pass rättvist det verkar, varför, frågar jag, föreskriver man då icke, att varje arbetsför arbetare skall beskattas för en viss garanterad minimiinkomst? Naturligtvis måste det bero därpå, att man medger, att det finnes en bestämd skillnad mellan arbetsinkomst och fastighetsinkomst. Men man kan göra en annan fråga, som torde vara praktiskt viktigare, ty det är ingen människa, som ifrågasätter, att arbetsinkomst skulle beskattas på det där sättet. Det är frågan: om det kan anses vara riktigt att lägga objektskatt på fastigheter, varför avböjer man då att lägga objektskatt på *näringsföretag*, då man utgår från det skälet, att kommunernas ekonomi kräver stabila skattekällor? Varför, frågar jag än en gång, har man låtit denna skatt utgå endast över fastigheter, och varför icke även över näringsföretag?

Jag kommer därmed in på frågan om näringsbeskattningen. Jag skall icke länge uppehålla mig vid denna fråga, därför att utskottets utlåtande verkligen icke ger många hållpunkter därvidlag. Hela näringsskattefrågan har av utskottet undanskjutits från verklig dis-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

kussion. De uttalanden, som utskottet gör, vittna, synes det mig, om att utskottet till väsentlig del missförstått innebörden av det förslag, som här framlagts. Och jag skall inskränka mig till en anmärkning angående den formella behandlingen av saken. Utskottet upptar samvetsgrant kammarrättens yttrande, att kammarrätten icke vågat förorda näringsskatteförslaget. Utskottet fogar därtill sin egen uppfattning, att kombinationen av de olika faktorerna icke är riktigt vald. Men utskottet har icke återgivit kammarrättens yttrande på den punkt, där kammarrätten säger, att kammarrätten anser denna kombination vara riktigare än den tidigare av kammarrätten själv föreslagna anordningen.

Det var ett annat skäl också, som kunde anföras med avseende på objektbeskattningen. Och det var, att innehavet av ett objekt kunde förläna särskild skattekraft. Då utskottet skall behandla denna synpunkt, tillfogar utskottet, att om man över huvud skall ställa sig på den ståndpunkten, får man också taga konsekvensen, man måste pröva skattekraften efter förmågeprincipen. Sedan säger utskottet, att Kungl. Maj:ts förslag icke motsvarar dessa anspråk på objektskatten. Den närmare utvecklingen, varför det icke gör det, har jag icke lyckats finna i utskottets utlåtande. Men det finnes anledning att här liksom på andra punkter göra en jämförelse mellan utskottets och regeringens förslag. Naturligtvis är det så — det har jag vidgått tidigare, och jag gör det alltid — att i en så invecklad fråga som den föreliggande är det knappast tänkbart att åstadkomma ett förslag, som ur alla synpunkter är oantastbart. Vad man har att göra är att väga de olika förslagen mot varandra och se, vilket förslag, som är det under för handen varande omständigheter rimligaste. Därför måste här hela tiden jämförelse göras mellan regeringens förslag och utskottets förslag.

Nu säger utskottet, att för att objektskatten skall vara motiverad, bör man undersöka, huru det förhåller sig med förmågan att bära skatten. Man skall pröva den särskilda skattekraften. Jag frågar: huru har utskottet tillämpat denna princip på sitt eget förslag? Utskottets förslag innebär i dess kärnpunkt, att om en fastighet — vi ta t. ex. en jordbruksfastighet — ger en inkomst, som överskjuter sex procent av fastighetsvärdet, då skall innehavaren taxeras för sin inkomst och därmed jämnt. Om inkomsten av fastigheten icke uppgår till 6 procent, så skall fastighetsägaren icke blott taxeras för sin inkomst utan därtill också hava ett tillägg, därför att han är innehavare av en fastighet. I ett konkret fall: om man har en fastighet på 20,000 kronor, beskattas fastighetsägaren, så länge denna fastighet ger en inkomst som överstiger 1,200 kronor, endast för den inkomst, han har. Men så fort inkomsten sjunker under dessa 1,200 kronor, så blir det icke blott beskattning av inkomst utan därtill också beskattning av fastighetsinnehavet. Är inkomsten 1,000 kronor, så skattar han för 1,000 kronor jämte 200 kronor för fastigheten, är inkomsten bara 200 kronor, så skattar han för den inkomsten och efter 1,000

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

kronor för fastigheten, och är inkomsten obefintlig, så skall han ändå betala skatt för de 1,200 kronorna. Det är konstruktionen i utskottets fastighetsbeskattning. Och då vågar jag ställa den frågan: är detta verkligen att tillämpa den princip, som utskottet anger böra komma i tillämpning, om man över huvud skall tillämpa objektbeskattning, nämligen att man skall avväga den särskilda belastningen på objekten efter den skattekraft, som vederbörande ha. Att befria dem, som hava mer än sex procents inkomst av fastigheten, ifrån all objektskatt, att lägga objektskatten tyngst på dem, som ingen inkomst hava, är det verkligen att tillämpa principen om en objektskatt som man mäter ut efter skatteförmåga?

Och så slutligen en tredje fråga i detta sammanhang: om man konstruerar en fastighetsbeskattning såsom utskottet gjort, huru vill man då motivera, att man därmed praktiskt taget avskär de sämst ställda fastighetsägarna från att tillgodogöra sig de rättigheter till skattefritt avdrag, som det nya kommunalskatteförslaget principiellt vill tillerkänna alla? Medan den nuvarande bevillningsförordningen ställer sig på den ståndpunkten, att fastighetsinnehavare icke skulle hava något avdrag — sådant skall endast tillkomma dem, som hava inkomst av kapital och arbete — så går det nya förslaget ut ifrån den principiella synpunkten, att alla skola tillgodogöra sig de skattefria avdrag, som anses vara skäliga. Med en anordning av fastighetsbeskattning, sådan som utskottet föreslagit, måste påföljden bliva den, att man förhindrar tillämpningen av dessa skattefria avdrag. De komma i tillämpning för de fastighetsägare, som hava förmånen av en stor överskjutande inkomst, men de fastighetsägare, som icke hava dessa stora inkomster, kunna icke tillgodogöra sig detta avdrag. Och hela den smidiga anpassningen efter skatteförmåga, som varit en av huvudavsikterna med det nya förslaget, är därigenom omintetgjord.

Skall man nu taga alla dessa olägenheter av den anordning, utskottet föreslår, därför att man känner motvilja mot intresseteorien, eller är det därför, att man vill undfly det fantom, som spritt så mycken omotiverad förskräckelse, den s. k. dubbelbeskattningen? Det är ostridigt, att med regeringens förslag följer, att en fastighetsägare faktiskt får betala två olika skatteformer, en fastighetsskatt och en inkomstskatt. Nu förefaller det, som om denna förskräckelse börjat förlora en del av sitt grepp över sinnena. Måhända vandrar spöket ännu omkring i landsorten i en mera blodfull gestalt än den bleka skugga, utskottet sökt ännu en sista gång frammana. Språkets makt över tanken är stor. Och man får för ingen del underskatta den. Men jag vågar dock tro, att tanken i längden kommer att segra över det, som i grunden bara är ett talesätt. Hur ligger det nämligen i verkligheten? Man erkänner från alla håll, att en objektbeskattning är behövlig och berättigad, och frågan, som här återstår, är sålunda endast, *hur denna objektbeskattning skall anordnas* för att verka så rättvis som möjligt, samtidigt som den fyller sitt ändamål. Regeringsförslagets ståndpunkt är då, att den skall drabba både fastig-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

heter och näringsföretag. Utskottet menar, att det är tillräckligt, om fastigheterna bära objektivbeskattningen och att näringsföretagen böra vara därifrån befriade. Regeringsförslaget menar, att skall det vara en objektbeskattning, skall den läggas på alla fastigheter. Utskottet menar i stället, att objektbeskattningen skall läggas endast på de fastigheter, som avkasta mindre än 6 resp. 5 %. Regeringsförslaget går ut på, att man bör uttaga objektskatten på det sättet, att man ställer den vid sidan av inkomstskatten, ty det är klart, att då kan man göra den allmän, och gör man den allmän, kan den bli rättvis, och därmed vinner man också, att inkomstskatten, som står fritt vid sidan av objektskatten, kommer att bli sådan, att hela den avvägning med hänsyn till skatteförmågan, som man anser vara riktig, åstadkommes. Det, som skrämmer här, är, att om man följer en anordning med två skatter, ja då får man en »dubbelbeskattning». För att undgå detta vill man pressa in objektskatten i inkomstskatten för att få en enda skatt. Vad man uppnår med detta är, att både objektskatten och inkomstskatten bli olyckligt utformade. Objektskatten blev uttagen endast av vissa fastigheter, och inkomstskatten kan aldrig bli tillräckligt avvägd efter skatteförmågan. Utskottet försvarar sin ståndpunkt med, att en sådan följd är oskiljaktig från all beskattning. Men frågan är just denna: Varför skall man välja vägen med denna minimibeskattning? Man har dock att välja mellan att gå regeringsförslagets väg och den av utskottet förordade. Utskottet säger: olägenheter existera nu. Men den gemensamma utgångspunkten från början var, att vi skulle försöka taga bort de missförhållanden, som råda för närvarande. Det torde vara från alla håll erkänt, att det nuvarande tillståndet för fastighetsägarna i synnerhet innebär, att man ej kan göra någon skillnad efter skatteförmåga. Olägenheten skulle fortfara, säger utskottet, med regeiingsförslaget. Och det kan ej begäras av ett provisorium, att det löser ett problem, som i intet hittills framkommet förslag blivit löst. Jag förstår icke riktigt innebörden av detta resonemang. Jag vet ej säkert, men det är möjligt, att problemet är alldeles olösligt, *om* man håller fast vid, att det endast skall vara *en* skatteform, att objekts- och inkomstskatterna skola pressas ihop till en enda röra. Men problemet *är löst* i regeringsförslaget, och det lärer för övrigt vara i enlighet med sakkunskapens på denna punkt mycket samstämmiga uppfattning.

Det antydes såsom en god förtjänst i utskottets förslag, att man i allt fall med denna anordning lyckas skaffa ett avsevärt ökat antal skattekronor. Utskottet säger, att den kompletterande beskattningen av inkomster från fastigheter bör kunna tillföra kommunen rätt avsevärt antal nya bevillningskronor, vilket bestyrkes, säger utskottet, av de beräkningar, som utskottet låtit verkställa. Jag har icke sett i utskottets utlåtande någon sammanställning av dessa beräkningar. Jag har tillåtit mig göra en sammanställning av det antal skattekronor, som åstadkommes i det ena och det andra fallet, och för att det icke skall bli alltför tröttande, har jag icke tagit kommun för kommun utan gjort så, att jag slagit tillsammans sammanlagda antalet skattekronor för samtliga kommuner och fått följande resultat.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Enligt nuvarande grunder antal skattekronor	737,862
» utskottets förslag	751,906
» herr Johanssons i Kälkebo förslag	789,323
» » Swartz' förslag	825,832
» » Möllers förslag	871,822
» propositionen	873,702.

Medan propositionen ökar skattekronornas antal med 18 ½ % sammanlagt för alla kommuner och den socialdemokratiska reservationen ligger tätt därunder med 18 %, har utskottet begränsat sin ökning till 2 % gent emot förutvarande antal. Den av herr Johansson i Kälkebo avgivna reservationen medför en ökning av 7 % och herr Swartz förslag med 12 %. Jag har ansett mig böra meddela detta lilla resultat av en sammanställning av de skattekronor, som finnas i utskottets tabeller.

Sedan tillkommer emellertid en ytterligare omständighet, som kammaren bör taga under bedömande, och det är, att vid sidan av denna proposition föreligger nu till riksdagens avgörande också en proposition om förhöjt avdrag för 1921, en förhöjning med 50 % av de skattefria avdragen. Denna förhöjning är av utskottet tillstyrkt, och om nu utskottets förslag beträffande fastighetsskattens anordning vinner riksdagens bifall, och om därpå skall tillämpas dessa höjda avdrag, hur kommer resultatet då att bli ifråga om antalet skattekronor? Jag har icke kunnat upptäcka någon utredning om den saken i utskottets behandling av ärendet. Beträffande regeringsförslaget föreligger en utredning av verkningarna av dess förhöjda skattefria avdrag. Genom det förslaget tillföras ett så väsentlig antal nya skattekronor, och därför är det möjligt att genomföra även denna extra förhöjning av avdraget. Var finnes det material, som tillåter i denna stund ett bedömande av de verkningar, som uppstå vid bifall till utskottets förslag? Beträffande propositionens avdrag vill jag som vägledning nämna, att en icke så obetydlig förhöjning i utdebiteringen uppstår, i åtskilliga kommuner med minst 1 krona, i ett par fall med 2 kronor. Jag skall ej lämna oanmärkt, att utskottets förslag icke torde medföra samma förhöjning på grund av den anordning av fastighetsbeskattningen, som utskottet föreslår. Och dessa siffror kunna icke direkt tillämpas. Jag har uppvisat dem för att giva en föreställning om, att här kan det vara fråga om en avsevärd förhöjning för vissa kommuner. Om så är förhållandet, står man inför det läget, att resultatet blir ännu mera ojämnt, än det blir vid en uträkning enligt huvudförslaget. Vad utjämningen av skattebördan mellan fastighetsägarna beträffar, är det klart, att denna höjda utdebitering och dessa höjda skatteavdrag tillsammans åstadkomma en ökad belastning för de fastighetsägare, som ha de i förhållande till taxeringsvärdet minsta inkomsterna. De, som ha mycket stora inkomster, kunna tillgodogöra sig ej blott de normala avdragen utan även de förhöjda, men de, som ligga under, kunna icke göra sig till godo vare sig det ena eller det andra.

Den ihärdighet, med vilken utskottet vidhåller sin kombination av objekt- och inkomstbeskattning, åstadkommer på ett annat område

verkningar av utskottets förslag, som jag måste förmoda, att utskottet icke tagit i övervägande. Det gäller nämligen *skogsbeskattningen*. I denna mycket svåra fråga skall jag villigt medgiva, att det kan finnas mycket goda skäl, för att pröva, huruvida det kan finnas någon bättre anordning för skogsbeskattningen än något av de system, som hittills varit under diskussion. Och jag vill därför utan något som helst förbehåll giva min anslutning till den tanken, att frågan om skogsbeskattningen bör underkastas förnyad utredning, men den är påkallad, vilket förslag man än följer i föreliggande fråga. Mot regeringsförslaget har man ju den invändningen, att det är fara värt, att det blir en misshushållning med skogskapitalet, om man går den väg, regeringen föreslagit. Denna innebär, att man bryter ut skogsvärdet från dess nuvarande sammanhang med taxeringsvärdet å jordbruksfastighet.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Den nuvarande anordningen skulle enligt utskottets förslag bibehållas och sålunda skogsfastigheter taxeras med ledning av ett repartitionstal av 6. Redan denna omständighet gör att man känner sig litet frågande inför det uttalandet, att regeringsförslaget skulle medföra större faror för skogsavverkningen än den i utskottets förslag bibehållna anordningen skulle medföra. I utskottets förslag ingår dessutom, för att man skall kunna undfly dubbelbeskattningens fantom, att skogsaccisen visserligen skall bibehållas, utdebiteras och uppbäras, men att man skall få göra en avkortning på skogsaccisen på den inkomstskatt, som uttages å inkomst överskjutande 6 procent, vilken ju blir föremål för inkomstbevillning.

Jag har tillåtit mig att för att klargöra vad detta skulle innebära göra upp ett par exempel. Men först vill jag fullfölja utskottets egen tankegång.

Man har i princip uttalat sig för att skogsaccisen skulle avkortas, men man har icke framlagt förslag i detta avseende. Man konstaterar, att man stött på stora svårigheter — jag vet icke, av vilken natur de äro — man har icke lyckats lösa frågan, och då har man kommit till utvägen att bedja Kungl. Maj:t att reda ut denna fråga. Det är ju i och för sig rätt anmärkningsvärt, att i den punkt, där utskottet gjort så bestämda anmärkningar mot regeringsförslaget, slutresultatet av utskottets arbete blivit en skrivelse till Kungl. Maj:t, däri man begär, att Kungl. Maj:t skall utreda en sak, som utskottet icke har lyckats komma till någon klarhet om. För min del har jag ingen uppfattning om huru det skall bliva möjligt att åstadkomma denna avkortning av skogsaccisen. Men ponera, att det går, som utskottet vill. Då kommer man att befinna sig i följande belägenhet. Jag tager som exempel en mindre fastighet, värd 30,000 kronor, varav 10,000 komma på jorden och 20,000 på skogen. Enligt utskottets förslag skulle då en fastighetsbevillning erläggas efter 6 procent på 30,000 kronor, vilket utgör 1,800 kronor; efter 5 kronors utdebitering gör detta 90 kronor, därav 60 kronor belöpa på skogen. Enligt regeringens förslag skulle taxeringen ske efter 6 procent på 10,000 kronor och 3 procent på 20,000 kronor, d. v. s. tillsammans

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

1,200 kronor, sålunda en utdebitering av 60 kronor, därav 30 kronor för skogen.

Nu finner jag det över huvud ganska oförklarligt, att man tänker sig, att dessa 30 kronor skulle kunna föranleda en rovdrift på skogskapitalet. Jag tror icke, att denna fara föreligger. Men i varje fall har även regeringsförslaget utgått från att man borde förebygga en sådan eventualitet.

Om fastigheten ett år ger så låg avkastning som 800 kronor och fastighetsägaren vill fylla ut vad som brister genom att avverka skog, så gäller det att undersöka, huru det skulle ställa sig, om avverkningen bleve större eller mindre. Utgångspunkten är, att man skulle ha ett skattesystem, som håller tillbaka skogsavverkningen. Om man avverkar skog för 1,000 kronor, så får fastighetsägaren betala i skatt 90 kronor. Skogsaccisen uppgår till 20 kronor. Någon avkortning kommer icke att äga rum emedan inkomsten icke överstiger 6 procent. Skogen får alltså bära en fastighetsskatt av 60 kronor och 20 kronor i accis eller sammanlagt 80 kronor. Låt oss antaga, att avverkningen av skogen uppgår till 2,000 kronor. Fastighetsskatten blir 90 kronor. Som överskjutande inkomst taxeras 1,000 kronor. Antag en avdragsrätt på 900 kronor. Den beskattningsbara inkomsten blir 50 kr., inkomstskatten blir 2 kronor 50 öre. Denna går i avkortning och resultatet blir, att för skogen kommer att erläggas 60 kronor i fastighetsskatt och dessutom 37 kronor 50 öre accis eller tillsammans 97 kronor 50 öre. Om avverkningen uppgår till 3,000 kronor, så blir den överskjutande inkomsten 2,000 kronor. Den beskattningsbara inkomsten beräknas till 650 kronor och beskattningen uppgår till 32 kronor 50 öre. På skogen kommer en fastighetsskatt av 60 kronor, varjämte för accisen avkortas 32 kronor 50 öre till 27 kronor 50 öre; sålunda kommer på skogen 87 kronor 50 öre. Om avverkningen uppgår till 4,000 kronor, så blir den överskjutande inkomsten 3,000 kronor och den beskattningsbara inkomsten 1,650 kronor. Inkomstskatten debiteras alltså med 82 kronor 50 öre. Fastighetsägaren betalar då 92 kronor 50 öre. Skogen får i detta fall bära en beskattning av 60 kronor.

Ser man efter, huru denna beskattning ställer sig 1) för fastigheten och 2) för skogen, så blir den alltså sådan, att med en avverkning av 1,000, 2,000 och 3,000 kronor får fastighetsägaren betala 90 kronor i fastighetsskatt och med en avverkning av 4,000 kronor 92 kronor 50 öre. Ser man efter vad som belöper på skogen, så blir det med en avverkning på 1,000 kronor 80 kronor, med en avverkning på 2,000 kronor 97 kronor 50 öre, med en avverkning på 3,000 kronor 87 kronor 50 öre och med en avverkning på 4,000 kronor 60 kronor.

Den belastning, som faktiskt påföres skogen, sedan man verkställt avkortningen, visar sig vara av beskaffenhet, att om vederbörande avverka riktigt mycket, kommer belastningen på skogen att bliva särskilt liten. Jag måste ju säga, att det är ett något förvånande sätt att tillämpa den grundsats, som man vänder mot regeringens förslag, nämligen att man bör akta sig för att ställa så till med skattesystemet, att man uppmuntrar till skogsavverkning.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Till sist endast några ord beträffande den allmänna utredningen av denna fråga. Här gar nu riksdagen att fatta beslut, huru skatteväsendet bör ordnas för fyra år framåt. Men vad skall ske därefter? Jo, då skall kommunalskattefrågan lösas, därom äro alla ense. Men huru skall man förfara med det regeringsförslag, som utskottsmajoriteten underkänt, vilket nytt system kan man vänta att få fram ur en utredning och vilka direktiv är det, som man skall följa, då en sådan utredning skall sättas i gång? Utskottet har därom följande att säga: »Det torde på grund av det läge, vari kommunalskattefrågan nu kommit, icke vara möjligt att angiva några andra principiella riktlinjer än att prövningen bör utgå dels från det material, som sammanförts i Kungl. Maj:ts proposition, dels från de uppslag, som framlagts av reservanterna bland 1919 års sakkunniga, dels slutligen från de synpunkter, som framkommit i de vid innevarande riksdag väckta motionerna och i utskottets föregående uttalanden.» Detta är hela det stora direktiv, som nu skulle givas, ifall riksdagen följer utskottet, den befruktande insatsen för framtiden vid lösningen av kommunalskattefrågan. Man skall skicka det hela till en ny utredning till vägledning och att man skall beakta allt som tidigare förekommit i ärendet. Jag får verkligen säga, att en sådan vägledning från utskottets sida borde man icke behövt vänta. Om man har en bestämd uppfattning om att ett visst system är ohållbart, så kunde det varit att vänta, att man hade angivit några något så när bestämda riktlinjer för vad man ville ha i stället för det underkända systemet. Jag tror, att var och en, som genomgår utskottets utlåtande i denna fråga, skall med mig förgäves söka efter den ingående diskussion av problemen, som dock hade förefallit mig vara naturlig i det läge, vari kommunalskattefrågan nu befinner sig, ty sedan en fråga som denna utretts i mer än 20 år och sedan förslag blivit framlagt till riksdagens prövning, så borde väl ett underkännande av detta förslag och en hänvisning till den nya utredningen dock ha åtföljts av några slags riktlinjer för vad man vill i saken.

Detta utredningsdirektiv har tillkommit, som kammaren väl känner, genom samverkan mellan utskottets liberala ledamöter och utskottets högerledamöter. Vad man än må säga om denna nya samverkan, *icke synes den förtjäna beteckningen fruktbärande samverkan*, ty något mera sterilt ifråga om utredningsdirektiv tror jag man får gå ganska långt tillbaka i svensk riksdagshistoria för att finna.

Nu ligger avgörandet hos riksdagen. Valet står mellan att antingen våga sig på att pröva regeringsförslagets princip, ett system som framgått ur mångåriga förberedelser och som bygger på den fackmässiga sakkunskapens resultat, eller att besluta sig för en anordning, som tidigare utdömts av fackkunskapen och vars underlägsenhet blir allt klarare ju mera jämförelsen utföres dem emellan, och som alldeles visst icke kan läggas till grund för det nya kommunalskattesystem, som alla eftersträva.

För min del vågar jag i detta sakernas läge till sist uttala att om kammarens majoritet genom sitt votum skulle ansluta sig till regeringsförslagets principer, så är jag övertygad, att därmed har man

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

lagt den bästa grund, som kan läggas för den sedan så många år efterlängtade nygestaltningen av vårt kommunala skatteväsen.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Efter den utförliga och djupgående exposé, som statsrådet Sandler givit i den föreliggande frågan, kunde det kanske synas vara nästan överflödigt att från vårt håll tillägga något. Men jag ber såsom en enkel ledamot av utskottet att få framlägga de allmänna synpunkter, ur vilka vi socialdemokrater inom utskottet sett föreliggande problem.

Jag ber då först få säga, att det naturligtvis icke kan vara fråga om att skapa ett *idealiskt* skattesystem. En sådan fordran ligger utanför möjligheternas område att förverkliga. Så länge klasser och grupper stå mot varandra inom samhället och så länge befolkningen är insprängd med olika skikt, olika intresseriktningar och sysselsättningar, är det självklart, att varje beskattningssystem måste komma att gnissla en smula.

Det kan alltså icke bli möjligt att nå det ideala skattesystemet. På den punkten har det gjorts kloka och berättigade reflexioner av professor Knut Wicksell i gårdagens nummer av Dagens Nyheter, där han under rubriken »Enfaldiga tankar» fäste uppmärksamheten på det orimliga i att ställa kravet på att få till stånd ett idealt skattesystem, så länge samhället står uppdelat såsom nu i motsatta intressen, grupper och klasser. En förskjutning mellan dessa klasser och grupper fortgår ständigt. Då maktbalansen ändras, ligger det i öppen dag, att den utgestaltning, som samhällets skattesystem kan komma att få, blir i hög grad beroende av vilka grupper, vilka klasser det är, som för tillfället sitta inne med makten och utöva inflytande över lagstiftningen. Man kan också säga, att den svenska kommunalbeskattningens historia utgör en bekräftelse på riktigheten i denna uppfattning. Det är icke någon tillfällighet, att i samma mån samhällets struktur förändrats, nya klasser marscherat fram och nya grupper krävt att få inflytande, de gamla beskattningsformer, som man i föregående tider slagit fast, visat sig ohållbara, därför att de uttrycka ett redan övervunnet socialt maktläge. Men det är också ur andra synpunkter orimligt att tänka sig, att ett kommunalt skattesystem skulle kunna bestå i all evighet. Det är orimligt bl. a. därför, att kommunerna befinna sig i ständig utveckling och ständigt ha nya behov, som måste tillgodoses. Det är då nödvändigt att skapa tillräckligt goda och ändamålsenliga skatteformer för tillgodoseende av dessa ekonomiska behov. Uppenbart är, att staten icke kan övertaga allting. Den kan ej övertaga de angelägenheter, som kommunerna handha, annat än under en förutsättning, och det är, att den kommunala självstyrelsen, den frihet, som består för kommunerna att gestalta och ordna sin ekonomi efter sin egen fria prövning, kommer att så beskäras, att det blir omöjligt att längre tala om en kommunal självstyrelse. Och så sant vi anse, att den kommunala självstyrelsen är en av de allra viktigaste hörnstenarna för en lycklig samhällsadministration och en lycklig samhällsekonomi, så sant är det också,

att vi få akta oss att ge ett finger åt uppfattningen att staten skulle övertaga kommunernas ekonomiska angelägenheter både i det ena och det andra avseendet.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vi ha också sett, hurusom man i denna kungl. proposition, vilken efter att ha gått igenom kritikens skärseld i olika instanser äntligen föreligger till avgörande på kamrarnas bord, sökt i största möjliga utsträckning göra rättvisa åt dessa synpunkter genom att se till, att de stigande och alltjämt sig förgrenande behov, som kommunerna ha, skola på ett smidigt och ändamålsenligt sätt kunna tillgodoses. Vi ha också märkt, att det givits ett starkt erkännande åt detta förslags grundprinciper. Vi ha märkt, hur man på håll, där man i början rest ett bestämt motstånd mot förslaget, allt mer och mer modifierat detta sitt motstånd. Vi ha sett, huru finansteorien givit sin anslutning till förslagets grundläggande principer, huru tidningar, tillhörande det läger, som representeras av utskottets ledande högerledamot, herr Lindman, exempelvis en sådan tidning som Svenska Dagbladet, även nödgats ge sitt erkännande åt dessa principer. Vi ha också märkt, att under frågans förhistoria, såsom erinrades av statsrådet Sandler, dessa principer redan för ett tjugutal år tillbaka börjat tränga sig fram, tydande på, att de en gång måste slå igenom, när en slutgiltig lösning av frågan skall sökas. Vi måste visserligen säga, att det kungl. förslaget icke innebär någon fullkomlighet. Vi socialdemokrater ha aldrig ställt oss till förslaget på det sättet. Vi anse tvärtom, att det som allt i den vägen är behäftat med vissa fel och brister. Men vi ha likvisst ansett, att förslaget i sin *grundritning* och allmänna utgestaltning är av beskaffenhet, att det lyckligt och djärvt sammanknyter de linjer, som man kunnat skönja under föregående debatter, då det varit fråga om att teckna konturerna till ett stabilt och väl avvägt system i den kommunala beskattningen.

Om vi se på ställningen inom utskottet, skola vi finna, att propositionens *principer* trängt fram till seger. Där stå i själva verket 12 mot 12 i vad gäller förslagets grundprinciper, och av de 12, som äro motståndare till desamma, finns det mer än en, som tydligt givit till känna, att motståndet i själva verket icke är så definitivt, icke så djupt. Man har snarare haft en känsla av, att det mera varit nödvändigheten av politisk sammanhållning och dylikt, som i vissa fall spelat in. Det är *samma grundsyn*, som tar sig uttryck i de tre huvudreservationer, som finnas avgivna. Man kan därför icke med något som helst skäl, såsom skett här och var i tidningspressen och i agitationen gentemot det Thorssonska förslaget, stämpla detta som ett exklusivt partiförslag, ett förslag, som skulle beteckna en slags specifikt socialistisk linje i skattefrågan till skillnad från de andra. Jag är övertygad om, att kammarens ärade ledamöter icke räkna herr Swartz som övertygad socialdemokrat och att man icke heller räknar medlemmarna av bondeförbundet och riksförbundet som övertygade socialdemokrater. Vi ha dock sett, hur man även från den kanten givit sin anslutning till de principer, varpå det kungl. förslaget vilar. Vi ha

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

också sett, hur en högerledamot av den sakkunniga kommissionen, herr Bökelund, givit förslaget sin anslutning, och vi ha sett, hur en sådan representativ församling för näringslivet som Skånes handelskammare likaledes anslutit sig till de grundläggande principerna i förslaget, även om den tagit avstånd just från det, som man från högerns och liberalernas sida hoppat på, nämligen den progressiva skatten. Utskottets förslag kan sålunda, om det går igenom, enligt mitt förmenande endast bli *en ögonblickets seger*. Framtiden måste höra de principer till, som ligga till grund för den kungl. propositionen. Även om riksdagen med knapp majoritet ger sin anslutning till utskottets förslag, betecknar denna seger *en Pyrrhusseger*.

Om vi jämföra den hållning, man intager mot detta förslag *nu* med den som intogs, när det lades fram, finna vi, att den är påfallande olika. Agitationen från liberalt bondehåll, där det i början gjordes gällande, att detta var ett förslag, som alldeles särskilt riktade sig gentemot den svenska bondeklassen, har, ju mer tiden gått framåt och ju mer man diskuterat förslagets principer, lagt sig, och man har på sista tiden icke alls hört talas om vad herr Nilsson i Vibberbo vid remissen gav uttryck åt här i kammaren, när han sade, att detta förslag var ett vittnesbörd om att Jössarna alltjämt regerade här i landet. Hela denna agitation fick en avkylare, när det visade sig, att de speciella bondegrupperna efter närmare betänkande lade fram en motion, som tog upp huvudprinciperna i det kungl. förslaget. Jag vill fästa uppmärksamheten på att i den reservation, som finnes avgiven från bondegrupperna, en ganska beaktansvärd varning ges just till lantmännen att icke utan vidare gå emot de principer, varpå det kungl. förslaget vilar, en maning till dem att tillse, att de icke därigenom komma ur askan i elden. Man måste också medge, att den Swartz'ska reservationen är att betrakta som ett auktoritativt uttryck för vad man inom ansvarskännande näringsidkande och finansiella kretsar här i landet tänker i denna fråga. Den är ett vittnesbörd från ett håll, som har specialiserat sig på skattefrågorna, och där man nedlagt ett föregående intresserat arbete för att bringa till rätta beskattningsväsendet. Man kan därför enligt min mening sammanfattande säga, att *principerna i det kungl. förslaget vunnit anslutning från så olika och så vida kretsar, att det verkligen icke med fog kan talas om en bakläxa eller ett nederlag, hur än voteringen utfaller*.

Herr Sandler gjorde klart vad som från regeringens sida menades med en definitiv och en provisorisk reform, och man måste hålla i sikte den distinktion han därvid utförde. Med en definitiv lösning har man icke kunnat åsyfta en fullkomligt slutgiltig, ideal lösning. Jag har redan sagt, att en sådan icke ligger inom möjligheternas gränser. Men en definitiv lösning måste rimligen i detta fall sägas innebära, att man antar med en begränsad giltighetstid ett förslag, om vars grundritning man enar sig, men där man naturligtvis låter erfarenheterna modifiera och komplettera

själva utformningen. Hela utskottet har varit ense därom, att det klokaste och bästa är att välja en begränsad giltighetstid. Även vi socialdemokrater ha ansett, att vi borde ansluta oss till den ståndpunkten och alltså taga ett provisorium i den meningen, för det *första* därför, att det under alla omständigheter måste vara välbetänkt att *pröva* ett nytt system, innan man låter det träda ut och få en obegränsad giltighetstid. För det *andra* ha vi menat, att det blir vida förmånligare att med ledning av under någon tid inhämtad erfarenhet företaga en revidering i ett sammanhang än att öppna ett planlöst guerillakrig om än den ena, än den andra detaljändringen. Jag kan tillägga för det *tredje*, att vi äro övertygade därom, att det kungl. förslagets principer äro av beskaffenhet, att de med glans stå provet, när de föras ut i levande livet som ett provisorium, och att de sedan skola visa sig vara de, som folket skall ena sig om såsom grundläggande för en definitivare uppgörelse i den kommunala skattefrågan.

Det är ju uppenbart, att det förnuftiga syftet med att taga ett provisorium måste sökas däri, att man vill genom tillämpning av detsamma praktiskt utröna både dess ändamålsenlighet och dess hållbarhet. Jag menar då, att man får ställa vissa självklara förutsättningar för att ett sådant provisorium över huvud skall godtagas. Det måste för det *första* förutsättas, att förslagets principer icke äro så uppenbart vådliga, att de leda ut i rena äventyrligheter. Det må här också sägas, att utskottet icke har om själva principerna djärvts säga något sådant. Vidare kan det framhållas, att i den anslutning från olika intresseriktningar, som dessa principer fått, det ligger ett erkännande, så klart som det gärna kan önskas, att de icke kunna vara äventyrliga och icke kunna vara vådliga. Slutligen måste det väl också från utskottsmajoritetens sida medgivas, att provtaxeringen oförtydbart visar hän på, att förslaget verkar i *sunt utjämnande* och *rättvisa skipande riktning*.

Det kan också för det *andra* sägas, att det bör vara en självklar förutsättning för antagandet av ett provisorium i detta fall, att förslagets principer ha teoretiskt stöd av sakkunniga instanser. Som statsrådet Sandler för en stund sedan erinrade om, är detta fallet. Prövningen bör väl då i all rimlighets namn få gälla just sådana linjer, som framträda såsom sannolika framtidslinjer för en blivande verklig lösning av den kommunala skattefrågan. Det bör, såvitt jag förstår, under dylika omständigheter vara angeläget att pröva vad som verkligen här kan sägas representera någonting principiellt nytt, någonting som både inom den teoretiska diskussionen och på grund av praktisk erfarenhet trängt sig fram och där man känt, att detta icke kan stås emot utan *måste* fram och läggas till grund för en *lösning* av frågan.

Nu har utskottet på sid. 42 i betänkandet sagt, att det funnit den kungl. propositionens grundvalar »icke hållbara för en slutgiltig lösning», och finner det därför äventyrligt att experimentera med dessa grundvalar även i form av en försökslagstiftning. Något *bevis* för, att det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet med

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

fristående skatteformer, vari ingår såväl objektskatt som inkomstskatt, lämnas icke i utskottets utlåtande. Utskottet har för övrigt, såvitt jag kan se, självt uttryckligen slagit benen undan sitt påstående genom vad utskottet yttrat på sid. 50. Det heter nämligen där: »Det är med uttryckligt betonande av att de sålunda framkomna siffrorna icke kunna giva någon tillförlitlig bild av vare sig det ena eller det andra förslagets verkningar under nuvarande förhållanden, som utskottet framlägger jämförande tablåer dels över Kungl. Maj:ts proposition och de väckta motionerna, dels över de olika under utskottsarbetet framkomna provisorieförslagen.»

Jag må verkligen säga, att det är någonting besynnerligt i detta huvudargument. Grundvalarna skulle vara ohållbara därför att verkningarna skulle bli ogynnsamma. Men nu får man veta av samma majoritet, att intet av förslagen kan överblickas med hänsyn till sina verkningar, därför att siffrorna icke skulle vara tillförlitliga. Det är då klart, att samma argument drabbar med oförminskad tyngd utskottets eget förslag, som bygger på *samma* material.

Huvudtvisten mellan utskottet och oss reservanter på socialdemokratiska sidan står om objektskatterna, och rörande dessa föreligga utlåtanden från olika myndigheter. Om den progressiva skatten kan det däremot icke göras gällande någonting liknande. Utskottet anmärker, att själva systemet med de olika skatteformerna i deras totala samverkan borde ha prövats. Förslaget borde ha skickats ut på remiss och blivit föremål för yttrande såsom enhetligt *system*. Det är då klart, att myndigheterna i sina yttranden, därest man vidtagit någonting sådant, icke skulle ha tagit hänsyn till systemets verkningar på annat sätt än när man beräknat verkningarna av de särskilda skatteformerna. Man hade nämligen fått stödja sig på det material, som provtaxeringen lämnade, men då hade utskottsmajoriteten naturligtvis även gentemot på sådant sätt inhämtade yttranden, gällande systemet i dess helhet, kunnat komma med *samma* invändning som den riktat mot regeringens förslag, när man sagt, att det är byggt på ett material, som frånkännes tillförlitlighet. Det konstbesynnerliga i utskottets nitälskan för de sakkunnigas yttrande framgår kanske bäst därav, att de skatteformer, som av de sakkunniga myndigheterna *accepterats*, har utskottet *förkastat*, men just den progressiva skatten, vilken råkar vara den skatteform, som *icke* blivit föremål för ett sådant accepterande, hoppar utskottet gladeligen på. Jag får säga, att det är ett något besynnerligt sätt att taga ställning till de sakkunnigas yttrande, när man å *ena* sidan framhåller det såsom en huvudanmärkning gentemot det kungl. förslaget, att det icke blivit vederbörligen prövat med hänsyn till sina verkningar, och å *andra* sidan själv bygger på en skatteform, som råkar vara den enda, om vilken det verkligen gäller, att den icke varit underställd någon sakkunnig prövning. Rädslan för att pröva det kungl. förslagets principer har också fått ett uttryck i utskottets skrivelseförslag. Slår man upp sid. 21, återfinner man, såsom redan erin-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

rats av statsrådet Sandler, ett yttrande, där det heter: »Det torde på grund av det läge, vari kommunalskattefrågan nu kommit, icke vara möjligt att angiva några andra principiella riktlinjer än att prövningen bör utgå dels från det material, som sammanförts i Kungl. Maj:ts proposition, dels från de uppslag, som framlagts av reservanterna bland 1919 års sakkunniga, dels slutligen från de synpunkter, som framkommit i de vid innevarande riksdag väckta motionerna och i utskottets föregående uttalande.»

Jag ber herrarna lägga märke till, att när det gäller Kungl. Maj:ts förslag, man skall taga hänsyn bara till *materialet*, icke till synpunkterna, icke till principerna och icke till uppslagen, men, när det gäller den liberala motionen och högermotionen och när det gäller herr Hamiltons reservation i de sakkunnigas utlåtande, man skall taga nödig hänsyn icke till materialet utan till synpunkterna, till principerna och till uppslagen. Jag får verkligen säga, att *antingen* måtte detta bero på ett skrivfel *eller* också är det rent av en nästan påtaglig *oförskämdhet* gentemot ett förslag, som dock både med hänsyn till sina principer och med hänsyn till det sätt, varpå det bestått kritikens skärseld, måste sägas vara sådant, att det icke blott i avseende på materialet utan även i fråga om principer och byggnad bör tagas till utgångspunkt vid den fortsatta prövningen av ärendet. Med utskottets förslag blir det uppenbart, att man endast prövar det, som vi i själva verket ha minsta intresse av att få prövat. Vid den fortsatta utredningen skulle man ju ha att hålla sig till utskottets synpunkter och endast pröva propositionens material. Kungl. Maj:ts synpunkter skulle sålunda efter denna provisorietids utgång icke komma till prövning. Och även om de skulle komma fram till prövning, hur ha herrarna tänkt, att denna prövning skulle tillgå? Det är uppenbart, att det måste ske genom ett *nytt* provisorium, ty det är väl icke meningen, att prövningen bara skulle bli rent teoretisk. Då kommer säkerligen samma utskottsmajoritet, som nu anfört sina argument emot Kungl. Maj:ts förslag, att *upprepa* dem även gentemot ett dylikt förfarande och förklara, att man icke kan acceptera denna teoretiska prövning, utan att vi måste ha några bättre utgångspunkter att hålla oss till, innan man vill föra förslaget ut i livet. Om man tillgrepe provtaxering, skulle även därvid samma invändning komma att resas. Man skulle säga, att den gäller något föråldrat, att de ekonomiska förhållandena ha ändrat sig. Det är nu en gång så, att de ekonomiska förhållandena ändra sig från år till år, och det ena året kan alltid sägas vara litet annorlunda än det andra. Det är ett argument, som kommer att drabba *varje* dylik provtaxering, till vilket förslag den än ansluter sig. Det förefaller mig därför ganska hopplöst att fortsätta med detta utredningsarbete, därest man icke får tänka sig det i form av ett direkt nytt provisorium. Vad har man då vunnit? Såvitt jag kan se, ingenting annat än att man skjutit fram frågan ytterligare ett oöverskådligt antal år framåt och till sist kanske får besluta ett provisorium, som nödgas ta upp just vad Kungl. Maj:ts föreliggande förslag bjuder, för att sedan

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

på grundval av de erfarenheter, som vunnits, söka åstadkomma en slutlig lösning. Då må jag fråga: varför icke slå till redan nu? Varför icke vara angelägen om att dessa nya principer skola få omedelbart prövas i det levande livet? Om man är rädd för dem, så kan det icke finnas någon annan förnuftig och försvarlig grund för den rädslan, än att de skulle verka äventyrliga. Men det framgår av utskottets hela utlåtande, att man icke på allvar vill göra gällande, att så är fallet. Varför då icke pröva dessa principer? Det är en fråga, som jag gärna skulle önska få besvarad, ty om man icke beslutar sig för att pröva dem genom ett provisorium *nu*, så är det uppenbart, att man ändå måste pröva dem genom ett provisorium *sedan*. Vad har man då vunnit? Uppenbarligen ingenting, ty enligt liberalernas förslag är det på det viset, att hela denna byggnad med fristående skatteformer saknas. — Om högern skola vi icke tala. Den släppte ögonblickligen sitt eget förslag och kröp in i det liberala. — Det enda man bygger på är den progressiva skatten. Den fastighetsskatt, som det liberala förslaget opererar med, har samma karaktär som idisslandet hos den berömda Waldenströmska haren: det är någonting som sker i hemlighet. I själva verket är det hela anordnat på sådant sätt, att det ibland framträder såsom fastighetsskatt men i regel verkar som ren inkomstskatt. Hur vågar för övrigt utskottet självt förorda sitt eget förslag som provisorium, sedan herrarna underkänt det material, som är gemensamt för de olika förslagen, alldenstund siffrorna skulle vara otillförlitliga? Den kritik, som riktats mot förslaget såsom definitivt, bör nu enligt utskottets påstående också gälla förslaget som provisorium. Jag vill fråga herr Lindman, om han är redobogen att här utan rädsla låta sitt eget provisorium träda ut i livet, när han själv varit med om att underskriva ett utskottsutlåtande, där han tydligt och klart säger ifrån, att *alla* förslag, som framkommit, vila på ett material, som är otillförlitligt, och när han framfört sin kritik mot det kungl. förslaget under den förutsättningen.

Jag måste säga, att det läge, i vilket frågan kommit, är beklagligt, beklagligt därför att vi få den såsom ett stridsäpple i de politiska striderna för oöverskådliga tider framåt, och det kan icke gagna en dylik frågas lösning. Det är åtminstone min personliga uppfattning, att en fråga sådan som denna helst bör lösas utan att alltför mycket partipolitiska synpunkter blanda sig i lösningen. Det är uppenbart, att genom att nu låta det stanna vid detta, stå vi inför ett läge, där man kommer att göra den ena framstöten efter den andra, men där på grund av politiska konstellationer och annat det ännu icke med någon visshet kan sägas, när man skulle kunna tänka sig ett slutligt uppordnande av det hela.

De rimliga krav, som kunna ställas på en kommunalskattereform, skola vara för det *första*, att den ger kommunerna stabila inkomstkällor och därigenom ger dem möjlighet att på ett tryggt och säkert sätt tillgodose sina ekonomiska angelägenheter, för det *andra*, att det fördelar skattetrycket inom kommunerna på ett rättvist sätt. Alla inom

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

utskottet ha gått ut ifrån den gemensamma uppfattningen, att vad vi skola skapa är ett rättvist beskattningssystem. Det vill både herr Lindman, herr Trygger, herr Edén och herr Hamilton och vi på den socialdemokratiska sidan. Vi vilja skapa ett *rättvist* skattesystem. Men vad skall då menas med »rättvisa» i beskattningen? Ja, vi ha också där fått fram ett gemensamt svar: man säger, att en rättvis beskattning är en sådan, som ansluter sig till den verkliga bärkraften, den verkliga skattekraften. Då står alltså problemet så: vad är det, som konstituerar, vad är det, som uppbygger och utgör den verkliga skattekraften, den verkliga bärkraften? Det är *här* striden mellan de olika fraktionerna inom utskottet tar sin början. Ty där stå emot varandra två principiellt oförenliga ståndpunkter: å *ena* sidan den, som säger, att det är *inkomstens storlek*, som är avgörande, å *andra* sidan den ståndpunkt, som säger, att *inkomstens art* också får tagas med i beräkningen. Om man nu erkänner, att inkomstens *art* också måste vara konstitutiv för bärkraften, måste man uppenbarligen komma fram till ett system, som har *olika skatteformer sidoordnade och samordnade med varandra.*

Jag ställer då först den frågan till herrarna: Tro ni verkligen, att inkomstens storlek *räcker* såsom mätare av bärkraften, skattekraften? Svaret måste bli nej, även ifrån herrarnas sida, ty det ha ni erkänt i och med att ni tagit med den där *garantiskatten.* Den är det öppna erkännandet av att endast penningeinkomsten *icke* är tillräcklig mätare av skattekraften. Ni säga, att ni bygga på »förmåga», men nu ha ni också indirekt erkänt, att denna förmåga kan taga sig uttryck icke endast i inkomst utan också i innehav av vissa objekt. Men slutsatsen av dessa erkännanden ifrån utskottsmajoritetens sida kan ju rimligtvis icke bli mer än en, nämligen att en verkligt rättvis beskattning måste byggas på en *differentiering av skatterna.* Den måste byggas så att man lägger ett system med fristående skatteformer, som smidigt och ändamålsenligt kunna nå skattekraften i dess olika uttryck. Har man erkänt, att skattekraften uttryckes icke endast genom inkomstens storlek utan ock genom dess art, såsom innehav och dylikt, är det uppenbart, att det enda rimliga sätt, på vilket man kan nå fram till en rättvis beskattning är att bygga upp ett system av fristående skatteformer, som nå icke endast inkomsten utan också innehavet, och som alltså, där det icke flyter någon större nominell inkomst inom kommunerna, *ändå* ge möjlighet för dem att genom de fristående skattereformerna tillgodose sina ekonomiska behov. Inkomstströmmen i en kommun fördelar sig på olika sätt: vi ha den i form av lön för arbete, vi ha den i form av kapitalränta — för kapitalets utnyttjande — och vi ha den i form av jordränta — för jordens utnyttjande. Och vad är skatten annat än den del av den där allmänna strömmen, som man avleder av för det allmännas, här för kommunens behov? Som mätare av denna vilja nu liberalerna taga varje persons nettoinkomst, och enligt dem skall därför differentieringen ske endast på grundval av inkomstens storlek och vissa personliga förhållanden för inkomsttagaren. Jag måste säga, att nog är det redan principiellt ganska underbart, att man icke här vill taga någon

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

som helst hänsyn till inkomstens art. Vi ha ju i den moderna svenska statsbeskattningen från 1910 någonting, som vi kalla förmögenhetsdel av inkomsten, en sextiondedel av förmögenheten. I statsbeskattningen drabbas alltså faktiskt redan förmögenhetsinnehavet *en tredjedel hårdare*. Man måste då fråga sig: Varför vilja då herrarna icke vara med om att ge erkännande åt liknande principer på den kommunala beskattningens område? Det är tydligt, att om en skatt differentieras efter den verkliga bärkraften, den ju också måste uppbyggas på vad som är *konstitutivt* för den verkliga bärkraften. Då är det efter det resonemang, jag här fört, uppenbart, att man icke kan komma till annat än att detta får bli: 1) inkomstens storlek, 2) inkomstens art och 3) vissa personliga förhållanden — ortsdyrhet, barnantalet o. dyl. Den liberala ståndpunkten accepterar nu det första, d. v. s. den, att man mäter efter inkomstens storlek och den accepterar också det tredje, att man tar hänsyn till vissa personliga förhållanden. Men den förkastar utan vidare det andra: att man skall ta hänsyn till inkomstens art. Ja detta är ganska märkligt, icke minst därför, att greve Hamilton, då han satt såsom sakkunnig i kommunalskattekommittén, förtsatte en lösning av problemet i analogi med statsbeskattningen. Han ville där nämligen ha fram en *kommunal förmögenhetsskatt*.

Men man kan då gärna fråga: Varför har i själva verket greve Hamilton icke kunnat fortsätta på den linjen och kunnat fullfölja kravet på en kommunal förmögenhetsbeskattning? Svaret kan knappast bli mer än ett. Vid statsbeskattningen är det komplett likgiltigt, var den förmögenhet, som skall beskattas, är belägen. Staten kan utmäta skatten efter varje persons nettoförmögenhet, men kommunen kan icke utmäta på detta sätt. Där föreligga de skatteobjekt, som skola beskattas, territoriellt uppdelade inom hela landet. Då kan man kanske fråga: varför icke beskatta de skattskyldiga inom en kommun efter deras nettoförmögenhet? Det var just den fråga, som herr Hamilton då måste ställa till sig själv, och det är tydligt, att svaret för honom icke kan ha blivit annat än det, att det är *omöjligt*, därför att de enskilda individernas nettoförmögenhet i så fall måste fördelas på de olika kommunerna, för att man skall kunna veta, vilka kommuner, som skola ha skatteobjekten. Men nu är det omöjligt att i detta avseende territoriellt fördela denna nettoförmögenhet. Vad man kan fördela är endast de konkreta objekten: fastigheter, maskiner, inventarier o. s. v. Antag, att jag har en egendom i en annan kommun. Jag beskattas då där för egendomen. Men om jag har inteckningar i egendomen, beskattas jag för dessa i den kommun, där jag bor. I båda fallen är ju min förmögenhet nedlagd i grannkommunen, men i det förra fallet beskattas den i grannkommunen, i det senare fallet i min bostadskommun. Slutsatsen härav kan ju rimligtvis icke bli mer än en, och det är, att den möjlighet att fördela nettoförmögenheten efter olika kommuner, som den Hamiltonska linjen förutsatte, *leder in i en återvändsgränd*, och den enda utvägen blir uppenbarligen att jämväl taga inkomstens art med såsom skattegrund. Det har alltså,

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

såsom statsrådet Sandler utvecklat, blivit nödvändigt att taga objektbeskattningen.

Ja, här har nu sagts om denna intresseprincip, dels att den skulle vara en tysk teori, dels att den är fullständigt ofruktbar för det ifrågavarande skatteförslaget och dess bedömande. Jag vill lämna dessa anmärkningar åt sitt värde. Jag vill säga, att vi socialdemokrater inom utskottet resonerat som så, att huru man än teoretiskt och vetenskapligt vill motivera denna objektskatt, om man vill göra det med den ena eller andra teorien och om man vill kalla denna »intresseteori» eller något annat, det är av *underordnad* betydelse. Vi gå ut ifrån det *faktum*, att innehavet av ett visst objekt representerar på något sätt — hur det än skall vetenskapligt *förklaras* — en större skattekraft, och vi vilja räkna med denna. Men där vägra herrarna att vara med, med hänvisning till att denna teori kanske icke är så riktig.

Ja, på tal om att man skall lägga skatten efter »förmåga», ber jag endast att få fråga herrarna en sak: Antag, t. ex. att vi ha en person, som har en inkomst på 10,000 kronor och en annan, som har en inkomst på 100,000 kronor. Vi anta ju, att vi skulle ha en progressiv skatteskala, så att skatten utgår med 5 % vid 10,000 kronors inkomst och med 10 % vid 100,000 kronors. Den förres skatt skulle då bli 500 kronor, och för honom skulle återstå 9,500 kronor. Den andres skatt skulle bli 10,000 kronor och för honom skulle det alltså återstå 90,000 kronor att reda sig på. Kan man då säga, att dessa verkligen skattat efter sin förmåga? Det är ju orimligt, att den, som har dessa 90,000 över icke skulle ha större »förmåga» outnyttjad än den andre. Men därmed är ju ingenting annat utsagt, än att även om herrarna vilja lägga förmågan till grund, ni stå inför samma svårighet att verkställa mätning av den, som här förelegat enligt er uppfattning, då det gällt att mäta intresset.

Den liberala »garantiskatten» är ingenting annat än en maskerad inkomstskatt, därför att innehavet av fastighet får där vara en slags måttstock för inkomstskatten och ingenting annat. Den utgår alltså understundom för en rent *fiktiv*, icke alls befintlig inkomst. Samma utskott, som vill lägga skatt på en inkomst, som icke existerar, på en ren fiktiv inkomst, det beskyller å andra sidan oss för att vilja »dubbelbeskatta» medborgarna. Jag får verkligen säga, att har man att välja mellan att bli dubbelbeskattad och att bli beskattad för ingen inkomst alls — d. v. s. om man beskattar såsom inkomst det som icke är inkomst, vilket faktiskt sker här med herrarnas garantiskatt — förefaller mig dubbelbeskattningen vara det mindre onda. Med avseende å denna dubbelbeskattning är jag övertygad om att de skäl, som vi utvecklat i vår reservation, äro tillfyllestgörande, och jag ingår icke vidare på den saken. Men jag måste konstatera såsom anmärkningsvärt i samband med att detta slagord dubbelbeskattning upptagits i utskottets motivering, att dock ett annat slagord, som figurerat på ett tidigare stadium, nu försvunnit, nämligen att det skulle föreligga en övervältringsskatt. På den punkten kan man ju alltså anteckna ett framsteg.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vad *repartitionstalen* beträffar, äro de för oss inga som helst besvärjelseformler. Det kan ju praktiskt utrönas, vilka som äro lämpligast och ändamålsenligast; men så mycket kan jag säga, att de repartitionstal, som jordbrukargrupperna föreslå, äro alltför låga, och på dem kan man ju givetvis icke reflektera. Men det är uppenbart, att även för repartitionstalens vidkommande det enda möjliga är att få till stånd en prövning i det levande livet i provisoriets form för att efter den tilländalupna tiden kunna se, huru de faktiskt verka och att, om så behöves, kunna vidtaga vissa modifikationer. Jag betonar ännu en gång, att när det gäller fixerandet av dessa tal, så är det från vårt håll ingen besvärjelsepunkt, som vi fästa alltför stort avseende vid.

Vad utskottets framställning rörande skogstaxeringen beträffar, så måste jag också säga, att den är ganska underbar. Å ena sidan är det ju så, att utskottet medger, att frågan om skogsbeskattningen måste grundligt utredas, vilket har spelat in såsom motiv för ett uppskjutande av fastighetstaxeringen till år 1922. Å andra sidan finnes inom utskottet en känsla av att det är hopplöst att redan till 1921 års riksdag kunna få frågan framlagd och klar, men utskottets tankegång resulterar i att det *ändå* beslutar sig för en fastighetstaxering 1922 och förordar, såsom det heter, att det föranstaltas om en revision av nu gällande bestämmelser i ämnet, som möjliggör en enhetligare och riktigare skogstaxering. Jag må säga, att det är en underbar logik i detta. När det ändå icke kan bli klart till 1922, varför då icke försöka med en liten revision redan nu av skogsbeskattningen, om man icke är nöjd med densamma? Jag vill för övrigt säga för min del, att med avseende å anmärkningarna mot den skogsbeskattning, som föreslagits i den kungl. propositionen, de förefalla mig betydligt *överdrivna*. Jag vädjar till skogsägande hemmansägare här i kammaren: antag att vi ha ett hemman med skog för 100,000 kronor utöver husbehovsskog, och antag vidare, att skattetrycket är 6 kr. pr skattekrona. Det skulle då här bli en skattesats på 180 kr. för en dylik hemmansägare. Jag får verkligen säga, att det finnes väl ändå icke någon i denna kammare, som tror, att denne hemmansägare går och rovhugger skog för dessa 180 kronors skull. Det är överdrift, enligt mitt sätt att se, och ingenting annat.

Samtliga de reservationer, som här föreligga, laborera ju liksom utskottet med en fastighetsbeskattning. Det kungl. förslaget och reservationernas förslag pålägga fastigheterna en *verklig* fastighetsbeskattning, medan högerns och liberalernas förslag framför allt pålägga de *skuldsatta* fastighetsägarna en fastighetsskatt. De skilda förslagen fördela emellertid skatten mellan å ena sidan fastighetsägarna och å andra sidan andra inkomsttagare uti olika proportion. Liberalerna hävda nu, att det kungl. förslaget ålägger fastighetsägarna en alltför stor del av skattebördan, men å andra sidan måste ju liberalerna liksom högern medge, att deras förslag i motsats mot regeringens ej skipar rättvisa *mellan fastighetsägarna inbördes*. Det kan omöjligen från utskottsmajoriteten vidhållas, att denna inbördes rättvisa kan skipas med den linjal, som herrarna lagt

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

över det hela genom garantiskatten. Under sådana omständigheter synes det klart, att man från utskottets sida icke borde ha några som helst betänkligheter emot ett förslag, som *dels* fördelar skattebördan mellan å ena sidan fastighetsägarna och å andra sidan övriga inkomsttagare i *samma* proportion, som det på den liberala linjen framlagda förslaget, *dels* skipar större rättvisa mellan fastighetsägarna inbördes, än det liberala förslaget faktiskt gör. Ett dylikt ur liberal synpunkt idealiskt förslag kunde ju herrarna fått fram ur regeringsförslaget, *om ett lämpligt repartitionstal för fastighetsbeskattningen fastställts.* Det måste nämligen rent teoretiskt sett finnas ett repartitionstal, som, om det tillämpas på regernigsförslaget, ger *samma* fördelning av skattebördan mellan fastighetsägarna och övriga inkomsttagare, som det liberala förslaget gör. Men någon som helst tanke från utskottets sida på att söka sig fram på en sådan linje har icke förelegat, och utskottets betänkande bär ju också karaktären av att man långt mindre varit intresserad att diskutera principerna för Kungl. Maj:ts förslag än att diskutera de utmärkta principer, som legat till grund för högerns och liberalernas förslag.

När det klagats över att provtaxeringssiffrorna här skulle vara alltför *låga*, så är det underbart att höra denna klagan framställas åtminstone från det håll, som då det gällde provtaxeringens beslutande här i kammaren, jämrade sig över att siffrorna skulle bli för *höga*. Det är än si, än så och än annorlunda med dessa ståndpunkter!

Mina herrar! Jag är övertygad om att, hur än utgången blir av dagens votering, de principer, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag och som ha upptagits i den av socialdemokraterna i utskottet avgivna reservationen, skola visa sig vara *bärande* principer för framtiden och visa sig vara *oemotståndliga* den dag, då man på allvar vill finna ett skattesystem, som gör rättvisa åt de nya förhållanden, som tiden skapat. Därför är det också min övertygelse, att det klokaste, som riksdagen kunde göra, vore att redan nu ge sin anslutning till dessa principer för det kungl. förslaget. På det sättet skulle vi undgå att få denna uppslitande och meningslösa strid i den kommunala skattefrågan, som ovillkorligen måste förestå, och vars förnuftiga slut ändå icke kan bli mer än ett, nämligen att dessa principer gå segrande igenom.

Jag har, herr talman, med dessa erinringar velat angiva, på vilka skäl jag och mina kamrater inom utskottet givit vår anslutning till detta förslags principer, och jag ber därför att få framställa yrkande om bifall till §§ 57, 58 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet i den lydelse, som de fått i den av herr Gustaf Nilsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr E d é n: Herr talman, mina herrar! Jag hade tänkt att kunna börja mitt yttrande i denna debatt med att konstatera, att man ändå trots allt har kommit varandra en smula närmare under frågans långvariga behandling, och framför allt, att divergenserna framträda i något mindre dimensioner, än de gjort förut. Jag tror inte jag behöver avstå från detta konstaterande, om det också inte kan för

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

döljas, att genom de anföranden, som hållits från statsrådsbänken och från den ärade representanten för de socialdemokratiska reservanterna, har gått såsom en röd tråd ett försök att göra det mesta möjliga av det, som betraktas som det kungl. förslagets säregna principer.

Jag tillåter mig i varje fall framhålla, att det viktiga faktum kan ingen resonera bort, att ifrån utskottets sida nu endast föreligga förslag till provisorier, och att sålunda varje tanke på att på Kungl. Maj:ts förslags grund bygga en definitiv lösning av kommunalskattefrågan har fått lov att uppgivas under utskottsbehandlingen. Det resultatet är värt att lägga märke till, ty det kan ju icke förnekas, att när det kungl. förslaget kom fram, så var det med pretention på att giva den definitiva lösningen. Och det anspråket från det kungl. förslagets sida var så pass markerat, att det, såsom är för alla känt, hade mycket betydande politiska följder. Det var nämligen ett absolut villkor för en eventuell fortsatt samverkan i den föregående regeringen, att intet provisorium finge framläggas från regeringens sida. Nu accepteras i alla fall ett provisorium från regeringsbänken, låt vara — jag återkommer därtill strax — ett provisorium på det kungl. förslagets grund.

Herr statsrådet Sandler har i det sammanhanget anmärkt, att naturligen Kungl. Maj:t aldrig haft tanke på att ge en slutgiltig lösning, som skulle räcka för all tid framåt. Nej, tacka för det. Det förstår jag mycket väl. Ingen Kungl. Maj:t, ingen finansminister framför allt, som under dessa svåra tider fått finna sig i att både praktiska arrangemang och t. o. m. teorier av större värde än intresseteorien hasteligen dukat under för tidernas omskiftningar, ingen lär väl kunna vänta sig att giva en slutgiltig lösning i den meningen. Men det går icke att resonera bort, att det är en skillnad mellan att å ena sidan försöka få fram ett förslag, som skall antagas definitivt för att ändras först, när över huvud taget det kan bli tal om att ifrån Kungl. Maj:t eller riksdagens sida framlägga förslag därom, och å andra sidan att acceptera en lösning, som uttryckligen är bunden till fyra års giltighet. Det ligger bakom detta faktum, att man nu även från den sidan finner sig uti en lösning, som endast skulle gälla fyra år, helt enkelt ett erkännande av att det var berättigade anmärkningar, vilka framfördes från dem, som ansågo, att grunden för detta förslag med det anspråk de ställde icke var tillräckligt hållbar, att förslaget icke var tillräckligt genomtänkt och att det erbjuder äventyrligheter och faror, varför man inte vill ta på sitt ansvar att låsa fast det hela för längre tid än fyra år.

Det erkännandet har givits ifrån de olika reservanterna i utskottet i olika tonarter. I den socialdemokratiska reservationen talas det rätt försiktigt om att dessa reservanter inte kunna ha någonting emot, att det kungl. förslaget, som det heter, kompletteras. De kunna gärna gå med om att ytterligare fakta till hela kommunalskatteproblemets belysning äro önskvärda, och de erkänna på en särskilt viktig punkt, som redan blivit berörd, — på skogsbeskattningens

område — att det i själva verket icke finnes någon riktigt hållbar grund att stå på i Kungl. Maj:ts förslag. Längre går man icke, men det är vackert så. Ifrån en annan grupp av reservanter återigen — bondegrupperna — har såväl i den motion, som av dem avgivits, som i den föreliggande reservationen uttryckligen sagts ifrån ungefär detsamma, som i dessa avseenden har sagts ifrån liberalt håll och högerhåll: att det behövts ytterligare utredningar, att de statistiska beräkningar, som gjorts, äro otillfredsställande byggda på otillfredsställande primäruppgifter, som blivit föråldrade, som äro tagna i ett alltför litet antal kommuner och ej heller i övrigt lämpligt anordnade; det har sagts ifrån, att, så länge man icke fått den nya taxeringsorganisationen, saknas hela grunden för en verklig reform. Och åtskilligt annat därtill. I själva verket är ju detta just ett erkännande av att förslaget icke var moget att framkomma såsom den lösning av den kommunala skattefrågan vi alla önskat. Vad slutligen angår den tredje reservationen, den av herr Swartz, skall jag i detta avseende endast nämna, att även han — och i eminent mening — håller på nödvändigheten av endast provisoriska åtgärder. Han har hållit på den nödvändigheten så starkt t. o. m., att han i en icke betydelselös punkt har nödgats ändra Kungl. Maj:ts förslag — det gäller åter skogsbeskattningen — men ändra den på ett sådant egendomligt sätt, att han uttryckligen säger, att det sker endast för att fylla ut en lucka i förslaget, där han funnit förslaget omöjligt, men att han för övrigt förutsätter att han skall slippa få dessa nya bestämmelser bragta i tillämpning; han hoppas nämligen att något annat skall hinna bli färdigt, innan en fastighetstaxering kommer till stånd.

Mina herrar, jag kan icke underlåta att göra detta konstaterande med hänsyn till herr statsrådet Sandlers yttrande. Jag är glad över att man närmat sig varandra i sak, men jag skulle önska, att herr statsrådet då också erkände, att det funnits verkliga skäl för den försiktighet, som från början ställde sig på grundsatsen om ett provisorium, och att han icke försökte eliminera bort detta faktum genom en lek med orden »slutgiltig» och »definitiv» och en dubbeltolkning av begreppet provisorium, en dubbeltolkning, som jag strax skall återkomma till.

Alltså: numera vilja vi alla ett provisorium, men vi vilja olika provisorier. Och vari ligga då olikheterna? Det är konstaterat, att mellan utskottets förslag, Kungl. Maj:ts förslag och reservationerna finnes den viktiga likheten, att samtliga upptaga inkomstskatten i ungefär samma ram och med ungefär samma grundsatser. Där behöver man icke strida. Det är också konstaterat att man rörande progressivskatten i det väsentliga har kommit överens. Jag kanske får erinra, mina herrar, att den grund, varpå detta skett, det är den, vartill det liberala förslaget på sin tid gav uppslag, nämligen att öka progressivskattens kommunandel till 75 procent och slå ut den på driftkommunerna enligt bevillningstaxeringen, och att vi sedan från olika håll ha kunnat samarbeta om att föra denna tanke vidare. Jag erinrar därom så mycket mer, som ju detta förslag från början mötte både här, inom pressen och inom utskottet, det mest tydliga oförstående

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

ifrån dem, som även i den punkten funno Kungl. Maj:ts förslag vara ganska gott. Jag skall i detta stycke endast tillägga, att när man nu gör en anmärkning emot utskottsmajoriteten rörande beredningen av frågan om progressivskatten, så förefaller mig den anmärkningen vara bra nog dialektisk. Det heter: Utskottets majoritet klagar över att det icke varit tillräckliga utredningar och yttranden från vederbörande myndigheter. Men det är ingen skatt, mot vilken den hörda myndigheterna i den mån, de yttrat sig om den, varit så avvisande, som mot progressivskatten. Alltså: hur kan det vara möjligt, att utskottet då, såsom uttrycket egendomligt nog föll alldeles identiskt från herr statsrådet Sandler och från herr Engberg »hoppar på just den skatten»? För det första är det emellertid så, att det icke endast är utskottsmajoriteten, som har hoppat. Vi ha hoppat allesammans. Regeringen hoppade först och sedan ha alla grupper inom utskottet varit ense om att hoppa, mer eller mindre häftigt i fråga om trappstegen i alla fall — det skall erkännas — men i princip äro vi alldeles eniga. Varför? Jo, naturligtvis därför att vi icke godkänna en sådan ståndpunkt, som på sin tid hävdades exempelvis av kammarrätten och som vill förbehålla progressivbeskattningen åt staten ensam. Naturligtvis därför att vi prövat den invändningen och funnit den icke hållbar. Därför ha vi tagit progressivskatten. Och det är icke några bristande utredningar, som vi i detta avseende klagat över. Men skulle man nu vilja tala om bristande utredningar i detta sammanhang, hoppas jag, att herr statsrådet icke finner mig alltför oartig, om jag säger, att på ingen punkt har utskottet funnit finansdepartementets förslag för dess del vara så svagt berett som just i fråga om progressivskatten. På ingen punkt har detta konstaterats mera enhälligt än ifråga om progressivskatten, och på ingen punkt tror jag att finansdepartementet har större skäl att vara utskottet tacksamt för dess arbete än ifråga om progressivskatten.

Alltså: med någon skillnad i skalorna, som jag verkligen här icke skall gå in på — nu äro vi dock överens också om progressivskatten. Stridspunkterna ha reducerats till frågorna om objekt- eller intresseskatter, om en fristående fastighetsskatt och en fristående näringskatt enligt regeringens system eller icke.

Det har i vårt utlåtande från utskottet konstaterats, att under behandlingen av den frågan en förskjutning gjort sig gällande ifrån den ursprungliga teoretiska utgångspunkt, varpå Kungl. Maj:ts förslag var byggt. Vi ha tillåtit oss anmärka, att intresseteorien, den mycket omdebatterade, så småningom har fått träda i skymundan och lämna rum för ett betonande av objektprincipen, och vi ha sagt, att detta enligt vår uppfattning icke är utan sitt värde för den framtida diskussionen i ämnet, eftersom det kan vara lättare att där få en gemensam utgångspunkt. Men detta sker också under förutsättning — som det är sagt i utskottets betänkande — att man på samma gång erkänner, att om en objektbeskattning och som en objektbeskattning är nödvändig, prövningen av den skattens avvägning skall ske »efter skattekraft», som orden formulerats — jag tillåter mig till herr statsrådet nämna, att detta icke är utskottsmajoritetens for-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

mulering, utan det är den socialdemokratiska falangens inom utskottet formulering, som vi ha tagit upp och som vi icke haft något att invända emot — men om sålunda objektet skall beskattas med hänsyn till dess skattekraft — vad är då skattekraften i själva verket annat än »skatteförmågan»? Kan verkligen någon subtil analytiker här i kammaren — vi ha ett par utmärkta representanter för denna kategori i de föregående talarna — kan någon subtil analytiker här i kammaren stå upp och visa fram för mig: Vad är skillnaden mellan »skattekraft» och »förmåga» att bära skattebördor? Jag har icke kunnat förstå det. Därför är det, som denna förskjutning av den teoretiska utgångspunkten verkligen har ett värde. Ty för mig har det alltid varit klart, att när vi gå bakom denna spindelväv av teorier eller detta eleganta flor av analyserande spekulation, som har kastats över det stora problemet, då måste vi till sist komma fram till »förmågan». Den enkla, men praktiskt avgörande frågan blir: är det *rättvist* att pålägga den och den en skatt av denna art och storlek? Kan han lämpligen bära den? Kan han lämpligen utgöra den? Det blir förmågan, skatteförmågan, som till sist blir den avgörande. Man må ha rätt att hävda, att en större skatteförmåga i vissa avseenden kan ligga i vad herr Engberg kallade »innehav» av fastighet. Innehav av fastighet kan ge en skattekraft av en särskild art, som herr Engberg ville ha det; det har ju också sedan länge varit så, att man på fastigheterna lagt beskattning efter särskild och i viss mån strängare grund. Men när man utmäter den grunden, får man se till, att icke skatten blir för tung — och då är man likväl framme vid »förmågan».

När nu herr statsrådet Sandler frågade oss efter vår ställning till intresseteorien, nödgas jag säga till herr statsrådet — och jag hoppas, att icke heller detta betraktas såsom någon oartighet, men jag kan icke finna något bättre uttryck: den är mig oändligt likgiltig. Jag kan inte hjälpa det, hela denna teori om »intresse» såsom skattegrund förefaller mig ofruktbar. Jag kommer inte till något resultat med den. Ty så snart jag skall börja tillämpa den, måste jag fråga mig: i vad avseende betyder det och det ett *större* intresse i kommunen, och *hur mycket större* skattskyldighet i kommunen skall det konstituera? För att använda ett något vulgärt uttryck: hela denna avvägning går jag bet på. Och det är jag icke ensam om — till och med finansministern har gått bet på uppgiften att *utmäta* »intresset». Det har visserligen i propositionen talats mycket om intresseteorien. Men icke på en enda punkt har man kunnat visa, huru intresset såsom grund för just denna beskattning skulle rättvist graderas. Det har sagts helt allmänt, att de, som ha företag och sysselsätta arbetare inom en kommun, ha ett särskilt intresse. Bevars, väl — men om jag skulle tillåta mig att vända om satsen och säga, att kommunen å sin sida har ett särskilt intresse av företagen, månne man icke får lov att erkänna även det?

Saken har sin betydelse även efter den omnämnda förskjutningen av frågeställningen, därför att den spelar in rätt mycket på åtminstone en ganska viktig punkt, nämligen i fråga om närings-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skatten. Det har nämligen visat sig, att i den tredje stora reservationen, som liksom de andra reservationerna fasthåller vid näringsskatten, vederbörande tycks ha känt det särskilt penibelt med utmätningen av grunderna för denna skatt, förmodligen med hänsyn till reservantens egen ställning till näringslivet — jag syftar på herr Swartz' reservation. Reservanten har icke kunnat nöja sig med bara allmänna hänvisningar till intresseprincipen; han har också sett sig nödgad att något beröra de olika faktorerna för beräkning av näringsskattekapitalet, och särskilt att försvara den egendomligheten i propositionen, att två företag, som ha samma näringsskattepliktiga förmögenhet och samma meravkastning, men av vilka det ena sysselsätter ett större antal arbetare än det andra, skulle så beskattas, att de förra finge en *högre* skatt. Särskilt på denna icke oviktiga punkt har reservanten sökt en nödhamn i intresseteorien. Men jag skulle tro, att just här visar sig tydligt och konkret hela teoriens bräcklighet. Eller är det icke så, att rättskänslan reagerar mot en sådan tillämpning av »intresset»? För det första säger ju det sunda förnuftet, att om ett företag sysselsätter ett stort antal arbetare, så åsamka dessa icke blott utgifter för kommunen utan de utgöra också skattekällor. Och för det andra säger samma sunda förnuft, att det icke är rimligt att lägga en beskattning på det sättet, att ju större antal människor ett företag ger bröd åt, desto starkare skall det företaget beskattas. Det skall ingen intresseteori från något håll kunna övertyga mig om, att detta är rättvist. Och jag tror icke heller, att denna kammare kan finna det riktigt.

Intresseteorien är mig som sagt ganska likgiltig. Jag kan för min del nöja mig med objektsynpunkten, som ändå till sist alltid leder fram till skatt efter förmåga. Det vore lyckligt, om man från den andra sidan först som sist ställde sig på samma enklare och klarare grund. Så länge detta ej sker, blir följden endast att, såsom det mycket riktigt redan har nämnts, de båda begreppen intresse och objekt kastas om varandra, huller om buller, utan precisering och fixering. Uttrycket att de användas »om varandra» finnes ju verbatim i en av reservationerna, och jag tyckte mig till och med höra, att det förekom i ett av de föregående anförandena. Man synes icke ha gjort klart för sig, att detta i själva verket innebär ett erkännande om betänklig konfusion i hela grundvalen för det föreslagna skattesystemet.

Nej, huvudfrågan, mina herrar, är och förblir helt enkelt den: Är det riktigt, är det lämpligt och framför allt äro vi färdiga med att taga ett *sådant* system av objektskatter, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, vare sig som provisorium eller definitivt? Det är *dessa* objektskatter vi diskutera. Frågan gäller icke, *om* det skall finnas objektskatt eller icke. Det är *denna* fastighetsskatt och *denna* näringsskatt, som vi skola pröva för att avgöra, om vi kunna godkänna och lämpligen böra godkänna dem eller icke. När reservanterna vilja bevisa, att fristående objektskatter i princip äro lämpliga och berättigade, skall jag nöja mig med att säga: A la bonne heure, den frågan lämnar jag öppen. Jag skall för min del icke bestrida, att det *kan* utfinnas antagliga former för sådana skatter — men säkerligen finnas åtskilliga

som äro övertygade om att det icke kommer att visa sig möjligt. När jag sålunda för min del går med på att låta denna fråga stå öppen, så förbehåller jag mig emellertid, att därav icke dragas några förhastade slutsatser, ty jag prövar icke ett föreliggande skatteproblem efter en uppställd schablon: objektskatt eller icke, förmågoskatt eller icke, utan jag vill anställa en realprövning av de faktiskt föreliggande förslagen. Är den skatten, som föreslås, riktig? Är den rättvis? Ger den tillräckligt och drabbar den på det rätta sättet utan att tynga för mycket?

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Det är den prövningen utskottet utfört. Och det är den prövningen, som så att säga skrämt oss för Kungl. Maj:ts förslag, även sedan det efter en tids vistelse i utskottet kom igen, för att begagna en bild från ett känt uttryck, i den nya kapprock, som de fyra årens »provisorium» innebär.

Vi måste anse, att den fristående fastighetsskatten i Kungl. Maj:ts förslag icke kan vara tillrådlig, emedan den icke är utarbetad med nödig hänsyn till vederbörande skattekraft. Det är så, att de mycket omtalade tabellerna från 1918 års provtaxering vid anställd granskning ha förlorat sin egentliga beviskraft. Alla erkänna ju, alla veta ju, att de ekonomiska förhållandena blivit helt annorlunda sedan primärsiffrorna för denna provtaxering — 1917 års deklarationer — tillkommo. Alla veta ju också, att den taxering, som då skedde, icke gjordes på det rätta sättet, att för övrigt hela taxeringssystemet är den svagaste punkten i vårt skatteväsende. Man borde väl då nödgas erkänna, att det icke går för sig att få ett verkligt tillförlitligt resultat av en prövning huruvida den föreslagna objektskatten på fastighet, fristående och kombinerad med en skatt på hela inkomsten av samma fastighet, kan förordas eller icke, när man icke kan lita på de konkreta beräkningarna om det kungl. förslagets verkningar. Vi sakna tillräckliga utgångspunkter för en dylik prövning, vi befinna oss på gungande grund.

Huru ytterligt ovisst denna del av det kungl. förslaget i själva verket är, skall jag tillåta mig att belysa genom en enkel sammanställning av några fakta, som herrarna allesammans känna till, men som just i sitt sammanhang bliva av slående beviskraft.

Här har Kungl. Maj:t föreslagit som repartitionstal för beskattning av jordbruksfastighet 6 %, av annan fastighet 4 ½ % och av skogsvärde 3 %. Reservationen nr 2, den som kom från bondegrupperna, tager i stället för 6 % av jordbruksvärde 2 %, d. v. s. en tredjedel av Kungl. Maj:ts förslag, i stället för 4 ½ % för annan fastighet likaledes 2 % och i stället för 3 % av skogsvärde 1 ½ %.

Den reservation, som har gått medelvägen — jag höll på att säga den gyllene, men jag hoppas, att den icke visar sig vara den gyllene medelvägen — den har tagit, icke en tredjedel av Kungl. Maj:ts repartitionstal men väl ⅔: således i stället för 6 % av jordbruksvärdet 4 % och i stället för 4 ½ % av annan fastighets värde 3 %. Något skogsvärde har man icke tagit med där tills vidare, men väl nedsatt repartitionstalet för näringsskattekapitalet från 3 till 2 alltså även här med ⅓.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Då ju var och en måste begripa, att hela verkan av dessa fristående objektskatter beror på repartitionstalen, och då var och en måste inse, att det icke tjänar någonting till att vi tala om fristående objektskatter eller icke, om vi icke ha klart för oss hur man skall lägga ut debiteringen av dessa skatter — då ju var och en måste förstå, att det är just här som vi ha knuten — då frågar jag: är det rimligt att betrakta som fullfärdig till införande i Sverige, vare sig som provisorium eller definitivt, en skatteform, där yrkandena i själva den springande punkten växla från ett högt repartitionstal till ⅓ av detta eller en mellanställning på ⅔. Visar icke denna fullkomliga förbistring mellan dem, som äro intresserade av själva systemet, hur omoget det hela är? Jag menar då icke till sin byggnad, ehuru det finnes mycket att säga även där, men ifråga om själva den reella innebörden. Kan någon påstå, att verkningarna av systemet blivit genomtänkta, när dess förespråkare ej äro mera överens i denna punkt? Tror någon det kan vara lämpligt att gå till en lagstiftning, vare sig definitiv eller provisorisk, vars anhängare befinna sig på ett så stort avstånd från varandra i fråga om de repartitionssiffror, som skola ligga till grund för skattens tillämpning? Jag tror det icke. Och jag förmenar, att detta faktum är just ett av de tydligaste bevisen för att frågan icke är färdig.

Och så näringsskatten. Det talades om, jag minns icke om det var från statsrådsbänken eller om det var från herr Engberg, att denna skatt icke blivit vederbörligen detaljbehandlad i utskottets utlåtande. Nej, tacka för det, när utskottet mycket snart kom till den uppfattningen, att näringsskatten i denna form, med denna konstruktion var, för att använda ett ord från debatten i går, en hasard, som man icke ville ge sig på. Skall här klagas över någonting rörande näringsskatten, då tillåter jag mig att för utskottets del göra anspråk på en smula klagorätt. Här har nämligen visats, att denna näringsskatt till sin konstruktion är det mest invecklade av de skatteförslag, som mig veterligt icke blott varit framlagda för riksdagen utan som över huvud utarbetats. Jag vågar väl icke säga: någonsin varit påtänkta, ty vad allt man har tänkt på i finansdepartementet i den vägen, det vet verkligen jag icke. Men till det allra mest invecklade måste man hänföra detta förslag. Det upptar tre olika grunder för beräkning av näringsskattekapitalet. Förslaget rullar dessa grunder om varandra, till dess att den bekymrade läsaren icke vet, huru han skall finna en ledtråd att hitta i denna labyrint. När han söker följa först dessa tre faktorer var för sig, sedan avvägningen mellan 1 och 2, avvägningen mellan 2 och 3, avvägningen mellan 1 och 3 och slutligen reduktionen av alltsammans till ett näringsskattekapital, vidare den särskilda skalan och beräkningsgrunderna för avdrag för arbetsförtjänst o. d., ja mina herrar, då befinner han sig verkligen i skattetekniskt hänseende i en fullständig irrgångssalong.

Jag tror, att det icke är skäl att vi ge oss in på sådana färder. Det är kinkigt nog ändå med vårt skatteproblem. Herr statsrådet hade för sin del den meningen, att progressivskattens utslående skulle erbjuda lika stora svårigheter som näringsskatten i sin konstruk-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

tion. Jag får säga: Gud bevare progressivskatten för en sådan jämförelse. Jag kan absolut icke godkänna den. I fråga om progressivskatten har man vida enklare och i deklarationerna givna faktorer att utgå ifrån, här är icke fråga om olika skattegrunder, som rullas om varandra, här gäller det icke någon konstbesynnerlig reduktion av sådana skattegrunder mot varandra, utan en på statens inkomstskattetaxering rent aritmetiskt uträknad skattesumma, och vid dess utslående på kommunerna har man helt enkelt att följa bevillningstaxeringen å de olika platserna och göra en mycket enkel proportionell räkning.

Det har vidare sagts, jag skulle tro det är i herr Swartz' reservation — någon annan har icke tagit upp den synpunkten, vare sig det beror på att man icke har velat eller icke har vågat, men i denna reservation förekommer ju ett och annat som är mera konungskt än konungen själv — herr Swartz, säger jag, har i sin reservation anfört, att utskottet — han talar i dess namn, såsom det är en reservants rättighet — velat anteckna, att kammarrätten, ehuru den tidigare uttalat sig för en på enbart avkastningen grundad näringsskatt, vid granskningen av ett med det förevarande i huvudsak överensstämmande förslag förklarat, att den ej funnit förslagets principer lämna rum för anmärkning. Detta är riktigt, om det syftar, såsom jag förmodar, på det yttrande av kammarrätten som är återgivet i propositionen. Herr statsrådet, eller var det herr Engberg — jag har så svårt att skilja på dem, men de talade mycket lika, de båda herrarna — tog emellertid upp synpunkten och anmärkte, att vi icke givit det erkännandet åt näringsskatten, som låg i, att kammarrätten hade sagt, att förslagets principer ej lämnade rum för anmärkning. Nej, men det fanns väl icke heller någon anledning att så göra, då kammarrätten sedan av tekniska grunder *icke* kunde förorda skatten, och då vi ansågo, att detta var tillräckligt i och för sig för att avvisa förslaget. Att vi sedan, ehuru kammarrätten för sin del icke funnit någon anmärkning mot »principerna», i utskottet tilläto oss att ha vår egen mening om dessa principer, det finner säkert herr statsrådet alldeles naturligt. Ty i det syftet ha vi ej begärt att myndigheterna skulle yttra sig, att vare sig utskottet eller riksdagen sedan bara skulle skriva på, utan i det syftet, att vi skulle få pröva deras synpunkter. Och i detta avseende våga vi verkligen ha den uppfattningen, att även förslagets principer lämna rum för anmärkning, ehuru kammarrätten haft annan uppfattning om dess teoretiska försvarbarhet.

Men så säger också denne reservant, herr Swartz, fortfarande i utskottets namn: »Troligen komma väl vissa svårigheter att i början yppa sig vid taxeringen till näringsskatt. Utskottet, som haft tillgång till ett antal deklarationer och som under hand rådfört sig med sakkunniga personer ifråga om taxeringsväsendet, hyser emellertid den förtröstan, att dessa svårigheter skola visa sig överkomliga.» Det är påfallande, att det försiktiga ordet »överkomlig» återfinnes även i reservationen från bondegrupperna, bara vänt ännu försiktigare, nämligen så, att svårigheterna icke skola visa sig »oöverkomliga».

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Mera har man icke vågat säga. På vilken grund har man kommit så långt? Herr Swartz säger, att utskottet »under hand rådfört sig med sakkunniga personer i fråga om taxeringsväsendet». Jag beklagar, men i så fall måtte utskottet hava varit herr Swartz, ty inte är det utskottet i dess helhet. Ingen sakkunnig person på detta område har framträtt inom utskottet med ett sådant omdöme. Ingen har framlagt en sådan mening, som här refererats såsom den där skulle vara — om även »under hand» — delgiven utskottet. Det måtte väl då vara herr Swartz, som »under hand» fått del av detta. Men utskottet har för sin del ej hört något annat än att herr Swartz konfererat med en eller annan landstatstjänsteman. Och vad de sagt, det torde väl ha berott något på huru frågorna blivit ställda. Det är icke uteslutet, att utskottet skulle ställt dem något mera ingående än herr Swartz. Jag tror, att vi skola inte bygga för mycket på ett sådant motdrag mot det ursprungliga yttrandet från kammarrätten. Jag tror vi kunna lugnt säga, att när kammarrätten »icke vågat förorda» ett förslag *ur teknisk synpunkt*, då vore det i högsta grad oförsiktigt av utskott och riksdag att tro, att vi skulle våga förorda det. Och varenda ledamot av riksdagen, som vill göra sig besväret att läsa igenom och studera sig in i detta näringsskatteförslag, skall säkert baxna inför tanken, att våra taxeringsnämnder skola försöka tillämpa det.

Sedan några ord om den anmärkning, som vi gjort mot båda skatterna gemensamt, fastighets- och näringsskatten, och som vi ha givit den formen, att de innebära dubbelbeskattning. Man tar åter igen upp denna anmärkning. Man säger: Det *är* ej dubbelbeskattning. Dubbelbeskattning förekommer endast, ifall en person inom en viss kategori av medborgare beskattas på annat sätt än en annan inom samma kategori av medborgare. Jag skall bekänna min oförmåga att förstå hela den synpunkten. Dubbelbeskattning kan givetvis förekomma för en hel grupp av medborgare och inte bara för enskilda inom en grupp eller en kategori. Men jag skall taga upp de ord eller de citat, som de socialdemokratiska reservanterna hava anfört i detta sammanhang, ett citat från en amerikansk nationalekonom rörande frågan om dubbelbeskattning. Han talar nu om beskattning av objekt i två eller flera former och säger: »Alla sådana dubbla eller tredubbla skatter äro fullkomligt rimliga, så länge de träffa alla tillsammans. Tagna tillsammans betyda de helt enkelt en hög skattesats på egendomen.» — Ja, detta är just vad det gäller. Tagna tillsammans betyda dessa dubbla skatter helt enkelt en hög skattesats på egendomen, en skattesats, som tillsammantagen blir för hög, en skattesats, som icke är prövad efter grundsatsen om »skattekraften». Just därför är det naturligtvis som man är rädd för den, och därför är det som man avvisar den — icke därför att den är uppdelad på två olika former, utan därför att, på grund av det sätt varpå den är lagd och med de repartitionstal, som synas vara de enda diskutabla, skattebördan blir totaliter för hög. Man får väl ändock söka förstå, att det är ur *den* synpunkten, som vi tala om dubbelbeskattning. Att sedan i

Ang. den kommunala beskattningen (Forts.)

annan mening dubbelbeskattning förekommer det är en helt annan sak. Det är sant, att alla de, som äro i den ekonomiska situation, att de få betala progressivskatt jämte inkomstskatt, bli dubbelbeskattade, om man så vill kalla det. Men *denna* dubbelbeskattning träffar *alla* efter *samma* grundsats, icke en viss klass eller vissa klasser av medborgare, vilket i regeringens förslag är fallet.

Det var någon, jag tror herr Engberg, som i utskottets utlåtande saknade den förut gjorda anmärkning mot dessa objektskatter såsom »övervältringsskatter». Den är icke bortglömd, herr Engberg. Men det är nu så, att utskottet velat begränsa sitt utlåtande till att taga fram vissa huvudpunkter och för övrigt har hänvisat till motionerna. Och skulle herr Engberg, det Gud förbjude, önska en särskild diskussion om övervältringen, så må det vara hänt. Jag tror emellertid vi kunna lämna den saken åsido. Vi ha alldeles tillräckligt med de andra synpunktena. Att det är fara för en övervältring i eminent grad i fråga om näringsskatten och även ifråga om fastighetsskatten, i all synnerhet i vad den rör fastighet, som är avsedd för uthyrning, därom bör ingen, förlåt att jag säger så, ingen vettig människa kunna ha något tvivel.

Men så en sak till. Uti dessa skatter finnas — jag återgår till fastighetsskatterna — vissa särskilda svårigheter, som ha blivit så småningom blottade under utskottets behandling av ärendet, som ingen av reservanterna nu kan komma ifrån och ingen heller kan lösa. Det är att märka, att själva grunden för fastigheternas, jordbruksfastighets och andra fastigheters taxering, är bestämt omstridd emellan två grupper av reservanter. De socialdemokratiska reservanterna hålla sig till regeringsförslaget, enligt vilket »det allmänna saluvärdet» skall vara grund för taxeringen. Bondegruppernas reservanter återigen protestera på det bestämdaste mot denna grund; det skall vara »avkastningen», som skall läggas till grund. En sådan skiljaktighet i själva utgångspunkten för uppskattningen av fastighet är icke att leka med. Innan man kunnat klara den, lär man inte kunna göra någon ny taxering av fastigheterna — i denna kärnpunkt vilar alltså förslaget på undergrävd mark. Det är vidare så, att frågan om skogsbeskattningen har, ju längre utskottet arbetat, alltmera framträtt som en i eminent grad svag punkt i det kungl. förslaget och, det skall gärna erkännas, över huvud taget som ett av de kinkigaste problem, vi ha att röra oss med här. Det har vid utskottets överläggningar i denna punkt, jag tror jag vågar säga det, egentligen ej rått delade meningar därom, att Kungl. Maj:ts förslag rörande skogsbeskattning, en beskattning på den växande skogens värde med 3 procent av fastighetsvärdet som repartitionstal, i denna del är — jag skall taga ett ord, som jag tror alla kunna vara med om — icke tillfredsställande. Det har rått fullständig enighet om att detta problem måste tagas upp till ny behandling, därför att det rör vår kanske största naturtillgång och vårt enda alltid växande kapital, — alltid växande, om vi nämligen sköta det. Det har varit klart, att ett inslående på en förfelad väg i detta avseende innebär de allra största nationalekonomiska risker.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Hur har man då gått tillväga? Jo, de socialdemokratiska reservanterna ha föreslagit en liten omkastning i de allmänna anvisningarna för skogens taxering, så att där nu står, att skogen skulle, icke som det stod ursprungligen i det kungl. förslaget, taxeras efter sitt saluvärde utan efter »*det* saluvärde, som skogen kan antagas äga under förutsättning av uthålligt skogsbruk, dock icke högre än det verkliga saluvärdet, med avdrag för den kostnad, som, i händelse marken vore bar, skulle erfordras för dess försättande i produktivt skick». Jag skall be att få göra den frågan till dem av eder, mina herrar, som ha haft att göra med skog och skogstaxering, vare sig i större eller mindre skala: är det någon, som tror sig om att kunna i en taxeringsnämnd räkna ut, vad som är för en viss skogsmark »det saluvärde, som denna skogsmark kan antagas äga under förutsättning av uthålligt skogsbruk?» Nog tror jag, så stadsbo jag är, för min del, att en taxeringsnämnd går bet på detta. Vad hjälper det att säga, att det *skall* vara det värde, som grundar sig på uthålligt skogsbruk? *När* är skogsbruket uthålligt, och hur skall en viss skog skötas, för att skogsbruket skall vara uthålligt? Jag vågar påstå, att reservanterna ha icke knäckt denna mycket svåra fråga. I bondegruppernas reservation är saken också upptagen. Där har man emellertid räddat sig bakom den formel, som är den stora räddningsplankan i alla svårigheter, formeln, att värdet skall tagas upp efter avkastningen. Jag nödgas fråga återigen: vad är då avkastningen av en skogsmark? Ja, det beror naturligtvis på hur man sköter den, hur mycket man tar ut av den. Hur skall man konstatera en viss genomsnittsavkastning, som skall kapitaliseras och göras till värde för skogsmarken? Jag tror, att icke heller det förslaget har knäckt frågan. Vad slutligen beträffar det tredje förslaget, mellanförslaget, herr Swartz' förslag, så skall jag nöja mig med att säga, att han har uti sitt förslag inarbetat en formel för skogsbeskattningen, som aldrig varit prövad i utskottet, som tydligen är tillgripen som en nödfallsutväg för att över huvud ha något att sätta in där och som också uttryckligen erkännes vara avsedd att aldrig tillämpas. Ty herr Swartz förutsätter, att det inte blir någon fastighetstaxering nästa år utan först 1922, och att då nya grunder för skogstaxeringen äro färdiga. Ja, men om de då inte skulle vara färdiga? Hur går det då med denna formel? Visar inte detta, att hela frågan var — den här gången skall jag icke säga icke mogen — jag skall säga absolut omogen, den var icke tillräckligt behandlad, den var icke penetrerad och den lades fram i ett sådant skick, att ett bifall kan riskera att föra oss ut på verkliga äventyr.

Denna punkt om skogsbeskattningen, mina herrar, den har nu den allra största betydelse för hela byggnaden av regeringens skattesystem, även om man har försökt att resonera bort det i reservationerna. Kan man inte ta regeringens skogsbeskattning med dess särskilda skogsvärde vare sig oförändrat eller med modifikationer, då måste hela uppdelningen emellan jordbruksvärde, annat värde och skogsvärde falla sönder och samman. Då får man göra såsom herr Swartz har gjort: taga en övergångsbestämmelse, där man bibehål-

ler den hittillsvarande uppdelningen mellan jordbruksfastighet och annan fastighet, och lita på Guds försyn, en arbetsam Kungl. Maj:t och en hastigt arbetande kommitté för att bli räddad från detta dilemma till året 1922. På en sådan grund bygger man icke, om man vill ha säker mark under fötterna, ett nytt skattesystem, icke ens ett provisorium för fyra år.

Jag skall stanna vid denna motkritik och övergå till den fråga, som har spelat så stor roll i reservationerna och i föregående anföranden är det inte i alla fall riktigt, att Kungl. Maj:ts förslag eller någonting av den arten får »prövas»! Alla reservanterna ha med en rörande endräkt, tagit upp just det ordet: »prövas». Förslaget måste prövas; herr statsrådet vill, att det skall prövas, herr Engberg vill, att det skall prövas. Men vi vilja, att just den prövningen skall besparas oss. Vi anse nämligen, att man har inte någon rättighet, att när man talar om en provisorisk anordning, däri utan vidare inlägga detsamma som en försökslagstiftning. Det är skillnad på provisorium och provisorium. Det provisorium, som bjudes av reservanterna, innebär ungefär följande tankegång: Inte kunna vi riktigt lita på Kungl. Maj:ts förslag i viktiga punkter, och visserligen äro vi komplett och ohjälpligt oense i själva kärnpunkten om repartitionstalen, men, vi kunna väl ändock taga och »pröva» *själva systemet*. Det är just denna tankegång som utskottet icke kan följa. Utskottet måste bestämt avråda att pröva ett nytt skattesystem på det sättet. Vi erkänna gärna de förtjänster, som ligga i finansdepartementets arbete. Vi ha ju tagit upp en hel del av dess resultat och tillgodogjort oss detta. Vi bestrida icke *möjligheten*, att vissa av de grundsatser, som vi nu icke kunnat erkänna, i en framtid kunna, i mer eller mindre modifierad form, bliva användbara. Men vad vi bestämt bestrida, det är, att det är riktigt eller rimligt, att riksdagen nu skulle gå att antaga såsom provisorium ett förslag, mot vars huvudsakliga grunder man har så allvarliga anmärkningar, eller i fråga om vars innebörd man är så ytterligt osäker. Vi komma inte ifrån, mina herrar, det som är sagt i all korthet i utskottets utlåtande: att så förfara på ett så ömtåligt och svårbehandlat område, det vore ett experimenterande, som icke är tillåtligt. Man får inte experimentera på det sättet på detta område.

Då kan man ju aldrig få det prövat, invändes det. Då blir det ju bara nya utredningar! Och herr Swartz, återigen mera konungsk än konungen själv, har varit särskilt bekymrad över att nya »kostsamma provtaxeringar» skulle kunna bli nödvändiga, om man skall börja med nya utredningar. Vad kostnaderna beträffar, mina herrar, så skall jag bara be att få fråga: vad är det som kostar mera, en eventuell ny provtaxering någon gång, i fall den anses lämplig — t. o. m. utsträckt över ett större område och efter ett mera mångsidigt urval av kommuner — vad kostar mera för oss alla, för det svenska samhället och för de skattdragande, en sådan provtaxering eller att »på prov» taga en beskattning, om vars innebörd man är i allra högsta grad oviss och vars verkningar man befarar komma att bli olyckliga? Det senare kostar mera, det tycker jag, att herr

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Swartz såsom gammal finansminister borde ha tänkt på. Om det inte kan prövas på *sådant* sätt, detta förslag, så får det väl behandlas som andra förslag. Man får arbeta på det, till dess man vågar att taga det eller något annat förslag i ett sådant skick, att det inte bara tages på prov. Det har hänt förut, att riksdagen ej tagit en svår lagstiftning förrän efter förnyad behandling, efter ny prövning i kommittéer med utredningar och remisser. Så lär det väl bli till sist även med kommunalskattefrågan. Jag förutsätter visst inte, att den svenska riksdagen någonsin skall kunna fullständigt enas om linjerna för dess lösning. Därtill är saken för svår och berör för många olika intressen. Men jag tänker mig, att alltid skola vi kunna komma ett mycket gott stycke längre än där vi nu stått i år, alltid skola vi kunna undanröja en del stötestenar, som nu ha varit oöverkomliga, och alltid skola vi kunna nå fram till det stadiet, då man säger: ja vi ta detta steg i alla fall — är det så, att det behövs, så få vi korrigera sedan. I det skicket var frågan icke och är frågan icke i närvarande stund, att man kan så förfara. Därför är det som alla »provisorier» på *denna* grund äro efter utskottets mening oacceptabla.

Och därför inlägger utskottet i begreppet provisorium en annan betydelse, nämligen provisoriska åtgärder som avse förbättringar av det nuvarande systemet utan anspråk på att lösa frågan, utan anspråk på att införa ett nytt system, ja, jag kan tillägga, även utan anspråk på att i och för sig ge något nytt uppslag för den definitiva behandlingen. Vi befinna oss helt enkelt i ett sådant läge, då valet står emellan att antingen göra ingenting, alltså avslå det hela på grund av den förvirring, som har inträtt i hela problemets läge, eller också försöka bygga på den grund vi ha, göra de förbättringar, som kunna åstadkommas utan att vi binda för framtiden och utan att träda in på vägar, som vi inte kunna överskåda. De två alternativen ha vi haft. *Vi* ha valt det senare, och jag tror det är riktigt valt.

Herr statsrådet skall därför ingalunda på utskottets provisorium ställa samma anspråk, som utskottet har haft både skyldighet och rätt att ställa på Kungl. Maj:ts förslag. För oss är vårt provisorieförslag en utväg ur ett läge, dit vi kommit — märk väl herr statsråd — just genom det initiativ, som regeringen i denna sak tagit. Jag tror man skulle kunna göra den reflexionen, när man ser på läget nu: hade det icke varit lyckligare för kommunalskattefrågan i sin helhet, om man redan tidigare hade begränsat sina förhoppningar, funnit sig i de svårigheter, som det stora problemet innebär, och sagt sig: vi få nu taga det, som är det viktigaste för att få en bättre ordning; den stora frågan hinna vi icke pröva, den får vänta. Då hade vi med all sannolikhet stått ofantligt mycket närmare varandra. Då hade vi kunnat gå till en provisorisk lösning på det beståendes grund utan stora strider, och då hade vi sluppit denna diskussion rörande principerna för framtiden, som dock nu icke kan giva någonting.

I varje fall, utskottet anser, att de provisoriska åtgärderna måste begränsas till att förbättra den nuvarande ordningen. Dess förslag gör också detta i eminent utsträckning. Hela inkomstskatten

är omlagd efter Kungl. Maj:ts förslag. Genom progressivskatten är ett alldeles nytt moment infört, om vilket alla i huvudsak ha kommit överens. Som jag sagt förut: det är näringsskatten och den fristående fastighetsskatten vi ej kunnat acceptera.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vad nu näringsskatten beträffar, så vågar jag hävda, att efter allt vad som kommit fram om hela denna skatts konstruktion, tekniska otympligheter och svårigheter vid tillämpningen, så är det en ren förtjänst hos utskottet att icke ha tagit upp den. Det må sedan bliva huru det vill i framtiden med frågan om, huruvida näringsföretag kunna särbeskattas eller ej. I ett provisorium tager man icke upp en så fullkomligt olöst skattefråga.

I fråga om fastighetsbeskattningen ligger utskottets förslag annorlunda: här har utskottet gjort det viktiga komplementet till nuvarande ordning, att föreslå beskattning av inkomst, som överskjuter den på fastighetsvärdet grundade taxeringen. Därmed är jag inne på ett ämne, som framkallat en ändlös diskussion fram och tillbaka, och som nu återigen — jag vet icke för vilken gång i ordningen — har föranlett starka anmärkningar, från statsrådsbänken liksom från herr Engberg och reservanterna. Temat är: detta förslag skipar ju icke rättvisa mellan fastighetsägarna själva. Nej, det gör icke så. Det har utskottet aldrig gjort anspråk på att göra. Men jag skall be att få göra en motfråga: skipar Kungl. Maj:ts förslag rättvisa mellan fastighetsägarna själva? Nej, det gör det icke. Ty även i Kungl. Maj:ts förslag finnas, vad fastighetsskatten angår, alldeles samma regler som i utskottets förslag och i den nuvarande ordningen. Fastighetsskatten skall läggas på viss procent av taxeringsvärdet. Från denna beräknade procent medgivas inga avdrag vare sig för skuld eller för vederbörandes familj. Hela den skattetungan ligger på fastighetsägarna även efter Kungl. Maj:ts förslag. Nu är det sant — och det är icke min mening att på något vis skymma undan detta — att Kungl. Maj:t emellertid har möjliggjort någon jämkning i det avseendet genom den fristående inkomstskatten. Kungl. Maj:t räknar, som det gång på gång har sagts, med att vid inkomst av fastighet få avdragen göras, och därigenom blir det i alla fall en lättnad för den skuldsatte och den, som har mindre inkomst. Ja, det blir en lättnad, det är sant. Men det blir visst icke en verklig rättvisa. Problemet är icke löst. Och vill det kungl. förslagets anhängare ha ett otvetydigt uttryck för denna mening, ett bevis för att den meningen finns på håll, där man annars är mycket intresserad av det kungl. förslagets principer, så skall jag tillåta mig att taga det beviset från bondegruppernas reservation, där det nämligen står följande: »Det bör även framhållas, att med dessa repartitionstal» — det kungl. förslagets repartitionstal rörande fastigheter — »den olägenhet i väsentlig mån kvarstår, som, enligt vad ovan anmärkts, är förenad med den i den liberala motionen föreslagna lösningen, nämligen att skuldsatt jordbrukare i skattehänseende försättes i sämre ställning än skuldfri jordbrukare med samma bruttoavkastningsprocent å fastighetens taxeringsvärde.» Ja, så säga representanterna för bondegrupperna. Jag höll på att säga, att

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

av sina egna skall man höra det. Men det tar jag genast tillbaka, ty jag hoppas på det livligaste, att dessa representanter icke vilja räknas till det kungl. skatteförslagets egna. Frågan hur man skall kunna fasthålla principen om en garanterad skatt på objekt och ändock få en avvägning efter skatteförmågan hos innehavaren av objektet, den frågan är icke löst. Den har aldrig kunnat lösas varken av Kungl. Maj:t eller av oss. Den har i varje fall icke kommit i något sämre läge genom vårt förslag än efter nuvarande förhållanden. Tvärtom, genom beskattning av den överskjutande inkomsten är den verkliga anomalien och den fula begränsningen i den nuvarande skatten borttagen, och ett steg till rättvisa är taget. För en provisorisk anordning tillåter jag mig alltjämt i likhet med utskottet att anse, att vårt förslag kan vara tillfredsställande, utan att vi göra anspråk på att detta skall vara den väg, som man för framtiden ovillkorligen bör följa.

När herr statsrådet klagar å fastighetsägarnas vägnar över att det icke blir rättvisa dem emellan genom vårt förslag, då skulle jag vilja föreslå — om vi bara kunde — att vi frågade fastighetsägarna själva. Om vi hade ett sådant där litet konsultativt referendum för fastighetsägarna i den kommunala skattefrågan och läte dem välja: vilket vill ni ha? Vill ni ha det kungl. förslaget med dess fristående fastighetsskatt med repartitionstal upp till 6 och med beskattning av hela inkomsten därbredvid? Eller vill ni ha den nuvarande ordningen påbyggd med, att ni betalar även för den inkomst, som går utöver taxeringen? Jag tror, herr statsråd, att detta av oss föreslagna provisorium, så bristfälligt det än månde vara, av detta tänkta första konsultativa referendum skulle få ett storartat förtroendevotum.

I slutet av sitt anförande — och även jag är omsider kommen till slutet av mitt — anförde herr statsrådet som en särskild anmärkning mot utskottets förslag, att därmed icke skulle kunna skapas tillräckligt antal skattekronor, och han gav en statistisk översikt över, huru de olika förslagen ställa sig i det avseendet. Jag skall mot detta göra två anmärkningar, efter min uppfattning var för sig avgörande. Den ena anmärkningen är den, att det är icke bara efter antalet skattekronor, som skattetrycket i kommunen framträder eller på vilket det beror. Det beror på många andra omständigheter, främst därpå, huru beskattningen är lagd mellan de olika medlemmarna och skattekronorna. Det beror naturligtvis också på progressivskatten och andra tillkommande inkomstkällor. Nog av, vill man se efter verkningarna av utskottets förslag, då är ett naket sammanförande av skattekronorna i själva verket en teoretisk och icke rättvisande synpunkt. I stället får man gå till dessa stickprov, som äro omtalade så många gånger och som finnas uträknade även för utskottets förslag. Och jag vågar påstå, att de stickproven visa, att utskottets förslag giver ett resultat, som åstadkommer just de lättnader man vill vinna, i allt det väsentliga, utan att stöta på de svårigheter och de nya äventyr, som de andra förslagen ha inneburit. — Men den andra anmärkningen är för mig lika viktig, om icke vik-

tigare. Vad är nu detta för ett tal om att ett skattesystem ovillkorligen skall hava till uppgift att skapa ett stort antal skattekronor för att få tillräckligt många enheter att debitera ut på? Naturligtvis är det fördelaktigt, om man kan göra detta, men under den förutsättningen att dessa skattekronor, dessa skatteenheter äro tillkomna på *sådana* grunder, efter *sådana* lagbestämmelser, eller äro konstruerade på *sådant* sätt, att man anser, att de äro *rättvist* tillkomna. Icke blir det någon fördel för ett skattesystem, om det kan uppvisa 50,000 skattekronor mer än ett annat system, för såvitt detta andra systems förespråkare kunna anmärka: ja, men de 50,000 skattekronorna ha ni fått genom att ni ha tagit dem från personer, som det icke är rätt att påföra dem. Hela detta resonemang om antalet skattekronor är ett resonemang, som, när det står ensamt, ingenting bevisar och som jag för min del en gång för alla vill ha sagt, att vi icke komma att låta imponera oss av.

Herr statsrådet anförde särskilt, att det mindre antalet skattekronor skulle kunna bliva riskabelt genom den tillfälliga ökningen av avdragen för nästa år. Han tillade emellertid, att han erkände, att utdebiteringen enligt utskottets förslag skulle gå för sig lika väl som efter Kungl. Maj:ts förslag, och han nämnde, att det fanns vissa faktorer i utskottets förslag, som motverkade en höjning av utdebiteringen. Jag vill säga, att om verkningarna av den tillfälliga ökningen av avdragen svävar säkerligen både Kungl. Maj:t och vi egentligen i ganska stor ovisshet. Herr statsrådet har visserligen hänvisat till en utredning, som medföljde den särskilda kungl. propositionen i detta stycke. Men inom utskottet var man ense om, att ingen av utredningarna var så litet belysande och att av ingen har man så liten ledning som av denna. Jag tror, att den sålunda gör varken till eller ifrån.

Mina herrar, jag har äntligen kommit till punkt efter denna långa diskussion med mina ärade föregångare i talarestolen och med utskottets reservanter. Med en fullkomligt klar övertygelse uttalar jag den meningen, att det provisorium, till vilket utskottet har kommit, är den bästa nu möjliga utvägen för att icke säga den enda, som borde vara verkligt möjlig. Det giver i det väsentliga samma förskjutningar mellan kategorierna skattskyldiga som övriga förslag, men det giver detta utan att föra oss in på vägar, där vi icke kunna överskåda verkningarna. Och vi få de resultaten utan att binda oss på sådant sätt, som vi skulle göra, om vi nu hoppade på — för att åter använda det ordet — ett system, som vi i stora grundlinjer måste ställa oss minst sagt tveksamma emot. Det är den enda rätta vägen och har alltid varit det i svensk riksdagspraxis att bygga på vad man har, om man icke är säker på att kunna uppföra en ny byggnad. Det är vad vi gjort, och resultatet, mina herrar, det tror jag står sig och står sig bra. Vi ha också lämnat vägen öppen för nya utredningar och förslag. Och vi ha t. o. m. preciserat önskningarna om att vissa av dessa utredningar mycket snart skulle komma fram.

Herr statsrådet har uttalat sin saknad — för att använda ett ord, som han citerade från utskottets yttrande — av direktiv för den

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

blivande utredningen. Han kan emellertid åtminstone vara förvissad därom, att när herr Engberg läste ut en skillnad mellan den mening, som skulle ligga i utskottets hänvisning till Kungl. Maj:ts proposition, då det talar om dess »material», och den mening, som låge i hänvisningen till de »synpunkter», som gjorts gällande av reservanterna bland 1919 års sakkunnige och av utskottet, så föll herr Engberg för en frestelse, som väl kan övermanna en så övad dialektiker ibland, nämligen att göra skolastik av oskyldiga varianter i uttryckssättet. Det är ju alldeles självklart, att när utskottet talar om det av Kungl. Maj:t sammanförda »materialet», så menas därmed även de synpunkter, som Kungl. Maj:t framfört. Detta ligger i öppen dag och är för övrigt i vederbörande motioner till yttermera visso också ordentligt utsagt. Därutöver ha vi emellertid icke kunnat giva några bestämda direktiv. Här äro inga direktiv, säger herr statsrådet, och huru skall Kungl. Maj:t och den blivande utredningskommittén nu förfara? Därpå vill jag svara herr statsrådet det, att jag beklagar, att det icke har varit möjligt att komma med bestämdare direktiv, men när det icke har varit möjligt, då beror detta i mycket väsentlig grad på vad som i utskottets yttrande kallas det läge, i vilket kommunalskattefrågan nu kommit. Det beror därpå, att man har forcerat fram till behandling ett system, som icke var färdigt att smältas av riksförsamlingen och, såsom jag tror, än mindre av den stora allmänheten, som väckt en hel massa tvistigheter och även kanske ibland en smula lidelse till liv, och som från början gav diskussionen en mera irriterad prägel, än den efter min mening någonsin hade behövt få. Vi kunna icke hjälpa, att under sådana förhållanden det icke är möjligt att samla meningarna. Det blir den blivande utredningens uppgift att på grundval av erfarenheterna och av allt vad som nu dock är gjort söka komma fram till ett något så när samlat resultat. För min del är jag ingalunda utan förhoppningar, att så skall kunna ske.

Så till vida har min gamle vän finansministern, som nu tyvärr av sjukdom är förhindrad att här närvara, dock vunnit sitt syfte, som han har fått framlägga sitt kära kommunalskatteförslag till prövning. Och mera begärde han egentligen icke i anförandet till statsrådsprotokollet. Att den prövningen utfallit så, att man icke kunnat acceptera hans system, det tror jag han i grunden har varit beredd på efter de mycket ingående överläggningar, som tidigt höllos mellan honom och mig och andra därom. Han kan i alla fall tillmäta sig den förtjänsten, att hans förslag givet ett uppslag vid denna riksdag till ett provisorium av tvivelsutan mera omfattande och djupgående beskaffenhet, än vad sannolikt hade blivit, om icke det stora arbetet i finansdepartementet hade funnits. Kanske å andra sidan också han själv och hans vänner skulle vilja erkänna, att det från motsatta lägret, från dem, som nu ha utformat detta provisorium, som från första början måst säga ifrån, att de icke trodde på andra linjer, kanske att man även från regeringsförslagets sida skulle vilja erkänna, att vi, som bestämt utskottets hållning, ha haft den verkligt ärliga viljan att göra det möjliga och det bästa möjliga för en för-

bättring av vårt kommunala skatteväsen i denna svåra situation. Vi våga själva känna oss förvissade om, att det är så. Och när jag nu uttalar den varma förhoppningen, att andra kammaren skall utan alltför stora strider ansluta sig till det förslag till provisorium, som utskottet framlagt, så sker det i en uppriktig och bestämd övertygelse om, att detta är det bästa, som nu kan göras. Det giver förbättringar i så avsevärd omfattning, att vi ännu för ett år sedan icke kunnat hoppas på dem. Och det lämnar vägen fullkomligt öppen för en fortsatt grundligare prövning av kommunalskattefrågan till beredande av den slutliga lösningen.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr talman! Ämnet börjar givetvis på att bliva ganska mycket uttröskat, och det är icke så lätt därför att kunna komma med några nya synpunkter i den föreliggande frågan. Men det tillkommer mig dock att göra ett uttalande för att motivera den ställning, som jag i egenskap av ledamot av det särskilda utskottet intagit, och den mening, som jag där har velat företräda.

Man kan här konstatera som ett faktum och en sak, som dock är av stor betydelse, att alla redan från första stund haft och alltjämt ha den uppfattningen, att här måste göras något. Det är icke bra med den kommunala beskattningen sådan som den är, utan här måste göras någonting för att komma till bättre förhållanden. Därom finnes sålunda icke någon meningsskiljaktighet. Där äro vi alla överens. Och det gäller sålunda endast nu frågan, huru man skall komma till dessa bättre förhållanden.

I den kungl. propositionen uttalar statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han anser det vara en bjudande plikt att komma med ett definitivt förslag. Och herr statsrådet Sandler uttalade för en stund sedan, att man stod här mellan alternativen att antingen komma med någonting ordentligt på en gång, som han uttryckte sig, eller också reda sig fram med ett provisorium. Ja, Kungl. Maj:t ville komma med något, som var ett definitivt förslag, och framlade det på det sättet. Men det kan ju icke förnekas, att som ärendet nu ligger, har det kungl. förslaget inskränkts till att bliva ett provisorium. Ty något annat föreligger ju icke nu. Där är sålunda återigen en sak, som alla nu äro överens om, och det är, att man måste göra någonting provisoriskt. Nu gäller det icke att taga någonting definitivt, utan det gäller ett provisorium.

Men sedan komma vi till en sak, där vi skilja oss åt, och det är, när från statsrådsbänken och från de socialdemokratiska reservanterna i utskottet nu med stor styrka framhäves, att detta provisorium skall vara det kungl. förslaget. Det skall vara det, och det får och kan icke vara det förslag, om vilket höger och liberaler förenat sig. Ja, därvidlag har jag naturligtvis en annan mening. Jag har den redan därför, att det kungl. förslaget synes mig icke kunna godkännas såsom ett definitivt förslag men icke heller såsom ett provisorium. Och det av det skälet, att Kungl. Maj:ts förslag har icke — och låt oss icke glömma det — varit underkastat i sin helhet sådana omdömen

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

av myndigheter, som det hade bort vara. Det är ett fel, som den första statsmakten håller på att inlåta sig på under de senare åren, att komma fram till riksdagen den ena gången efter den andra med förslag, som icke blivit underkastade grundlagsenlig granskning. Det är ett fel därför, att man därigenom berövas de möjligheter man har att få de sakkunniga myndigheternas granskning. Någon sådan granskning föreligger icke i detta fall, utan förslaget är utarbetat i finansdepartementet, och sedan ha myndigheterna bitvis hörts över det men icke över förslaget i dess helhet. Det skulle vara en utomordentligt god sak, ifall regeringarna för framtiden skulle vilja återgå till den gamla goda metoden att låta sina förslag prövas av myndigheterna. Ty dessa sakkunniga myndigheter, som ändock äro verkligt sakkunniga, kunna giva många goda upplysningar om förhållanden, som man nu är i fullkomlig avsaknad av.

Vad som emellertid gör, att det kungl. förslaget icke kan efter min uppfattning användas som provisorium nu, och som gör, att den andra linjen — jag vill kalla den för den gemensamma linjen för korthetens skull — är att föredraga, är det, att när man skall nu under några år reda sig med ett provisorium, synes det mig, att man bör bygga upp på det nu existerande och förbättra det så mycket som möjligt med de förändringar, som anses möjliga. Då står man på mycket säkrare grund, än om man kastar sig in på det nya förslaget för att kanske komma till den erfarenheten, när provisoriet har varit prövat de tre åren, att det har visat sig icke duga. Var stå herrarna på regeringsbänken då, om den fataliteten skulle komma att inträffa? Är det då meningen att göra om provisoriet med hänsyn till detta? Naturligtvis, men det är icke så lätt att göra det. Det är mycket riktigare och klokare att bygga på de gamla linjerna och låta dem vara grundläggande för provisoriet. Men naturligtvis skall man under den tid, som detta provisorium gäller, icke låta arbetet vila, utan arbetet bör omedelbart upptagas med att försöka på teoretiska grunder, möjligen med provtaxeringar och annat, få fram det bästa möjliga förslag, som, när provisorietiden är ute, kan framläggas definitivt. Att beakta därvid är särskilt, att man nu icke utnyttjar de möjligheter, som finnas redan med det nu befintliga systemet. Men om man gör om taxeringsmyndigheterna och låter fastighetstaxeringen bli en annan, vinnes mycket redan med befintligt system. Det lär icke kunna bestridas, att fastighetstaxeringen icke är tillfredsställande. Vet nu Kungl. Maj:t, eller vet över huvud taget någon annan, huruvida icke mycket av nu förekommande olägenheter skulle kunna bli avhjälpta, kanske blott med att man finge nya taxeringsmyndigheter och att man gjorde om fastighetstaxeringen på det sättet, som den skulle vara enligt nuvarande förordning men som den faktiskt icke är.

Det låter så bra att säga som herr statsrådet Sandler, att erfarenheten är den bästa läromästaren och att man därför skall låta det av honom förordade förslaget komma ut i praktiken, så att man får se, vilka fördelar och vilka nackdelar det har. Sedan kunna vi taga och göra om det, när vi gjort detta experiment. Jag tror för

min del, att det är en mycket betänklig väg att låta hela det svenska folket bli ett försöksobjekt i denna sak. Jag känner mig därför övertygad om det riktiga och berättigade i att följa den väg, som är angiven av utskottet.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Beträffande det långa talet om intresseskatt och skatt efter förmåga, så skall jag icke ge mig så mycket in på den saken. När man läser den kungl. propositionen i denna del, då får man ett mycket starkt intryck av att Kungl. Maj:t presterat en utläggning av och ett förord för intresseskattens berättigande. Kungl. Maj:t framför vissa exempel. Det är klart, säger Kungl. Maj:t, att en järnväg som föres fram skall betalas av fastigheter och näringar. På ett annat ställe heter det till exempel, att gator och hamnanläggningar skola betalas av dem, som ha nytta av desamma. Detta låter naturligtvis utmärkt bra, att var och en skall betala för det, som han har nytta av, men det låter sig icke göra i praktiken. Det blir mera ett teoretiskt uttryck för hur man menar, att det borde vara, men i verkligheten gestaltar det sig icke på det sättet.

Kungl. Maj:t uttalar, som herrarna observerat den satsen, på ett ställe, att en väsentlig del, under normala förhållanden huvuddelen, men i varje fall en väsentlig del av de kommunala utgifterna böra täckas genom skatt efter förmåga. Sålunda böra till exempel skolhus samt fattigvård och sjukvård betalas genom skatt efter förmåga, och Kungl. Maj:t fortsätter i detta sammanhang och säger, att vad intresset beträffar, så skall det icke läggas någon skatt på intresset, annat än där det verkligen kan utrönas, att det finnes en oavvislig intressegemenskap, som föreligger i högre grad eller är mera påtaglig. Ja, denna teori, kan den över huvud taget tillämpas genom skattebestämmelser, som skola vara lika över hela landet. Det är fullkomligt otänkbart, och därför blir det icke något annat än en teori, som aldrig kan tillämpas under så olika förhållanden, som råda till exempel i Stockholm och i Jockmock eller i någon socken i Småland Det är fullkomligt orimligt. Därför blir denna intressebeskattning och skatt efter förmåga något, som visserligen får mätas ut och som Kungl. Majt mätt ut, men som aldrig kan mätas efter objektiva grunder.

Nu är emellertid denna intresseskatt borta. Nu hör man icke talas om den i dag, och allt vad som står i Kungl. Maj:ts proposition härom har man upphört att tala om. Herr statsrådet Sandler försökte visserligen förklara, att intresseskatt och objektskatt i teorien äro samma sak. För min del anser jag, att det är en ganska väsentlig skillnad på dessa två saker. Intressebeskattningen är enligt Kungl. Maj:ts förslag avsedd att framskapa skatt på sådana beskattningsföremål, som ha intresse av något som göres inom kommunen. Den är också tillkommen för att beskatta dem, som orsaka kommunen särskilda utgifter, såsom framgår av resonemanget om skolhus och fattigvård.

Sedan komma de socialdemokratiska reservanterna i utskottet och vilja ha bort allt detta vackra tal om intressebeskattning. I

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

stället kommer man in på objektbeskattning, som de ha hakat sig fast vid och som efter min mening naturligtvis har mycket bättre och mera bärande grund än detta tal om intressebeskattning. Det kulminerar i den sats, som dessa socialdemokratiska reservanter uttalat i sin reservation, då de säga: »Framför allt är det alldeles oriktigt att framställa fastighetsskatten och näringsskatten såsom resultat av något slags teoretiska spekulationer, vilka skulle stå eller falla med en på visst sätt formulerad 'intresseteori'». Jag finner sålunda där, att man har kommit bort ifrån talet om intresseskatt och kommit in på objektskatt, och där ha vi lättare att mötas. Vi äro också inne på objektskatt, och vi anse, att objektbeskattning kan liksom nu även få lov att finnas för framtiden, därför att den är nödvändig såsom en garanti för att en kommun erhåller den skatt, som den behöver.

När man i reservationen talar om denna objektskatt, så kommer man även in på talet om dubbelbeskattning. Jag får säga, att både de uttalanden, som gjorts i herr Swartz' reservation, och de uttalanden, som gjorts i den socialdemokratiska reservationen göra på mig intryck av att vara i en betydande grad teoretiska, ja, jag skulle nästan vilja säga, att det är litet hårklyveri i resonemanget. Hela skillnaden mellan det högerliberala förslaget och regeringens, respektive socialdemokraternas och herr Swartz' förslag är i själva grunden mycket enkel. Varför då göra den så invecklad? Skillnaden är blott den, att herrarna vilja ha skatt först på den beräknade inkomsten av fastigheten och sedan på den verkliga inkomsten vid sidan därav, under det att vi vilja ha skatt på den verkliga inkomsten, men den verkliga inkomsten får icke sjunka så djupt, att den går under 6 procent av fastighetens taxeringsvärde då det gäller jordbruksfastighet. Det hade ingalunda behövts sådana lärda utläggningar, som finnas i dessa båda reservationer, för att komma till detta enkla faktum. Varför vi satt denna säkerhetsregel, beror på att vi voro i den största tvekan om, huruvida en kommun verkligen kan reda sig, om den icke har denna garanti, att man liksom nu skall ha i inkomst 6 procent av taxeringsvärdet på jordbruksfastighet, respektive 5 procent, när det gäller annan fastighet. Det är detta, som vi icke vågat gå ifrån, utan ansett, att det är berättigat, att fastigheterna bliva de som i sista hand få känna av, om kommunen skulle komma i olycka eller i svårigheter, d. v. s. de som i sista hand svara för att det alltid skall finnas en viss skatt.

I den kungl. propositionen finnes ett exempel, som herrarna återfinna på sid. 252, där man söker bevisa, att här är icke tal om dubbelbeskattning. Man har tagit fram ett exempel och säger, att om man har en viss grupp av kommunmedlemmar, som ensamma utgöra 90 procent av skattetungan, och en annan, som erlägger 10 procent, och man i stället ensamt på den förra gruppen lägger en intresseskatt t. o. m. så hög som kommunens totala inkomstskatt, blir resultatet, att i stället för 90 procent får denna grupp betala

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

95 procent av hela skattebehovet. Genom intressebeskattningen skulle alltså varje av densamma berörd kommunmedlem vidkännas endast $^1/_{18}$ högre skatter än förut. Men om Kungl. Maj:t fullföljt detta och sagt, att den grupp, som representerar fastighetsägarna, ha 10 procent av kommunens skattetunga och de andra 90 procent, och om man åsätter den förra gruppen en intresseskatt efter samma grunder som i det förra fallet, så får den betala $^2/_{11}$ av hela skatten istället för som förut $^1/_{10}$. Således i det närmaste dubbelt. Fastighetsägarna ha sålunda i det allra närmaste blivit dubbelbeskattade. Således kan man visst icke säga, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en beskattning, som under alla förhållanden går ut på att skatten på dessa fastighetsägare och näringsidkare blir dubbelt så stor — det har jag sagt många gånger förut — men under vissa förhållanden kan det komma att verka så, att därigenom avvägningen mellan de olika intressegrupperna icke blir den rätta och i varje fall under stundom blir sådan, att det blir bra nära en verklig dubbelbeskattning.

För min del vill jag i detta sammanhang blott helt hastigt beröra en sak, som den siste ärade talaren utvecklade mer fullständigt, nämligen repartitionstalen. Jag har tyckt mig finna ett visst förakt för repartitionstalen hos en del personer, som tillhöra det socialdemokratiska partiet. Det skulle icke förundra mig, om till exempel herr Engberg skulle kunna vara med om ett annat repartitionstal än det Kungl. Maj:t föreslagit. Kanske till och med Kungl. Maj:t kunde visa sig vara med om något annat. Det är, som herr Edén nyss anförde, en mycket viktig sak, hur man sätter repartitionstalen. Det är en av de bärande grunderna i detta fall, när vi skola föra ut detta försök i det praktiska livet genom ett provisorium, vilka repartitionstal man skall ha. Skall det vara talet 6, eller skall det i afton avgöras genom votering, vilket man vill ha. Detta tyder på att Kungl. Maj:t icke har arbetat sig in i förslaget beträffande repartitionstalen så starkt, som man verkligen haft rätt att fordra, emedan repartitionstalen äro lika viktiga som alla herrarnas teorier om skatt efter intresse och skatt efter förmåga.

Emellertid är det en särskild sak, som jag nu ber att få ingå på, därför att den för mig framstår som en av de allra viktigaste i hela denna beskattningsfråga och därför att det har visat sig vid behandlingen av denna fråga, att det är den, som är det kungl. förslagets Achilleshäl, den allra största svagheten i Kungl. Maj:ts förslag. Jag menar naturligtvis skogsbeskattningen. Över huvud taget är en skogsbeskattning enligt den kungl. propositionen omöjlig efter min uppfattning, och det visar sig, att de, som sysslat med utarbetandet av det kungl. förslaget, ha icke varit inne i frågan om skogsbeskattning. Jag säger detta icke såsom ett klander, men därför att herrarna böra förstå, att om man har den alldeles bestämda uppfattningen, att, såsom jag redan vid remissen av det kungl. förslaget anförde, en skogsbeskattning lagd på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, skulle kunna bli ödesdiger, kan man naturligtvis

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

icke vara med om ett sådant förslag. Det erkännes också från Kungl. Maj:ts sida, att detta förslag om skogsbeskattning har sina svagheter. För min del vill jag säga, att det är på det sättet, att den växande skogen skulle redan nu vara beskattad, den skulle ingå i fastighetens taxeringsvärde, men det gör den icke till fullo. Kanske den gör det på en del ställen, kanske på många, men icke på alla, och i varje fall icke på sådana ställen, som jag har inom min erfarenhetskrets. Där ingår icke hälften och kanske icke mer än fjärdedelen av den växande skogens värde. Det har ju varit en lycka, att det varit på detta sätt, ty om den nuvarande beskattningen skulle ha fått verka fullt ut med 6 procent på skogens fulla värde, hade det kunnat bli ödesdigert. Nu har detta icke varit förhållandet, därför att fastigheterna icke blivit taxerade på detta sätt, och kanske ha taxeringsmyndigheterna rent intuitivt haft klart för sig, att det icke går an att göra på det sättet.

Nu har man, såsom den siste talaren framhöll, i de olika servationen för en detalj, en detalj, som naturligtvis måste rättas. Men hela detta tal om skogsbeskattningen såsom en detalj visar i själva verket, hur främmande man är för detta utomordentligt viktiga spörsmål. Man behöver väl knappast erinra kammarens ledamöter om vilken betydelse detta har. Man behöver kanske endast framhålla, att exporten i denna stund av trävaror och varor, som äro framställda av skogsprodukter, uppgår till $^3/_4$ miljard kronor eller till mer än hälften av hela Sveriges export. Sveriges skogar täcka en yta av 20 miljoner hektar. Detta är en av de viktigaste näringar, som finnas i vårt land, ja kanske den viktigaste, och denna näring har man försökt att skydda med skogslagstiftning. Här ha vi den gamla lagstiftningen, som antogs 1903 eller 1904, och som tvingar fram återväxt, och vidare ha vi ungskogsskyddslagstiftningen. Sedan kommer Kungl. Maj:t en vacker dag — d. v. s. den andra handen av Kungl. Maj:t — och framlägger ett beskattningsförslag, som skulle paralysera vad man åstadkommit genom skyddslagstiftningen. Man ställer det så för skogsägaren, att det skulle vara med hans fördel förenligt att söka avverka skogen så fort som möjligt. Jag överdriver icke, jag är alldeles fullkomligt säker på min sak, att så skulle det kungl. förslaget i detta avseende komma att verka. Och, mina herrar, på vilken linje man än går, måste man taga hänsyn till att skogsbeskattningen verkställes så, att den icke leder till skogsskövling. Vi ha icke råd att skapa en lagstiftning, som leder till dylika resultat. Det är mycket bättre, om beskattningslagstiftningen är sådan, att den leder till skydd för skogen och att den söker förmå skogsägaren att spara sin skog. Men det olyckligaste av allt vore, om man skulle beskatta den växande skogen med fastighetsskatt till så pass stort belopp för varje år, att skogsägaren skulle finna det fördelaktigare att avverka skogen genast.

Jag säger uppriktigt, att jag kunde icke följa statsrådet Sandler i det exempel han framlade. Över huvud taget har man ytterst svårt

att i en debatt hinna uppfatta ett exempel med en massa siffror, som framläggas. Jag skall därför icke alls ingå på något bedömande av detta exempel utan taga saken helt allmänt, och helt allmänt vill jag säga, att den uppfattningen kommer att stå sig i alla de utredningar och överläggningar, som kunna komma att äga rum beträffande skogsbeskattningslagstiftningen, att denna kommer att få byggas på att marken såsom en produktionsfaktor blir medtagen i fastighetsbeskattningen, under det att den växande skogen får tagas i betraktande för beskattning endast vid det tillfälle, när den skiljes från marken. Åt det hållet måste det gå. Detta är också framhållet av vår mest sakkunniga myndighet på detta område, nämligen domänstyrelsen, och jag vill säga herrarna, att det är icke så farligt. Man behöver icke tänka på marken såsom kalmark betraktad och å andra sidan icke heller taga med husbehovsskogen, men man kan taga marken i det värde, som den skulle ha, om den vore i full produktion, det är domänstyrelsens förslag, och då kommer man upp till ganska höga markvärden, som komma fastighetens taxeringsvärde till godo, under det att sedermera skogen får beskattas genom accis eller inkomtsskatt eller dylikt, när den förekommer till avverkning.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Nu har man, såsom den siste talaren framhöll, i de olika reservationer, som här föreligga, kommit in på olika variationer beträffande skogsbeskattningen. Kungl. Maj:t har, såsom jag påpekat, ett förslag om hur den växande skogen skall beskattas. Så komma de socialdemokratiska reservanterna med ett förslag, som är alldeles nytt, och som de vilja, att riksdagen skall gå på, ehuru det icke varit underkastat granskning på något håll. De vilja upptaga marken till fulla saluvärdet såsom kalmark, alltså icke såsom produktiv skogsmark, som domänstyrelsen föreslagit. Herr Swartz' reservation innehåller ett annat recept, som han vill följa beträffande denna sak. Jag vet verkligen icke, om vare sig han eller de socialdemokratiska reservanterna haft någon sakkunnig, som yttrat sig om de avgivna förslagen i denna del. Herr Swartz säger helt enkelt, att man skall taga reda på vad den växande skogen avkastar och kapitalisera detta efter 6 procent. Han vill ha reda på avkastningen av ett efter rationella grunder bedrivet skogsbruk, således icke den verkliga avkastningen, vare sig man avverkar för mycket eller för litet. Jag skulle vilja fråga, om det är någon, som för herr Swartz' räkning skulle kunna säga vad som menas med detta. Kan över huvud taget någon av herrarna, som varit med om detta förslag, någon på regeringsbänken eller någon av reservanterna inom utskottet säga mig, hur det skall gå till att beskatta den växande skogen på det sätt, som föreslagits av Kungl. Maj:t, av de socialdemokratiska reservanterna eller av herr Swartz? Det finnes icke någon, som kan svara på detta, därför att svaret på denna fråga kan icke givas. Det förhåller sig nämligen så, att om man också gör om taxeringsmyndigheterna, såsom här föreslagits av herr Swartz, och förstärker dem med ytterligare sakkunniga, är det precis lika olyckligt i alla fall, ty dessa myndigheter kunna icke uppskatta den växande skogen. Skicka tio sakkunniga till en socken och be dem tala om, hur mycket växande skog det finns på exempelvis 500 hemmansägares områden, så kunna de icke svara på det utan

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

att göra en grundlig undersökning under åratal. Därför återkommer jag till att det finns ingen annan möjlighet än att taga vara på skogen vid avverkningen och då låta den komma till beskattning.

Jag vill anföra ytterligare en sak i detta sammanhang. Det gäller frågan om kulturskogarna och den beskattning, som dessa skulle undergå under en lång följd av år, då de icke giva någon avkastning alls. Jag har sysselsatt mig något med denna fråga om skogsbeskattningen, därför att jag i motsats till de socialdemokratiska reservanterna anser, att det är en bland de viktigaste sakerna i detta beskattningsproblem och ingalunda, såsom de förmena, någon detalj i det hela.

Beträffande näringsskatten skall jag, herr talman, för att icke trötta kammarens tålamod med ett alltför långt anförande yttra mig synnerligen kort. De skäl, som äro anförda emot näringsskatten, återfinnas i den ganska kortfattade motiveringen i utskottets betänkande. Från början hade från högerhåll framlagts förslag om en näringsskatt, som endast byggts på det i näringen nedlagda kapitalet, vilket är möjligt att taga reda på och vilket lämpligen kan läggas till grund för en sådan beskattning. Men det som i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits beträffande näringsbeskattning är för mig fullkomligt omöjligt att vara med på, och jag begriper icke, hur över huvud taget detta förslag kommit fram. Då man här tänker på detta invecklade system med meravkastning, arbetarkapital och allt detta, så frågar man sig: vem har gjort detta, och hur har det kommit till? Förslaget har uppgjorts i finansdepartementet, antar jag, och det är väl någon, som fått i uppdrag att uppgöra ett förslag till näringsskatt. Men kan någon människa säga, varför detta förslag lagts just på detta sätt? Det kunde ha gjorts på tio, tjugu andra sätt, och lika fullt kunde man om alla dessa sätt bevisa, att det ena är lika bra som det andra. Varför skall det vara 2,000 kronor per arbetare, varför icke 3,000 eller 4,000? Herr statsrådet Sandler tycker visst, att det är ganska lustigt, men kanske jag får svar av honom, varför det just skall vara 2,000. Jag har frågat dem, som varit med och gjort upp förslaget, och de ha svarat, att något skulle det ju vara, och så blev det 2,000. Det är hela svaret man får på den frågan.

Men dessutom är jag av den uppfattningen, att jag icke kan vara med om att arbetarkapitalet spelar denna roll och har detta inflytande. Det blir säkerligen en mycket orättvis beskattning, som kommer att verka synnerligen ojämnt för olika näringsidkare. Det är ju en sak, som vi äro överens om, nämligen att framför allt skall beskattningssystemet verka rättvist inom varje grupp av olika beskattningsföremål, men det kommer icke detta att göra. I den reservation, som herr Swartz kommit med, säger han, såsom den siste talaren nyss anförde: »Ty låt vara att vissa svårigheter verkligen uppstå vid näringsskattekapitalets beräkning, så hava dessa vid anställda försök visat sig framträda just vid den näringsskattepliktiga förmögenhetens bestämmande och mindre beträffande de övriga faktorerna.» Den siste talaren visste icke, om några försök gjorts, men herr Swartz lämnade verkligen det meddelandet i utskottet, att han anmodat en och annan att göra ett försök att beräkna den näringsskattepliktiga för-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

mögenheten och uträkna näringsskatten. Men utskottet har naturligtvis aldrig gjort några sådana försök; det har icke haft tillfälle därtill. Jag har också sedermera låtit göra på samma sätt och anmodat flera olika industrier och företag att söka göra upp en deklaration efter Kungl. Maj:ts förslag, och det har visat sig, att det mött ofantligt stora svårigheter. Jag vill tillägga i rättvisans namn, att det mött svårigheter även med den av högern föreslagna näringsskatten, d. v. s. med utgångspunkt från det i näringen nedlagda kapitalet. Men det som jag ständigt blivit tillfrågad om av dem, som jag sålunda anmodat, är: varför skall arbetarkapitalet vara med på detta sätt, varför skall antalet arbetare vara avgörande och varför skall det vara 2,000 kronor per arbetare? Det fråga alla om, och jag har naturligtvis icke kunnat giva något svar på detta. Det skulle varit av vikt, om regeringen med sitt näringsskatteförslag, som för övrigt underkänts av kammarrätten, kommit och sagt: låt regeringen själv anmoda en del olika näringar att söka fylla i formulären. Vi hade då fått auktoritativa uttalanden från olika näringar. Men så vitt jag vet, har man icke gjort ett enda sådant försök, utan hela näringsskatten är en kammarspekulation och ingenting annat. Jag tvekar icke att beteckna den som sådan. Det är en kammarspekulation och alldeles ingenting annat.

Ja, jag skall icke vidare uppehålla mig vid den saken, men jag ber, herr talman, att i alla fall få fortsätta ännu en liten stund.

Herr Engberg behagade i sitt anförande, då han talade om det liberala förslaget, säga: Ja, högerns förslag har ju helt och hållet försvunnit och gått upp i det liberala förslaget. Jag vill i det fallet erinra herr Engberg om att det redan från första stund i högerns motion och i den liberala motionen framlagts samma system beträffande objektskatt på fastighet och inkomstskatt, d. v. s. en inkomstskatt med säkerhetsventil i de 6 % på avkastningen. Det var alltså samma system, men högern hade icke upptagit någon progressivskatt, medan däremot en sådan fanns upptagen i det liberala förslaget. I detta hänseende har såtillvida ett medgivande gjorts från högerns sida, att man gått med på en progressivskatt, varvid dock är att observera det uttalande vi i vår motion gjort om kommunal progressivskatt.

Jag skall emellertid be att litet närmare få redogöra för denna progressivskatt och de fördelar, som man efter min uppfattning från vår sida vunnit, då man gått med på det gemensamma förslaget. Först och främst ha väsentliga förbättringar blivit gjorda i fråga om skalorna. Herr statsrådet Sandler talade om att man kan göra skalan hur som helst, och att det är rent godtyckligt, d. v. s. Kungl. Maj:t har bara rent godtyckligt tagit en skala, och Kungl. Maj:t har till på köpet tagit en skala, som går i sådana branta trappsteg, om jag så får säga, att den verkar rent orimligt. Men, mina herrar, man har dock redan förut ett mönster i en annan sådan skatteskala, nämligen den, som användes vid inkomst- och förmögenhetsskatten. Vad är då naturligare än att, när vi skola utarbeta en ny skala, försöka taga någon hänsyn till den skala, som under flera år varit i funktion vid inkomst- och förmögenhetsskatten. Det var vad vi gjorde, och det var

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

icke något så förfärligt märkvärdigt, att man icke nästan kunde tycka, att Kungl. Maj:t kunde ha hittat på detsamma och sålunda tagit hänsyn till vad som redan fanns. Man har nu emellertid vunnit, att båda skalorna för enskilda och för bolag, blivit ofantligt mycket smidigare och icke visar sådana tvära och skarpa hugg och avsatser som den av Kungl. Maj:t framlagda skalan samt att skalan för aktiebolag ej går så högt som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande själva progressivskatten ha vi vidare kommit därhän, att vi fått den uppdelad i två delar, nämligen ¼, som skall gå till en utjämningsskatt, och ¾, som skall bliva en rent kommunal skatt, och det skall icke ske någon sammanblandning mellan dessa två delar. Den ena är en ren kommunalskatt, och den andra är en slags statsskatt i och för anskaffande av medel för utjämning.

I fråga om de ¾, som skola användas i kommunerna, har man återigen gått ifrån det kungl. förslagets system, som lägger hela den kommunala progressivskatten som en bottenskatt, som först skall utgå för att minska kommunens utgifter. Nej, nu är det däremot lagt så, att man redan från första stund fördelar utgifterna dels på repartitionskronorna och dels på den kommunala progressivskatten, så att av kommunens samtliga utgifter bär progressivskatten ¼ och repartitionskronorna de ¾. Härmed följer den betydande fördelen, att de, som skola betala repartitionskronorna, och som äro med att bestämma om utgifterna i kommunen, hela tiden känna på sig, att varje utgift, som göres, icke endast drabbar dem, som skola betala progressivskatten, utan även dem, som skola betala repartitionsskatten.

Den kommunala progressivskatten skall vidare icke utgå till någon utjämning mellan kommunerna, försåvitt den icke verkligen kommer att behövas. Behövs den, tas den i anspråk intill ¼ av kommunens utgifter, men är den större eller icke behövs, inbesparas den och uttages icke. Alltså har den blivit en fullständig kommunalskatt som alla andra och med samma särdrag som de rena kommunalskatterna, så att man icke uttager skatt, som icke behövs för kommunens utgifter.

Till slut endast några ord om utslagningen av den kommunala progressivskatten på de olika kommunerna. Liksom man trott på liberalt håll, har jag även trott, att det skulle vara en synnerligen rättvis och bra sak, om det läte sig göras. Statsrådet Sandler uttalade sin stora tvekan, huruvida det skulle vara möjligt att göra det, och han beklagade att man lämnade utredningen härav åt Kungl. Maj:t. Jag skulle för min del vilja säga, att om det kunde låta sig göra, skulle det medföra så stora fördelar, att det verkligen måste sägas, att det skulle vara till stor nytta, och att det skulle verka synnerligen rättvist.

Vad beträffar den ¼ av progressivskatten, som skall användas i och för utjämning har det blivit bestämt — och det tror jag högern får räkna sig till förtjänst — att skatten visserligen skall påföras de skattskyldiga, men den skall icke tagas till uppbörd, förrän det har blivit bestämt, hur det skall bli med utjämningen. I denna del ligger ju den stora svagheten i Kungl. Maj:ts förslag, i det att Kungl.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Maj:t vill taga upp en skatt utan att veta, hur den skall användas. Kungl. Maj:t säger endast, att det skall bli en utjämning, men har samtidigt icke det ringaste förslag om hur den utjämningen skall ske. Vi ha nu velat förebygga detta och föreslagit, att skatten skall användas för utjämning endast i den mån, den behövs därför, men den skall icke utdebiteras eller uppbäras, förrän man fått klarhet om, d. v. s. Konung och riksdag enats om ett förslag, hur själva utjämningen skall gå till.

Herr Engberg sade, att det skulle vara lyckligt, om man skulle kunna låta hela denna skattefråga upphöra att vara ett politiskt stridsäpple eller en lekboll mellan partierna. Jag vill på det allra uppriktigaste instämma med honom häri. Jag skulle vilja säga, att om man av vad som förekommit vid arbetet i utskottet och i dag i riksdagens båda kamrar skulle vilja draga den slutsatsen, att vi alla vilja göra något, och om man skulle vilja försöka komma till rätta med varandra om ett förslag, som vi alla kunde enas om, tror jag, att det skulle innebära en verkligt lycklig lösning av vår kommunalskattefråga.

Därför att man nu på socialdemokratiskt håll för tillfället ryckt till sig ett initiativ och lagt fram ett förslag, är det ju icke sagt, och herrarna få icke vara alldeles säkra därpå, att detta förslag är det enda, som är möjligt, och att det är det bästa. Ni få utgå ifrån, att vi andra också vilja göra något, som vi anse skall vara bra. Vi förstå mycket väl, att det är utomordentligt svårt att avväga skatteförmågan och intresset och allt, som därmed kan sammanhöra, och att det ofta kan bli ett visst godtycke vid påläggande av de kommunala skatterna. Men om man kunde komma till enighet i denna sak, vore det det allra bästa. Ty, mina herrar, icke kan det väl vara lyckligt, ifall ett parti, som t. ex. representerar en viss klass och som för tillfället skulle vara eller komma i besittning av majoriteten inom riksdagen, skulle kunna begagna sig härav för att pålägga Sveriges befolkning ett kommunalt skattesystem, som helt och hållet vore efter detta partis sinne. Det vore icke lyckligt, utan det lyckligaste vore naturligtvis, om alla, som representera de olika klasserna, skulle kunna komma överens om en lämplig utväg. Endast därigenom tror jag, att det verkligen i längden skulle kunna bliva lugn och ro i denna fråga.

Statsrådet Sandler sade, att man borde ha kunnat acceptera regeringens riktlinjer, och han förklarade, att den samverkan, som i detta fall ägt rum mellan högern och liberalerna, visat sig vara fullkomligt steril. Ja, det kan han ju säga, men jag är övertygad om att det hade varit mycket bättre, om han icke hade sagt det, ty endast det, att han sagt, att det, som vi andra ha gjort, är fullkomligt ofruktbart och lika gärna kunde vara ogjort alltsammans, underlättar icke precis samarbetet. Jag vill för min del säga, att jag skall ställa mig fullkomligt oberoende av alla sådana små stickord, och oberoende av herr Engbergs lilla stickord, att högern uppslukats av liberalerna. Jag tar för min del allt detta med fullkomligt jämnmod, därför att det icke är så och därför att jag vill, att man skall försöka komma till en lösning av denna fråga i enighetens tecken.

Det är icke lyckligt, att vi i de olika klasserna försöka slå ihjäl

Ang. den kommunala beskattningen (Forts.)

varandra med beskattning, utan det är lyckligast, om man kan komma till ett resultat. Det borde vara på tiden att utelämna alla små sofismer, som exempelvis finnas i reservationen eller ha uttalats och fällts under dagens debatt. Låt oss släppa dem allesammans, och låt oss i stället försöka att nu gå på ett provisorium, som så litet som möjligt avviker från det nuvarande systemet, men som i varje fall alltid måste sägas bliva bättre än det nuvarande, och som icke någon kan påstå vara sämre än det nuvarande. Under det att detta provisorium är i tillämpning, skall man försöka att utarbeta ett nytt förslag, som man då vill hoppas och tro skall bygga på erfarenheterna av vad som nu har förekommit beträffande det kungl. förslaget, och den bearbetning, det har fått i utskottet.

Detta, herr talman, vill jag ställa fram såsom den för närvarande lyckligaste väg, på vilken kommunalskattefrågan skall kunna föras in.

I detta yttrande instämde herrar *Brännström* och *Jönsson* i Boa.

Herr Svedberg: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagit i arbetet inom det utskott, som behandlat det nu föreliggande kommunalskatteförslaget, och då jag intagit en avvikande ställning från utskottsmajoriteten i dess nu framlagda betänkande, må det vara min skyldighet att något beröra de synpunkter, som föranlett mig att reservationsvis gå på en annan linje.

Jag och min medreservant ha nämligen i vår reservation gått fram på ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition med en del förändringar. För en stund sedan fingo vi av herr Edén det betyget beträffande dessa förändringar, att vi därigenom kommit på en himmelsvid skiljaktighet till den socialdemokratiska reservationen. Därom vill jag icke yttra mig, men det kan ju vara av ett visst intresse att komma ihåg detta.

Jag kommer icke att ingå på någon vidlyftig inledning utan direkt gå på de punkter, där det egentligen föreligger olikheter mellan utskottets förslag och vår reservation, samt även inlåta mig på de skiljaktigheter, som förefinnas gent emot den socialdemokratiska linjen.

I den reservation, som av herr Johansson i Kälkebo och mig framförts, föreslå vi i likhet med utskottet och övriga reservanter, att frågan löses såsom ett provisorium gällande under åren 1921—1924. Den punkt, på vilken vår reservation kommer i ett särskilt starkt motsattsförhållande till utskottsförslaget, är, då det gäller den så mycket omdebatterade ståndpunkten till en fristående fastighets- och näringsskatt, som ingår i Kungl. Maj:ts förslag såsom en viktig grundval. Här ha vi med vissa modifikationer godtagit Kungl. Maj:ts förslag, eller den ståndpunkt, som här är uttalad. Det var ju en ställning, vilken i början, då vi intogo den, väckte oro och bestörtning bland de olika partierna, särskilt nu bland högerpartiet och det liberala partiet. Och även pressen landet runt fann ett utsökt tillfälle att i början presentera jordbrukarnas representanter, ett ut-

tryck, som de med synnerligen stor förkärlek använt. Attacken var i början hård, och kanske den hade blivit förkrossande, om icke den plattform, som vi intagit, haft ett faktiskt och starkt underlag. Jag vill särskilt betona att jag har i denna fråga den uppfattningen, att de skatteformer, som i Kungl. Maj:ts förslag äro angivna, i stort sett måste bli grundläggande för en definitiv lösning av denna fråga. Detta är, såsom jag nyss nämnde, min personliga uppfattning, och den jävas förresten heller icke av utskottets motivering. Denna motivering tycks vara mycket negativ både till form och innehåll, och den sysslar huvudsakligen med att påvisa vissa teoretiska svårigheter, som skulle uppstå vid tillämpningen av särskilt näringsskatten. Man har ju mycket lätt att få den uppfattningen, om man tar del av lagtexten i vad den rör sig om näringsskatten, att svårigheterna komma att bli stora vid dess tillämpning. Men sedan jag studerat det deklarationsformulär, som är föreslaget beträffande näringsskatten, har jag fått en betydligt ändrad uppfattning och anser, att det problemet icke blivit så invecklat.

Nu har i alla fall, såvitt jag uppfattat motiveringen i utskottsförslaget rätt, utskottet låtit sig angeläget vara att så där indirekt erkänna själva principen, men lutat åt att motivera den s. k. dubbelbeskattningen icke, såsom Kungl. Maj:t i sitt förslag gjort, på intresseteoriens grund utan snarare med stark anslutning till den motivering vi åberopa, på teorien om skatt efter förmåga.

Jag har vidare icke kunnat komma ifrån att de kommunalskattesakkunniga, som under en lång följd av år — det är för övrigt över 20 år, som de arbetat för att få fram ett förslag till förbättrat skattesystem — haft en uppgift, som icke varit alltför lätt. Jag har mer och mer kommit till den uppfattningen, att de icke låtit sig ledas av politiska intressen eller spekulationer i vare sig ena eller andra riktningen, utan att de uteslutande måst taga sikte på den stora och allt omfattande huvudsynpunkten, nämligen att få fram ett skattesystem, som åtminstone må kunna lösa de flesta nu befintliga orättvisor, vilka obestridligen äro tydligt påvisbara i det skattesystem, vi för närvarande ha. Men på samma gång ha de också haft att taga sikte på att få fram ett skattesystem, som i största möjliga utsträckning kan anpassa sig efter det mer eller mindre förändrade läget, i vilket vi kommit under de senaste fyra à fem åren, vilket förändrade läge åstadkommit stora och ojämna förskjutningar i de ekonomiska förhållandena, vilket mycket nära sammanhänger med den reella skattekraften.

Över 20 års arbete ligger bakom det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, uti vilket förslag de huvudsakliga anmärkningarna från utskottets sida riktats mot principen om dubbelbeskattning, som ju består uti att man först beskattar fastigheten och sedan inkomsten av samma fastighet. Den största svaghet, som jag i detta fall funnit, gäller den motivering, som Kungl. Maj:t har ställt bakom denna skatteform, då motiveringen nämligen bygger på intresseprincipens grund. Det märks också i Kungl. Maj:ts proposition, då det just gäller att söka bevisa denna teori, att man nedlagt ett kolossalt ar-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

bete för att kunna uppkonstruera ett försvar, som skall verka övertygande. Från vårt håll har i utskottet nu gjorts anmärkning mot att lägga intresseprincipen enbart såsom grundval, då det gäller att finna ett stöd för en fristående objektskatt, vad särskilt jordbruksfastigheter beträffar. Denna anmärkning gäller likaledes även objekt av annan beskaffenhet, kanske dock icke i fullt lika hög grad, som enbart beträffande jordbruksfastighet. Däremot tala betydligt starkare skäl för att en särskild objektbeskattning bör utgå efter principen om skatt efter förmåga, men om dessutom med någorlunda tillförlitlig säkerhet kan göras gällande för vissa objekt någon grad av intresse, kan detta bli av en viss kompletterande betydelse till ledning vid en definitiv lösning.

Jag och min medreservant ha icke kunnat motsätta oss den i Kungl. Maj:ts förslag intagna principen om en särskild objektskatt att omfatta jordbruksfastighet samt annan fastighet och näringar, emedan vi ansett, att objekten i allmänhet representera en större skattekraft än skattedragare utan innehav av objekt. Vi hålla även före att en kommunal förmögenhetsskatt rättvisligen och i konsekvensens namn snarast och allra senast vid den definitiva lösningen införes för att få en rättvis och enhetlig objektbeskattning. Från denna utgångspunkt kan det förklaras, att vi föreslagit så låga repartitionstal, mot vilka nu särskilt anmärkningar från alla möjliga håll kommit. När vi reservanter utgå ifrån en dylik förutsättning, finna vi ingen anledning att vid en provisorisk lösning av skattefrågan, som nu enligt utskottets förslag skall gälla under åren fr. o. m. den 1 januari 1921, t. o. m. 1924, börja i den ändan, som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att bestämma så höga repartitionstal, som här föreslagits att gälla, för jordbruksfastighet 6 %, för annan fastighet 4 ½ %, för s. k. skogsvärde 3 % och för näringar 3 %.

Kungl. Maj:t framhåller i sitt förslag i sammanhang med detta, att det går mycket lätt, sedan man en gång fått fram själva principen tillika med de av Kungl. Maj:t föreslagna repartitionstalen, att göra prutningar uti dem i förhållande till vad som verkligen behövs. Ja, det kan ju vara en synpunkt, som man måste erkänna kunna vara riktig. Men då vågar jag påstå, att även den av bondereservanterna föreslagna lösningen lika säkert kan leda till ett tillfredsställande resultat, med vilket jag menar jämn och rättvis fördelning av skattetrycket. I vår reservation föreslås att på jordbruksfastighet, annan fastighet samt näring lägga en fristående objektskatt med två procent som repartitionstal. Under det anförande, som för en stund sedan hölls av herr Edén, var han just inne på repartitionstalen och framställde då en fråga, varför just det talet, två procent, föreslås, samt framhöll, att det skulle bevisa stor virrighet bland reservanterna, när de här komma med olika förslag vad repartitionstalen beträffar. Ja, det kan verkligen förefalla så. Men från den utgångspunkt vi här haft, anse vi, att ett repartitionstal av två procent, då det gäller en fullständigt fristående objektskatt, är tillräckligt, och vi vilja pröva detta, innan vi gå med längre. Under utskottsbehandlingen har framhållits den stora fara, som skulle ligga

bara i det, att vi accepterat detta låga repartitionstal. Faran skulle ligga däri, att detta utan vidare kunde höjas. Ja, det är klart, att den saken är fullkomligt uppenbar. Men man måste också på samma gång erkänna att även andra garantital, alltså även de, som äro föreslagna av utskottet, kunna på samma grunder höjas upp till en garantiskatt, som i många fall kan verka obillig.

På samma gång som jag nu erkänner denna större skatteförmåga hos innehavare av objekt, är jag därför icke blind för, att förhållandena kunna bliva mycket varierande olika objektsinnehavare emellan, vad de ekonomiska förutsättningarna beträffar. Jag tänker då särskilt på innehavare av jordbruksfastigheter och andra fastigheter, där de mest olikartade förhållanden i ekonomiskt avseende äro rådande. Jag vill endast beröra några fakta, som icke gärna av någon kunna bestridas. Det finnes många, många fastighetsägare, som äro skuldsatta till fastighetens fulla värde, lika väl som det finnes icke skuldsatta fastighetsägare. Dessa fakta utgöra ett mycket stort kontrastförhållande fastighetsägare emellan och frammana ovillkorligen hos dem den förklarliga reflexionen, att denna beskattningsform på objekt är orättvis.

Herr Edén framhöll med stöd av den motivering, vi i vår reservation anfört, att vi hade påvisat just denna ojämnhet, detta ojämna skipande av rättvisa, som låg i Kungl. Maj:ts och de socialdemokratiska reservanternas lika väl som i utskottets förslag. Ja, denna orättvisa ha vi kunnat påpeka med all rätt, därför att i det fallet skapa vi den minsta orättvisan på grund av det låga repartitionstal, som vi föreslagit. Samma synpunkt kan även över huvud läggas på objekt av annan art än de berörda, såsom exempelvis rörelse eller näring. Kungl. Maj:t i sitt förslag liksom även utskottet i sitt hava icke tagit tillräcklig hänsyn till just dessa förhållanden. Enligt min uppfattning är det i Kungl. Maj:ts förslag alltför kännbart höga repartitionstal, i synnerhet då det gäller en fristående objektbeskattning, dessa beskattade emellan. På de grunder jag nyss berört, måste detta förhållande verka starkt störande på uppfattningen ur rättvisans synpunkt. Jag anser därför, att även utskottets förslag är mindre tilltalande i det avseendet, vad fastighetsägare beträffar. Och det kommer att betraktas som en svårbegriplig behandling av dem, att utskottet, för att skydda kommunernas skattebehov under nedåtgående konjunkturer, vill införa en sorts objektbeskattning enbart på fastigheter, under det att rörelse och näring lämnas fria från att utgöra en liknande skattegaranti. Den av utskottet i detta fall intagna ståndpunkten anser jag verka orättvist och omotiverat för särskilt, som jag nyss nämnde, fastighetsägare, vare sig nu dessa innehava jordbruksfastighet eller annan fastighet. Även om det, som jag tyckt mig märka av utskottets motivering, kan vara teoretiskt lättare att förorda denna form av objektbeskattning, så kommer detta dock i den praktiska utformningen att stöta på mycket allvarliga betänkligheter.

Nu har utskottet vidare i sin motivering ansett sig kunna använda ett kraftigt språk, då det gäller att slå ihjäl det förslag till

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

lösning, som av oss i vår reservation framförts, och detta särskilt därför, att en skatteförordning, sammansatt av så heterogena faktorer, måste även såsom ett provisorium te sig som en onaturlig konstruktion. Den synpunkten har ju även här av herr Edén tydligt utvecklats. Men jag vill ändå tillåta mig att hava en annan tanke i detta avseende. Jag vill framför allt framhålla det resultat, vartill man kommer vid en jämförelse mellan de olika tabeller, vilka röra sig om provtaxering, och de olika verkningar, som därav framgå. Nu har jag icke förbisett, att dessa beräkningar äro ofta underkända som bevismaterial. Men de hava dock använts som sådant och komma, som jag tror, även i fortsättningen att så användas. En sak är i alla fall fullkomligt säker, och det är relationen mellan de olika förslag, som byggts på dessa beräkningar. Det är tydligt, frånsett ett par, tre undantag — och dessa gälla särskilt abnorma förskjutningar av skogsareal i förhållande till låga taxeringsvärden — att avsevärda förskjutningar till det bättre redan i dessa beräkningar framstå. Och det kommer att bliva ännu större jämnhet, när den nya fastighetstaxering ägt rum, vilken vi begära skall företagas år 1921.

Med avseende på taxeringsförfarandet hava vi också gjort några uttalanden. Utskottet föreslår att uppskjuta fastighetstaxeringen till år 1922 på grund av de stora brister, som vidlåda vårt nuvarande taxeringsförfarande. Att denna anmärkning kan hava fog för sig hava vi även i vår reservation medgivit, och vi föreslå också en riksdagsskrivelse med begäran om förbättrade bestämmelser rörande sammansättningen av taxeringsmyndigheterna. Vi kunna därför på ett ganska tillfredsställande sätt hjälpa oss fram vid 1921 års taxering, emedan i Kungl. Maj:ts förslag i dess proposition nr 400 icke obetydliga förbättringar äro föreslagna vid taxeringsförfarandet. Komma därtill särskilt utsedda rådgivande skattesakkunniga till ett lämpligt antal inom varje län att tillhandagå taxeringsnämnderna med upplysningar och råd, så tror jag, att man gott kan våga taga denna reform som ett provisorium. Man har därmed på samma gång även gått ut ifrån, att den gamla goda regeln, att det svenska folket skall sig självt beskatta, icke kommer att äventyras, om man går fram med litet större försiktighet, då det gäller en omorganisation av taxeringsförfarandet.

Det swartzska förslaget innebär i likhet med vår reservation ett godtagande i huvudsak av regeringsförslagets principer, men med den skillnaden, att i den stora luckan mellan det av Kungl. Maj:t föreslagna repartitionstalet 6, respektive 4, 5, procent och det av bondegrupperna föreslagna 2 procent har herr Swartz kilat in ett repartitionstal av 4 procent. Jag är övertygad om att även det av herr Swartz framförda jämkningsförslaget vid ett genomförande kommer att verka som en alltför häftig skatteförskjutning över på jordbruks- och fastighetsägarna, vilket i sin ordning måste återverka hämmande på jordbruksnäringen i dess helhet. På den grund kan jag icke heller ansluta mig till detta förslag.

Vidare ha vi i vår reservation gjort en del ändringar, som jag

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skall be att få i korthet beröra. När det gäller taxeringsförfarandet — särskilt under provisorietiden — vid värdering av fastigheter, hava vi velat ponängtera ett hänsynstagande till egendomarnas avkastningsvärde, så att det icke, som i många fall kunde bliva händelsen, skulle kunna inträffa, att högt uppjagade pris å spekulationsegendomar kunde bliv avgörande gradmätare för rena jordegendomars taxering. Det skulle innebära en betydlig fara, om taxering av egendomarna skulle gå i den riktningen, att särskilt uppjagade priser av en eller annan anledning skulle bliva bestämmande för taxeringen i allmänhet. Så hava vi vid taxering av skogsmark föreslagit en ändring i 8 paragrafen, gående ut på att skog till husbehovsvirke och vedbrand även betraktas som skogsvärde. Därigenom borttages en del av de olägenheter, som skulle uppstå vid taxeringen, då det gäller att skilja dessa skogsbestånd från det övriga skogsvärdet, och man förenklar den del av proceduren, som gäller taxering till jordvärde. Beskattning av den växande skogen blir under provisorietiden, som ju förut under debatten här har anmärkts, föremål för nya specialutredningar. Det föreligger ju egentligen hittills endast förslag därom, men man har ju all anledning att tro, att det kommer att antagas för att få fram en mera tilltalande skattereform, vad det gäller skogarnas beskattning. Det kan icke frångås, att när det gäller skogsbeskattning det är en mycket ömtålig fråga att lösa.

Nu har det anförts av herr Edén, att särskilt vad gäller skogen, så var just — jag kommer icke ihåg, hur orden precis föllo sig — skogens avkastningsvärde den form, som han ansåg, såvitt jag kunde fatta honom rätt, vara det starkaste förslaget och som i vår reservation framförts, och ansåg, att det kunde ligga inom möjligheternas gräns att gå ut ifrån ett avkastningsvärde vid beräkning till taxering på skogen, och det är också den uppfattning, som vi i vår reservation hava på saken. Vi gå ut från, att man knappast kan finna en fullt exakt form för att få fram en beskattning, men det är väl heller ingen av herrarna, som tror, att man någonsin, hur man än håller på med att utreda, skall kunna lyckas lösa den frågan fullständigt. Vi hava därför tänkt oss, att det skulle vara möjligt under provisorietiden, om vi anordnade detta på ett sätt, som gjorde klart för taxeringsnämnderna, att det icke gäller skogsskövling utan ett bibehållande av skogen i rationellt skogsbruk baserat på beräkningar av avkastningsvärdet. Därför hava vi ansett, att under den tid, som nu närmast avses, nämligen under provisorietiden, det tal, som föreslås till repartitionstal i Kungl. Maj:ts förslag vad skogsbeskattning beträffar, är för högt, och hava därför stannat vid ett lägre repartitionstal av 1½ %. Detta hava vi även infört i bestämmelserna under de särskilda anvisningarna till paragrafen i fråga på ett sätt, som tydligare framhäver just den principen vid taxeringen, att hänsyn skall tagas till beräknat avkastningsvärde.

Till 12 paragrafen har gjorts ett tillägg i fråga om påläggande av fastighetsskatt å stärbhus. Det är ett tillägg, som nödvändiggjort ett införande av ett tredje moment i 13 §, vilket talar om befrielse för stärbhus att erlägga skatt under särskilda förhållanden.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vidare är ett tillägg gjort i 31 § om undantag vid taxering till inkomst och gäller den andel, som vid bodelning tillfallit make. Det är för resten mindre betydande förändringar, men jag har i alla fall velat i detta sammanhang beröra de förändringar, som vi ansett böra vidtagas i Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande 45 §, vilken gäller progressivskatten, ha jag och min medreservant efter noga övervägande av de omständigheter, som på olika sätt kunna inverka på frågan, icke ansett oss kunna tillstyrka, att, som Kungl. Maj:t föreslår, viss bestämd del av genom den kommunala progressivskatten inflytande medel skall av staten kunna användas till utjämning av skattetrycket olika kommuner och menigheter emellan. Vid ett närmare studium av skatteutjämningsproblemet kommunerna emellan hava vi mer och mer kommit till den uppfattningen, att det kanske är oklokt av riksdagen att binda sig vid en dylik bestämmelse, utan att denna fråga i stället hålles öppen för fortsatt utredning. Av samma anledning hava vi icke heller kunnat gå med på det förslag, som utskottet i modifierad form framkommit med, nämligen att den för skatteutjämning avsedda delen av progressivskatten skulle påföras samtidigt med den del av skatten, som i övrigt skulle utgå, eller den del, som skulle tillfalla kommunen själv, men att »utjämningsandelen» icke skulle uppbäras förr än det samlade behovet av medel för ändamålet blivit konstaterat av Kungl. Maj:t, samt att om det då bleve ett mindre behov i förhållande till den debiterade utjämningsandelen, Kungl. Maj:t skulle hava rätt att förordna om nedsättning av denna del av skatten. För ett flertal kommuner med mera betydande progressivskatt, uppdelade på små enheter, komme det säkerligen att vålla icke så litet besvär. Trots en personlig sympati, som jag har för ett omedelbart lösande av det interkommunala skatteutjämningsproblemet, vilket jag även framhållit i utskottet, måste jag likväl böja mig för de tekniska svårigheter, som jag anser uppstå genom att nu följa utskottets förslag i detta avseende, och därför har jag ansett mig böra förorda att gå den väg, som vi i vår reservation i likhet med herr Swartz föreslagit. I realiteten innebär nu detta, att de kommuner, som behöva bidrag till skattelindring, icke komma i något försämrat läge. Jag vill bara erinra om de nuvarande bestämmelserna, enligt vilka Kungl. Maj:t och riksdagen bestämma de grunder, efter vilka utjämningen utgår av statsmedel, och jag är icke riktigt säker på, att icke ett fortsättande på denna väg vore lika klokt, vilket förhållande vid en fortsatt utredning möjligen kommer till sin belysning.

Kungl. Maj:t föreslår i propositionen, att av progressivskatten skulle till utjämning av skattetrycket olika kommuner emellan användas 25 % av grundbeloppet av den progressivskatt, som erlägges av andra skattskyldiga än svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och kommanditbolag, samt 90 % av grundbeloppet av den progressivskatt, som erlägges av sådana bolag. Jag och min medreservant frångå här Kungl. Maj:ts förslag och föreslå i stället i likhet med alla meningsriktningar i utskottet, att progressivskatten uteslutande skall

förbehållas förvärvskommuner. Här har samtidigt införts den bestämmelsen, att endast ¼ av varje kommuns skattebehov får fyllas av progressivskatten. Nu äro vi icke blinda för, att den föreslagna åtgärden att progressivskatten uteslutande skall tillfalla förvärvskommunerna kommer att bliva besvärlig och i många fall vålla ökat arbete för taxeringsnämnderna, men då det innebär en hög grad av rättvisa och skulle tillföra många kommuner en rättmätig skatteintäkt, då något slags rörelse eller näring bedrives av bolag med säte i stadskommun, anse vi oss kunna gå med på en sådan lösning av frågan.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Det skulle vara mycket mera att beröra i polemik, vad detaljer beträffar, mot de olika förslagens motivering, men som tiden är så begränsad, anser jag, att en debatt i detta avseende måste röra sig om den stora sakfrågan. Jag vill därför frångå detta och sammanfatta mitt slutyrkande. Då jag icke kan godkänna utskottets förslag, emedan jag anser, att en definitiv lösning av skattefrågan efter dess linjer av allt att döma måste överges, och jag förutser, att det ur praktisk synpunkt icke heller är lämpligt, så vill jag då förorda vår reservation. Den har obestridligen framför utskottets förslag fördelar, och då jag nu har kommit till den uppfattningen, anser jag att mera vinnes att redan under det nu föreslagna provisoriet praktiskt pröva detta skattesystem. Därigenom har man den fördelen på sin sida, att man kunde bygga en definitiv skattereform på praktisk erfarenhet och icke endast på teoretiska beräkningar, vilka, hur noggrant de än göras, vid tillämpningen ändock kunna visa sig gå vid sidan om saken. De förändringar i Kungl. Maj:ts förslag vi föreslagit i vår reservation hava åsyftat att få Kungl. Maj:ts förslag så ändrat, att det kan tagas under en provisorietid. Praktiken kommer då att visa verkningarna, och de bli säkerligen av allra största betydelse för de uppslag, som avse att lägga objektbeskattningen på en bred och rättvis plan.

Herr talman! På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag att få yrka avslag å de föredragna delarna av utskottets förslag och bifall till de under punkten D omförmälda paragraferna 57, 58 och 59 i lagen med särskilda bestämmelser att för viss tid gälla i stället för vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 enligt herr Johanssons i Kälkebo och min reservation.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,3 e. m.

In fidem
Per Cronvall.